

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Radek Šendera

**Druhy podílů, resp. akcií v kapitálové
obchodní společnosti**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M.

Katedra:

katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu):

28. 8. 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 229 731 znaků včetně mezer.

V Praze dne 28. 8. 2019

Radek Šendera

Poděkování

Rád bych zde poděkoval JUDr. Petru Čechovi, Ph.D., LL.M. za jeho odborný přístup a cenné rady, kterých se mi při psaní této práce dostalo. Dále bych rád poděkoval všem mým blízkým, kteří mě při psaní této práce a v průběhu celého studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem a podstata podílu v kapitálové obchodní společnosti	4
1.1. Definice podílu	5
1.2. Obsah podílu.....	5
1.2.1. Práva spojená s podílem	6
1.2.2. Povinnosti spojené s podílem	6
1.2.2.1. Vkladová povinnost.....	7
1.2.2.2. Příplatková povinnost.....	8
1.2.2.3. Povinnost loajality	8
1.2.2.4. Povinnost nekonkurovat společnosti (zákaz konkurence).....	13
1.3. Princip celistvosti podílu a samostatně převoditelná práva	15
1.4. Dispozice s podílem.....	19
1.4.1. Převod podílu.....	19
1.4.2. Zastavení podílu	25
1.4.3. Přejed podílu.....	26
1.4.4. Mnohost podílů.....	26
1.5. Vedlejší (extrastatutární) ujednání.....	27
2. Zvláštní druhy podílů (akcií) a limity jejich tvorby.....	33
2.1. Vymezení základního a zvláštního druhu podílu, resp. kmenové akcie a akcie zvláštního druhu.....	33
2.2. Zákonná východiska tvorby zvláštních druhů podílů (akcií).....	39
2.3. Limity tvorby zvláštních druhů podílů (akcií).....	41
2.3.1. Kogentní ustanovení zákona.....	42
2.3.2. Dobré mravy, veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob.....	44
2.3.3. Zásada rovného zacházení se společníky (akcionáři)	46
3. Způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií).....	51
3.1. Tvorba zvláštních druhů podílů (akcií) modifikací zákonem upravených práv a povinností	51
3.1.1. Zákonem předvídané zvláštní druhy podílů (akcií)	52
3.1.2. Modifikace práv a povinností spojených s podílem (akcií)	54
3.2. Tvorba zvláštních druhů podílů (akcií) odebráním zákonem upravených práv a povinností	59
3.2.1. „Nezbavitelná“ práva a povinnosti	60
3.2.2. Podíl (akcie) bez hlasovacího práva	62
3.2.3. Podíl (akcie) bez podílu na zisku nebo likvidačním zůstatku.....	64
3.2.4. „Prázdné“ podíly.....	66
3.2.5. Novela zákona o obchodních korporacích.....	67
3.3. Tvorba druhů podílů (akcií) přidáváním zákonem neupravených práv a povinností.....	71
3.3.1. Povaha přidávaných práv a povinností	72
3.3.2. Spojování dalších povinností s akciemi.....	74

Závěr.....	77
Seznam pojmů a zkratk	81
Seznam použitých zdrojů	82
Abstrakt	89
Abstract	90
Klíčová slova.....	91
Keywords	91
Název práce v anglickém jazyce	91

Úvod

Důvodem výběru tématu této práce je skutečnost, že zákonem o obchodních korporacích výslovně uvedená možnost tvorby různých druhů podílů je v rámci právní úpravy společnosti s ručením omezeným stále relativně novou záležitostí, což s sebou zákonitě nese mnoho nejasností a s nimi spojených rozdílných až protichůdných názorů odborné veřejnosti. Současně ani v případě tvorby různých druhů akcií není v mnoha ohledech jasno. Zákon o obchodních korporacích je totiž značně liberální i v právní úpravě různých druhů akcií, neboť opouští jejich *numerus clausus*. Jinými slovy, různé druhy akcií nyní nejsou omezeny pouze na takové, které upravuje zákon, přičemž s touto volností se taktéž pojí řada nevyřešených otázek. Vzhledem k množství změn, které s sebou zákon o obchodních korporacích přinesl, panují nejasnosti již kolem obecných otázek týkajících se samotného podílu a jeho vymezení. To platí též pro vymezení základního a zvláštního druhu podílu, resp. akcie kmenové a zvláštního druhu akcie. Jelikož se tato práce zaměřuje na druhy (druhovost) podílů (akcií), považuji za nezbytné se i s uvedenou problematikou vypořádat. Jádro problému druhovosti podílů a akcií pak spočívá v limitech tvorby zvláštních druhů podílů (akcií), což se nevyhnutelně odráží v nejasnostech ohledně konkrétních způsobů modifikace práv a povinností s podílem (akcií) spojených.

V první části této práce se proto budu věnovat samotnému pojmu podíl v obchodní korporaci. Definice obsažená v zákoně o obchodních korporacích zdaleka nenabízí jasnou představu o podstatě podílu, navíc jeho obsah definuje velmi abstraktně, spíše až tautologicky. Pro účely této práce tak považuji za nezbytné vymežit, co se vlastně skrývá pod pojmem podíl, když právě ten zákonem vymezený podíl bývá označován za podíl základní, od kterého se až případnou modifikací práv či povinností odliší (další) zvláštní druhy podílů. V souvislostech s tvorbou zvláštních druhů podílů považuji za vhodné věnovat se též alespoň v nezbytném rozsahu dispozici s podílem, jelikož ta je nejen možným způsobem modifikace obsahu podílů, ale i významným hlediskem při rozhodování o případném využití možnosti tvorby různých druhů podílů (akcií). V té souvislosti pak v závěru první části objasním podstatu práv a povinností spojených s podílem (akcií), jejich výhody i nevýhody, a to zejména v porovnání s právy a povinnostmi vyplývajícími z vedlejších ujednání (dohod) společníků (tzv. *sideletters*). Ty totiž představují do určité míry alternativu k tvorbě různých druhů podílů. Část první této práce tak bude sloužit jako východisko pro část druhou i třetí. Výklad v ní obsažený pak považuji za nezbytný pro pochopení problematiky druhovosti podílů (akcií) jako celku.

V druhé části představím zmiňovanou problematiku vymezení základního a zvláštního podílu, resp. kmenové akcie a zvláštního druhu akcie, přičemž vymezení obou pojmů považuji

v rámci tématu této práce za nutné. Dále se budu zabývat zákonnými východisky tvorby zvláštních druhů podílů (akcií). Významná část bude následně věnována limitům tvorby zvláštních druhů podílů (akcií), které se pro podstatu obchodních korporací nevyhnutelně překrývají s limity autonomie vůle (smluvní svobody). Kromě otázek kogentnosti zákonných ustanovení se proto budu zabývat též obzvláště obecnými soukromoprávními korektivy, jimiž jsou dobré mravy, veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob. Následně se zaměřím na zásadu specifickou pro právní úpravu společností, kterou je zásada rovného zacházení se společníky (akcionáři). To zejména se zaměřením na spornou otázku, zda lze v rozdílech mezi jednotlivými druhy podílů (akcií) shledávat porušení zásady rovného zacházení se společníky (akcionáři), nebo zda naopak druhovost podílů (akcií) rozdílný přístup ke společníkům (akcionářům) ospravedlňuje.

Ve třetí části této práce pak na základě závěrů dosažených v obou předchozích částech podrobím analýze jednotlivé způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií). Konkrétně se bude jednat o tvorbu druhů podílů (akcií) modifikací zákonem upravených práv a povinností, odebráním zákonem upravených práv a povinností, a konečně také přidáváním zákonem neupravených práv a povinností. Smyslem třetí části této práce je demonstrovat uplatnění dříve dosažených obecných závěrů, pročež se budu věnovat zejména modifikacím těch základních práv společníka (akcionáře), kterými jsou hlasovací právo, právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku. V části věnované tvorbě druhů podílů modifikací zákonem upravených práv a povinností se zaměřím zejména na přípustné a nepřípustné modifikace hlasovacího práva. V té souvislosti zhodnotím přípustnost tzv. akcií s násobnými hlasovacími právy. Následně se budu zabývat též v podstatě krajním způsobem modifikace práv a povinností upravených zákonem, tedy jejich úplným odebráním. Nejprve zhodnotím, zda vůbec lze v úbytku práv shledávat zvláštnost práv, a následně zodpovím otázku, jaká práva a povinnosti lze od podílu (akcie) odejmout a za jakých podmínek. V této souvislosti budu adresovat též projednávanou novelu zákona o obchodních korporacích. Na závěr se zaměřím též na otázku tvorby zvláštních druhů podílů přidáváním zákonem neupravených práv a povinností. Pokusím se v obecné rovině zodpovědět, jaká další práva a povinnosti lze s podílem (akcií) spojit, a také zda je možné s akciemi spojovat povinnosti nad rozsah těch, které vyplývají přímo ze zákona.

Podotýkám, že rozsah a zaměření této práce nenabízí prostor pro zkoumání všech v úvahu připadajících modifikací obsahu podílu (akcie). Smyslem třetí části není vyjádřit se k co nejvíce v teorii diskutovaným druhům podílů (akcií), ale poskytnout čtenáři obecný návod, jak k modifikaci obsahu podílů (akcií) přistupovat. Přestože těm nejdiskutovanějším (a pro praxi zřejmě nejzajímavějším) způsobům modifikací se samozřejmě budu věnovat podrobněji, uvedené konkrétní způsoby modifikace budou primárně sloužit jako názorná ukázka aplikace a rozšíření

dříve dosažených závěrů o možnostech tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) a jejich významu. Tak mohu čtenáři potenciálně zodpovědět též otázky nepoložené, tedy týkající se jednotlivých (třeba doposud nezkoumaných) konkrétních druhů podílů (akcií). Uvedený přístup považuji v současné situaci, kdy jsou v teorii často sporné i ty nejjobecnější otázky druhovosti podílů, za nejvhodnější.

Cílem této práce je poskytnout výše uvedeným způsobem ucelený výklad problematiky druhovosti podílů, resp. akcií, čemuž bude přizpůsoben též rozsah této práce. V jeho rámci upozorním na mnohá výkladová úskalí a přetrvávající nejasnosti. Ty se následně pokusím vhodným způsobem vyložit, přičemž na základě dosažených odůvodněných závěrů nabídnu možnost jejich řešení. Závěry předkládané v této práci budou vycházet z aplikace široké škály výkladových metod, a to při zohlednění a kritickém zkoumání názorů odborníků na danou problematiku a rovněž při nahlédnutí do judikatury a zahraničních úprav.

1. Pojem a podstata podílu v kapitálové obchodní společnosti

V úvodních kapitolách této části se pokusím vystihnout definici i samotný obsah podílu v kapitálové obchodní společnosti. Uspokojivou definici podílu včetně výčtu základních práv a povinností s podílem spojených považuji pro účely této práce za zcela nezbytnou.

Cílem této části však není zprostředkovat rozsáhlý výčet všech souvisejících ustanovení zákona, ale poskytnout jasnou představu o podstatě podílu v kapitálové obchodní společnosti. Z toho důvodu se nebudu dopodrobna zabírat právy a povinnostmi, které jsou v zákoně o obchodních korporacích vyjádřeny dostatečně srozumitelně, naopak mnohem více prostoru bude věnováno těm právům a povinnostem společníků, jež nemusejí ze zákona vyplývat zcela jasně.

Význam podílu v kapitálové obchodní společnosti jako celistvého souhrnu práv a povinností s ním spojených pak bude demonstrován na otázkách týkajících se dispozice s podílem a též na problematice tzv. samostatně převoditelných práv.

Konečně považuji za nezbytné alespoň stručně vymezit rozdílnost úpravy práv a povinností společníků modifikací obsahu jednotlivých podílů (tj. vytvářením zvláštních druhů podílů, resp. akcií) oproti úpravě takových práv a povinností, či způsobu jejich výkonu, skrze vedlejší ujednání společníků, tzv. *sideletters*. Byť by se totiž vedlejší dohoda společníků mohla v některých případech úpravy práv a povinností souvisejících či vyplývajících z účasti společníka ve společnosti jevit jako snazší a výhodnější alternativa k tvorbě zvláštního druhu podílu, nemusí tomu tak ve skutečnosti být. Výhodám, nevýhodám a konkrétním dopadům obou zmíněných variant proto bude též věnován dostatečný prostor v závěru této části.

1.1. Definice podílu

Podíl je v právním slova smyslu věcí. Plyne tak jasně z § 489 ObčZ, neboť splňuje oba požadavky uvedeného ustanovení inspirovaného § 285 OZO,¹ když je nepochybně rozdílný od osoby a též slouží potřebě lidí. Z hlediska užšího zařazení se jedná o věc movitou, jelikož spadá do kategorie věcí dle definice obsažené v ustanovení § 498 odst. 2 ObčZ (*a contrario* k odst. 1). Konečně pak v obecné rovině spadá podíl pod věci nehmotné dle § 496 odst. 2 ObčZ.² Pro úplnost podotýkám, že v případě kapitálových společností pak zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 32 odst. 2 připouští, aby byl podíl společníka představován cenným papírem, čili listinou dle § 514 ObčZ (či zaknihovaným cenným papírem, je-li cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej převést jinak než změnou zápisu v této evidenci), čímž tak může dojít k inkorporaci podílu do cenného papíru a tím i k jeho zhmotnění. Z podstaty podílu jako věci pak *ipso facto* vyplývá, že se na otázky podílu uplatní ustanovení občanského zákoníku o věcech, nestanoví-li zákon jinak.

Podíl je v zákoně o obchodních korporacích definován v ustanovení § 31 převzatém z § 61 odst. 1 ObchZ³ a vyznačuje se poměrně vysokou mírou obecnosti.

1.2. Obsah podílu

Podíl dle ustanovení § 31 ZOK představuje *účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí*. Je zřejmé, že při zkoumání obsahu podílů si s uvedenou definicí vystačit nelze, a je proto třeba se ptát, jaká práva a povinnosti podíl tvoří a jaký je jejich původ.

Ze smluvní podstaty korporace vyplývá možnost smluvních stran upravit si svá vzájemná práva a své vzájemné povinnosti dle svobodné vůle těchto stran.⁴ Strany tak mohou učinit buď v režimu *lex contractus*, kdy zdrojem je právě a pouze zmiňovaná vůle stran (v zákonných mezích), nebo v rámci dispozitivních ustanovení zákona, kdy zdrojem je zákon v kombinaci s vůlí stran zákonem předvídanou úpravu včlenit, či ji naopak vyloučit ze své budoucí obligace. Kogentní normy pak představují určité pevné hranice, které strany ve svém ujednání překročit nemohou,

¹ Srov. § 285 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecného zákoníku občanského („OZO“): *Všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k potřebě lidí, sluje věc v právním smyslu.*

² Viz např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016; nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1763/2016.

³ Viz § 61 odst. 1 věta první ObchZ: *Podíl představuje účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti.*

⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. s. 73 a násl.

resp. se od těchto ustanovení nemohou platně odchýlit. Kogentním normám se budu blíže věnovat v kapitole o limitech tvorby zvláštních druhů podílů.

Podíl tedy tvoří práva a povinnosti, které z části vymezuje zákon, a které z části vymezí strany svým ujednáním. Obsah podílu pak lze dělit na stránku kvalitativní a kvantitativní. Zatímco kvalitativní stránka je představována spektrem jednotlivých práv a povinností s podílem spojených, jež ve svém souhrnu tvoří určitý celek, kvantitativní stránka znamená rozsah (sílu) vlivu těchto práv uvnitř společnosti a obecně ji lze vyjádřit procentem či zlomkem.⁵

1.2.1. Práva spojená s podílem

Co se týká práv, zákon o obchodních korporacích explicitně vyjmenovává právo na podíl na zisku (§ 34 a § 35 ZOK), právo na vypořádací podíl (§ 36 ZOK) a právo na podíl na likvidačním zůstatku (§ 37 a násl. ZOK), kdy tato práva (někdy označovaná jako práva na výnos)⁶ jsou následně specificky upravena pro případy konkrétních obchodních společností. Kromě uvedených práv jsou v ustanoveních upravujících problematiku jednotlivých obchodních společností upravena další práva společníků, a to zejména právo domáhat se za společnost náhrady újmy (§ 157 a násl., § 371 a násl. ZOK), právo na informace a vysvětlení (§ 155 a násl., § 357 ZOK), právo dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady (§ 191 a násl., § 428 a násl. ZOK) a pochopitelně též právo podílet se na řízení společnosti na valné hromadě nebo mimo ni (§ 167 a násl., § 353 a násl. ZOK). Výslovně jsou pak též upravena i práva označovaná jako práva kvalifikovaných společníků, resp. akcionářů (§ 187, § 365 a násl. ZOK) a dále například přednostní práva související se zvyšováním základního kapitálu (§ 220, § 292 a § 484 ZOK).

1.2.2. Povinnosti spojené s podílem

Již ze zákonné definice podílu a samotné podstaty obchodních korporací je zřejmé, že společník nemůže být pouze nositelem práv, ale že jej stíhají i z účasti v obchodní korporaci plynoucí povinnosti. Těm základním, kterých se problematika druhovosti podílů dotýká, se budu níže věnovat.

⁵ POKORNÁ, J. in: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. et al. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 255 a násl.; dále srov. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 109 a násl.

⁶ POKORNÁ, J. tamtéž.

1.2.2.1. Vkladová povinnost

Z hlediska povinností je jednou ze stěžejních zákonem upravených povinností společníků povinnost vkladová (§ 15 a násl., § 150 a násl., 344 a násl. ZOK). Prostřednictvím vkladové povinnosti jsou, nebo alespoň historicky bývaly,⁷ zajišťovány vlastní zdroje společnosti obecně nutné k jejímu fungování, kdy v tomto smyslu se nemusí jednat pouze o vklady peněžité ale i o vklady nepeněžité (§ 15 odst. 3 ZOK). Další neoddiskutovatelnou funkcí základního kapitálu je získání důvěry případných smluvních partnerů a věřitelů a jejich ochrana, kdy vyšší částka základního kapitálu vyvolává vyšší míru důvěry ve schopnost společnosti dostát svým závazkům a zvyšuje šance věřitelů na uspokojení pro případ úpadku společnosti. Souhrn všech vkladů pak tvoří základní kapitál společnosti (§ 30 ZOK). Jak již bylo naznačeno výše, s ohledem na současnou zákonnou minimální výši vkladu, a tím i základního kapitálu společnosti s ručením omezeným v částce 1 Kč (§ 142 odst. 1 ZOK), vklad zjevně nemusí bezvýjimečně, tedy ani při řádném splnění vkladové povinnosti, zajišťovat pro společnost dostatečné zdroje či vyvolávat důvěru smluvních partnerů a věřitelů. Přesto jeho úloha zůstává zásadní, a to z hlediska nabývání či zvyšování účasti společníka ve společnosti (§ 15 odst. 2 ZOK).

V tomto smyslu je nutné připomenout, že od výše vkladu se následně odvíjí též mnohá práva společníků uvedená v kapitole 1.2.1. této práce. Nestanoví-li společenská smlouva (stanovy) jinak, ovlivňuje výše vkladu nejen počet hlasů, kterými společník disponuje (§ 169 odst. 2, § 250 odst. 2 písm. e), § 257 odst. 3 ZOK), ale též výši již zmiňovaného podílu na zisku společnosti (§ 161 odst. 1, § 348 odst. 1 ZOK), výši podílu na likvidačním zůstatku (§ 38 odst. 1, § 549 odst. 3 ZOK) a poměr, v jakém lze uplatnit přednostní právo při zvyšování základního kapitálu (§ 220 odst. 2, § 484 odst. 1 ZOK).

Vkladová povinnost a s ní související alespoň minimální výše vkladu pak není určující pouze z hlediska kvantitativního (příp. též kvalitativního) vymezení souboru práv společníků, ale též z hlediska některých povinností (např. příplatkové povinnosti).

⁷ Co se úpravy společností s ručením omezeným týká, viz zákon č. 58/1906 Ř. z. o společnostech s obmezeným ručením, který v ustanovení § 6 pravil, že *kmenový kapitál musí dosahovati výše aspoň dvaceti tisíc korun a skládá se z kmenových vkladů jednotlivých společníků, z nichž každý musí činiti aspoň pět set korun*. Následně srov. § 106n odst. 4 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářského zákoníku, kde bylo stanoveno, že *kmenové jmění společnosti musí být při založení nejméně 100 000 Kčs, přičemž nejmenší vklad společníka činí 20 000 Kčs*. Konečně viz též § 108 odst. 1 ObchZ, který stanovil minimální výši základního kapitálu na částku 100 000 Kčs, resp. od 1. 1. 2001 na částku 200 000 Kč.

1.2.2.2. Příplatková povinnost

Ve společenské smlouvě lze společníkům společnosti s ručením omezeným stanovit příplatkovou povinnost, která se při absenci odlišného ujednání (opět ve společenské smlouvě) bude řídit podle poměru podílů společníků (§ 162 odst. 3 ZOK). Příplatek (ať už dobrovolný nebo ne) sice směřuje k posílení vlastního kapitálu společnosti, je ale příplatkem mimo základní kapitál, a nedochází tak ke zvýšení podílu společníka ve společnosti. Sporná je otázka, zda lze uložit příplatkovou povinnost též akcionářům. Tou se budu podrobněji zabývat ve třetí části této práce.

1.2.2.3. Povinnost loajality

Další a zcela zásadní (byť zákonem výslovně nepojmenovanou) povinností člena obchodní korporace je povinnost loajality. Z hlediska zákonné úpravy je povinnost loajality promítnuta do § 212 odst. 1 ObčZ. Považuji za důležité upozornit, že povinnost loajality společníků (akcionářů) zásadně nelze ztotožňovat s povinností loajality členů volených orgánů společnosti ve smyslu § 159 odst. 1 ObčZ.⁸ Je tomu tak z toho důvodu, že požadavky z hlediska loajality kladené na společníky a akcionáře dosahují o poznání nižší intenzity než ty, které jsou kladeny na členy volených orgánů korporace. Jak uvádí J. Lasák: „*Zatímco členové orgánů soukromých korporací musí vždy upřednostňovat zájmy této korporace před svými vlastními („punctilio of honor“), ve vztahu ke členům soukromé korporace toto obecně neplatí.*“⁹

Zájmy společnosti a jejích společníků se mohou v určitých ohledech rozcházet, existují dokonce případy, kdy je tomu tak v podstatě pravidlem. Takovým případem je například otázka, jak má být naloženo se ziskem společnosti. Zatímco z pohledu společnosti se může jako nejvhodnější varianta jevit zpětná investice zisku do jejího rozvoje, zájem společníků či pouze některých z nich může spočívat ve výplatě podílu na zisku. Pokud se společníci rozhodnou tento svůj zájem přípustnými prostředky v rámci společnosti prosazovat, jistě jim nelze takové jednání upírat, a to ani z hlediska povinnosti loajality, když právě vidina zisku je často hlavním důvodem pro vstup společníka do společnosti.

⁸ Povinnost loajality členů volených orgánů společnosti spadá do širšího rámce povinnosti péče řádného hospodáře, která spočívá v povinnosti vykonávat funkci člena voleného orgánu *s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí*. Pečlivost a potřebné znalosti pak specifikuje tzv. pravidlo podnikatelského úsudku (tzv. „*business judgment rule*“) promítnuté do § 51 odst. 1 ZOK. Viz LASÁK, J. *Akciová společnost na prahu rekonstrukce: základní novinky*. Obchodněprávní revue. 2012, č. 2, s. 46 a násl.; nebo Čech, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce. 2007, č. 3, s. 4 a násl.

⁹ LASÁK, J. in: LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 1075 a násl.; srov. též HRABÁNEK, D. in: PETROV, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 273 a násl.

Povinnost loajality sama o sobě neukládá společníkovi konkrétní pravidla, ale naopak představuje určitý rámec jeho chování. Stává se tak základním východiskem všech jeho povinností a současně, jak uvádí S. Černá, též „výkladovým pravidlem v jehož rámci je třeba interpretovat jednotlivé dílčí povinnosti akcionáře vůči společnosti“.¹⁰

Povinností loajality společníka se podrobně zabývali i další odborníci, kdy za zmínku stojí mimo jiné stať P. Čecha.¹¹ Ve zmíněné stati reflektující německou koncepci povinnosti loajality společníka dospívá P. Čech k závěru, že povinnost loajality společníka se v nejobecnější rovině zakládá na zásadě dobré víry smluvních stran. Tato, byť obecná zásada smluvního práva, se pak promítá i do práva společností, neboť společnost je ve své podstatě „institucionalizovanou smlouvou“, kterou se společníci sdružují za společným účelem (k dosažení společného cíle), a která je tak samotným základem společnosti.¹² Společníci společnosti s ručením omezeným či akcionáři akciové společnosti si tak musejí počínat v souladu s takovou smlouvou bez ohledu na to, zda ji sami uzavřeli, nebo k ní až následně přistoupili. Tato povinnost pak působí nejen ve vztahu k ostatním společníkům, ale též ve vztahu k samotné společnosti. Jinými slovy, nelze tolerovat, aby se společník nejprve zavázal dosahovat skrze společnost společného cíle, ale následně svým jednáním (bez legitimního důvodu) dosažení tohoto cíle komplikoval či dokonce znemožňoval, a to na úkor společnosti a tím i ostatních společníků. Z uvedeného pak lze usuzovat, že povinná míra loajality společníků a její projevy se budou dále odvíjet od intenzity smluvního pouta mezi společníky. Čím užší jsou vzájemné vazby společníků, tím vyšší požadavky je třeba klást na povinnost loajality společníka vůči společníkům ostatním a též vůči společnosti samotné. Není tedy překvapivé, že povinnost loajality společníků bude zpravidla dosahovat nejvyšší míry ve společnostech osobních, kdežto v kapitálových společnostech bude míra povinné loajality klesat. To demonstruje například i právní úprava zákazu konkurence, které se též budu věnovat v následujících odstavcích. V rámci kapitálových společností pak lze předpokládat, že vyšší mírou povinnosti loajality budou stíženi společníci společnosti s ručením omezeným oproti akcionářům akciové společnosti, jejíž akcionářská struktura (obzvláště pokud byly její akcie přijaty k obchodování na regulovaném trhu) může být roztržštěná do takové míry, že se akcionáři

¹⁰ Černá, S.: *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. s. 185 a násl., a dále souhlasně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

¹¹ Čech, P.: *K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům* in: Pauknerová, M., Tomášek, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, str. 54 a násl.

¹² Lze se setkat též s výrazem „hypostazovaný soubor obligací“. Viz HAVEL, B. in op. cit. sub 4, s. 8 a násl.

vzájemně ani neznají. Nelze však samozřejmě vyloučit ani konkrétní případy, kdy tomu bude právě naopak.¹³

Povinnost loajality byla již dříve řešena a dovozena nejen zahraniční, ale též tuzemskou judikaturou. Z hlediska zahraniční judikatury je vhodné zmínit zejména dvě rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof, dále jen „BGH“), obě řešící otázku povinnosti loajality akcionářů. Pro úplnost dodávám, že, jak uvádí P. Čech,¹⁴ v německém právu hraje v tomto ohledu klíčovou roli princip vybudovaný na zásadě „dobré víry“ („*Treu und Glauben*“),¹⁵ což platí i o na ni vybudovaném principu „ohleduplnosti“ („*Pflicht zur Rücksichtnahme*“).¹⁶ Současně je v případě loajality společníků L. Joskovou připomínáno též ustanovení § 705 BGB,¹⁷ které je dle odborné literatury¹⁸ obecně aplikovatelnou normou, nejen východiskem úpravy společnosti občanského práva.¹⁹

V rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 75/87, případ Linotype,²⁰ Spolkový soudní dvůr dovedl povinnost většinového akcionáře brát ohled na zájmy ostatních akcionářů společnosti. Jednalo se o poměrně specifický případ, kdy majoritní akcionář svými hlasy prosadil (v souladu se zákonem) usnesení valné hromady o zrušení akciové společnosti s likvidací. Uvedené by bylo zřejmě v pořádku, kdyby však tento majoritní akcionář neměl již předem se společností domluvené, že podnik následně odkoupí, s úmyslem jej dále provozovat sám, přestože o podnik projeví zájem i jiní akcionáři.

V dalším, navazujícím rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 205/94, případ Girmes,²¹ shledal Spolkový soudní dvůr porušení povinnosti loajality naopak v jednání akcionářů minoritních. Ti povinnost loajality vůči ostatním akcionářům porušili, když ze zjištěných důvodů zabránili rozumné a většinově prosazované sanaci společnosti.

Existenci povinnosti loajality potvrdil v tuzemské judikatuře Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) v rozhodnutí ze dne 31. ledna 2006,

¹³ HRABÁNEK, D. in op. cit. sub 9, s. 273 a násl.

¹⁴ Čech, P. in op. cit. sub 11.

¹⁵ Zásada je zakotvena v § 242 německého občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch, „BGB“).

¹⁶ Jedná se o obecný a nadřazený princip, spočívající v povinnosti smluvních stran počínat si v rámci smluvního vztahu tak, aby docházelo nejen k naplňování jeho účelu, ale současně též k šetření práv a oprávněných zájmů smluvního partnera. Viz Brox, H.: *Allgemeines Schuldrecht*, 28. vydání, C. H. Beck, München, 2002, str. 74.

¹⁷ Ustanovení § 705 BGB praví, že společníci se skrze společenskou smlouvu vzájemně zavazují podporovat dosažení společného cíle způsobem určeným ve smlouvě, zejména pak poskytnout smluvené vklady.

¹⁸ Viz Dembski, J. *Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nachmitgliedschaftliche Treupflichten*. Berlín: Duncker & Humblot, 2009, s. 58.

¹⁹ JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. Obchodněprávní revue. 2011, č. 9, s. 259 a násl.

²⁰ Rozhodnutí BGH, z 1. února 1988, sp. zn. II ZR 75/87.

²¹ Rozhodnutí BGH, z 20. března 1995, sp. zn. II ZR 205/94.

sp. zn. 29 Odo 1007/2005,²² kde mimo jiné uvedl, že „povinnosti společníka nemusí vyplývat ze zákona, společenské smlouvy či jiných ‚listin‘. Takové povinnosti mohou vyplývat též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popřípadě z jiných právních skutečností“. Nejvyšší soud tak připustil existenci povinností společníka plynoucích z obecných zásad, a potvrdil závěry Vrchního soudu v Praze o povinnost společníka přispívat k rozvoji společnosti nebo alespoň umožnit její činnost, a s tím související zákaz komplikovat, natož znemožnit podnikání společnosti a tím i dosažení jejího základního cíle.

Jelikož smyslem této kapitoly není dopodrobna rozebírat vývoj judikatury Nejvyššího soudu k povinnosti loajality společníků, dovolím si na některá další rozhodnutí pouze stručně odkázat. Jedná se například o rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006 (k povinnosti neohrožit převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně další činnost a existenci společnosti), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009 (k povinnosti mlčenlivosti společníků o věcech společnosti); usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1441/2012 (k nemožnosti úspěšně se domáhat zrušení společnosti z důvodu nekonání valných hromad, když společník konání valné hromady zmařil svou neúčastí); či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016, (k povinnosti společníka, coby zákonného zástupce společnosti, v řízení podle § 131a ObchZ, resp. při uzavírání související dohody o zastoupení, jednat v zájmu společnosti).

K povinnosti loajality akcionáře se pak *obiter dictum* vyjadřoval i Ústavní soud České republiky (dále jen „Ústavní soud“). Základ povinnosti loajality společníka kapitálové obchodní společnosti vůči této společnosti a ostatním společníkům (akcionářům), resp. vůči cílům, pro něž byla společnost založena, shledal Ústavní soud v ustanovení § 830 ObčZ1964²³ a ustanovení § 56a ObchZ.²⁴ Dle Ústavního soudu: „Smyslem této úpravy je jednak umožnit každému ze společníků (akcionářů) neomezený a řádný výkon jeho práv společníka (akcionáře) a dále zakotvuje povinnost brát ohled na zájmy společnosti i zájmy ostatních společníků (akcionářů), jež mají vztah ke společnosti; ve výjimečných případech pak půjde o povinnost zájmy společnosti či jejích společníků (akcionářů) aktivně podporovat; z uvedeného pak lze dovodit povinnost zdržet se jakéhokoliv jednání, které by mohlo taková práva ovlivnit. Povinnost brát ohled na zájmy

²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005, kterému předcházelo rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004.

²³ Ustanovení § 830 ObčZ1964 srov. s § 2724 a § 2726 ObčZ.

²⁴ Ustanovení § 56a odst. 1 a 2 ObchZ srov. s § 244 ZOK a § 212 ObčZ.

*dotčených osob se uplatní zejména při realizaci práv společníka (akcionáře) podílet se na řízení společnosti, a to především při výkonu hlasovacího práva. Aktivní povinnost hlasovat může kupř. nastoupit v případě, že usnesení valné hromady je v bytostném zájmu společnosti“.*²⁵

Za pozornost též stojí, že Ústavní soud v usnesení zmiňuje obě výše uvedená rozhodnutí Spolkového soudního dvora, ve věci Linotype a ve věci Girmes, čímž zvyšuje jejich komparativní význam pro tuzemské poměry.

Lze shrnout, že princip loajality, byť není v českém právním řádu výslovně upraven, je obecným východiskem soukromoprávních vztahů (obchodní korporace nevyjímaje). Kromě výkladového pravidla tak může dle S. Černé navíc „plnit i regulační funkci, tedy být obecným pravidlem chování v situacích, které nelze detailně postihnout právní úpravou. Vedle toho může mít i derogační význam. Je tomu tak v případech, kdy sice existuje speciální norma upravující chování společníka, ale její aplikace by vedla k věcně nespravedlivému rozhodnutí odporujícímu právě povinnosti loajality“.²⁶

Jsem přesvědčen, že se povinnost loajality uplatní nejen ve vztahu společníka a společnosti (a to vzájemně), ale též mezi samotnými společníky. Právě ti dali projevem své vůle společnosti vzniknout (či alespoň nyní mají její existenci ve svých rukách), a to s úmyslem, aby skrze ni dosahovali společného cíle, jak bylo výše rozebráno.²⁷ Závěrem však musím dodat, že povinnost loajality nelze vykládat extenzivně, právě naopak. Jak uvádí L. Josková, obzvláště v akciové společnosti může aplikace povinnosti loajality „nastoupit pouze ve výjimečných a pečlivě odůvodněných případech; velký význam bude mít – vedle typu jednání – postavení akcionáře ve společnosti“.²⁸ Nelze tedy společníky, resp. akcionáře povinností loajality svazovat více, než jak odpovídá její podstatě, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétní situaci.

Na základě výše vyřčené premisy si pro účely znázornění rozdílu v intenzitě povinnosti loajality dovoluji tvrdit, že společníkovi společnosti s ručením omezeným nelze jednání spočívající v upřednostňování zájmů jiné společnosti s ručením omezeným jakkoli vytýkat, natož jej označovat za protiprávní či v rozporu s principem loajality, dokonce ani v případě, kdy je zřejmé, že společník tak bude činit zcela výhradně. Pokud totiž společnost nevyužije možnosti uvedené v ustanovení § 199 odst. 4 ZOK, tedy možnosti vztáhnout zákaz konkurence skrze

²⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

²⁶ Černá, S. in op. cit. sub 10, s 186.

²⁷ Shodně viz DVOŘÁK, T. in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§1-654, obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 650 a násl.: „Povinnost loajality zákon výslovně formuluje jen vůči korporaci samé. Z logiky věci lze dovodit, že povinnost loajality - vzhledem k vzájemnému právnímu poutu nejen mezi členem a korporací, nýbrž i mezi jejími jednotlivými členy - lze dovodit i vůči ostatním členům korporace.“; obdobně též ČERNÁ, S. in op. cit. sub 10, s. 186; a též ČECH, P. in op. cit. sub 8.

²⁸ JOSKOVÁ, L. in op. cit. sub 19.

společenskou smlouvu též na společníky, nic nebrání tomu, aby byl společník jedné společnosti zároveň jednatelem společnosti druhé. Zákaz konkurence dopadající na jednatele dle § 199 odst. 1 písm. c) ZOK²⁹ totiž hovoří výslovně o účasti na podnikání jiné *obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením*, čímž tak dopadá na společníky veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti, nikoli na společníky společnosti s ručením omezeným. V této situaci bude muset společník jedné společnosti a zároveň jednatel společnosti druhé zpravidla upřednostnit zájem té společnosti, ve které přijal funkci člena voleného orgánu, jelikož povinnost nezbytné loajality (§ 159 odst. 1 věta první ObčZ) vyplývající z této funkce dosahuje mnohem vyšší intenzity, než která vyplývá z pozice společníka, jak již bylo ostatně výše uvedeno.³⁰ Navíc z postavení společníka na straně jedné a jednatele na straně druhé vyplývají zcela odlišné povinnosti a očekávání. Zatímco jednateli náleží obchodní vedení společnosti a očekává se tak jeho naprostá oddanost společnosti, u společníků „investorů“ není neobvyklé, aby společnost podporovali primárně (někdy až téměř výhradně) skrze jimi vloženou částku do základního kapitálu. Nevidím proto žádné zákonné ani jiné (např. mravní) překážky koexistence těchto „rolí“ u jediné osoby, a nelze ji tak ani označovat za neloajální.

Zde si dovoluji závěrem krátkou poznámku ke komentáři I. Štenglové a B. Havla k § 441 ZOK, kde se praví, že „*Ustanovení § 441 odst. 3 nepostihuje případy, kdy je osoba podrobená zákazu konkurence společníkem kapitálové společnosti se stejným předmětem podnikání, aniž by byla ovládající osobou nebo komanditistou – nelze zcela vyloučit, že by takový stav mohl být v některých specifických případech posouzen jako obcházení zákona anebo porušení péče řádného hospodáře*“.³¹ Dle mého názoru nemůže být v takovém případě jako porušení péče řádného hospodáře posouzen již samotný stav, ale mohou tak být posouzena jediné konkrétní jednání v rámci uvedeného stavu (například konkrétní ovlivnění), která by byla v rozporu s péčí řádného hospodáře. Stejně tak nevidím důvod pro závěry o případném obcházení zákona, když samotný skutečný stav například faktického ovládní (bez jeho přiznání či možnosti aplikovat právní domněnku) by nebyl obcházením zákona, ale přímo jeho porušením.

1.2.2.4. Povinnost nekonkurovat společnosti (zákaz konkurence)

Jak již bylo výše naznačeno, v souvislosti s povinností loajality je zajímavou a poměrně komplikovanou problematikou otázka zákazu konkurence společníků. Byť by se na první pohled mohlo zdát, že konkurenční jednání společníka vůči společnosti je ve zřejmém rozporu s jeho

²⁹ V rámci právní úpravy akciové společnosti odpovídá § 199 odst. 1 písm. a) až c) ustanovení § 441 ZOK.

³⁰ Viz též LASÁK, J. in op. cit. sub 9, s. 815.

³¹ ŠTENGLOVÁ, I, HAVEL, B. in op. cit sub 4, s. 787.

povinností „věrnosti“ společnosti, nelze jej bez dalšího za porušení povinnosti loajality považovat. Východiskem pro takový závěr je nejen výše uvedený princip restriktivního výkladu povinnosti loajality společníků (v porovnání s členy statutárního orgánu), ale též znění konkrétních ustanovení zákona o obchodních korporacích, jež zákaz konkurence upravují.

Pro srovnání uvádím, že v případě veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti platí dispozitivní ustanovení § 109 ZOK (pro komanditní společnost dle § 119 ZOK) zakazující konkurenci pro všechny společníky, dopadající tak nejen na členy statutárního orgánu, ale i na společníky, kteří členy statutárního orgánu nejsou.³² Nelze však opomíjet, že vzhledem k odlišnostem v podstatě osobních a kapitálových společnostech se i jejich právní úprava v mnohém rozchází. Jinak tomu není ani v tomto případě.

Ustanovení o zákazu konkurence společníků společnosti s ručením omezeným, jejíž právní úprava je úpravě osobních společností bezesporu bližší, než je tomu v případě společnosti akciové, můžeme nalézt v § 199 odst. 4 ZOK. Dle tohoto ustanovení lze skrze společenskou smlouvu určit, v jakém rozsahu se zákaz konkurence vztahuje také na společníky. Z uvedeného *a contrario* vyplývá, že, neurčí-li tak společenská smlouva, zákaz konkurence se na společníky společnosti s ručením omezeným nevztahuje.

Vzhledem k tomu, že právní úprava akciové společnosti možnost vztáhnout zákaz konkurence též na její akcionáře nenabízí, můžeme na základě jazykového a systematického výkladu dojít k závěru, že zakázat akcionářům konkurenční jednání stanovami nebo rozhodnutím valné hromady společnosti možné není.³³

Zde raději zdůrazňuji, že uvedené platí pouze pro ujednání obsažená ve stanovách, nikoliv ve vedlejších ujednáních. Rozdílům a problematice vedlejších ujednání společníků (akcionářů) obecně pak bude věnován prostor na konci této části. Otázce, zda by bylo možné uložit zákaz konkurence pouze některým společníkům vydáním zvláštního druhu podílu se budu blíže věnovat ve třetí části této práce.

Že společníka společnosti s ručením omezeným nestíhá *ex lege* zákaz konkurence potvrdil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud.³⁴

Přestože by se mohlo zdát, že otázka zákazu konkurence je nakonec zákonem o obchodních korporacích řešena komplexně a bezvýjimečně, což by potvrzovalo výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu, se kterým se ztotožňuji, dovolím si krátkou úvahu nad případem, kdy by dle mého názoru konkurenční jednání společníka porušením povinnosti loajality být mohlo.

³² ŠTENGLOVÁ, I, HAVEL, B. tamtéž s. 269.

³³ Shodně viz. ŠTENGLOVÁ, I, HAVEL, B. tamtéž s. 788.

³⁴ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

Za takový případ bych považoval konkurenční jednání společníka, kdy by jeho úmyslem nebylo pouze získat sobě určitou výhodu, ale výhradním či alespoň primárním cílem by bylo uškodit společnosti. V takovém případě by se totiž ve své podstatě již nejednalo o konkurenční jednání ve smyslu zákonem dovoleného upřednostnění vlastních zájmů (či zájmů třetí osoby) nad zájmy společnosti, ale o jednání vedené cílem společnosti uškodit (obdobně jako v případech porušení povinnosti loajality uvedených v předchozí kapitole). Takový případ bych shledával například za situace, kdy by majoritní či jinak významný (např. svými vztahy k zákazníkům společnosti) společník začal souběžně podnikat ve stejném oboru jako společnost, a to s úmyslem získat si pro sebe na úkor ostatních společníků zákaznickou základnu původní společnosti a původní společnost tak „vyhladovět“.³⁵ Jednalo by se totiž o flagrantní porušení zásady *nemo venire potest contra factum proprium*, pokud by se nejprve spolčil s ostatními k dosahování společného cíle (tedy společně), ale pak se snažil získat veškerý prospěch pouze pro sebe. Opomíjet nelze ani princip *neminem laedere* (nikomu neškodit) a v konečném důsledku nelze vyloučit ani případné posouzení takového jednání jako jednání v rozporu s dobrými mravy.

Obecně lze shrnout, že zákaz konkurence na společníky kapitálových společností bez dalšího nedopadá, konkurenční jednání se však nesmí stát pouhým prostředkem úmyslného poškození společnosti, a tím i porušením povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům.

1.3. Princip celistvosti podílu a samostatně převoditelná práva

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že obsahem podílu³⁶ jsou práva a povinnosti ve svém souhrnu. Tento souhrn pak kromě toho, že tvoří konkrétní podíl, představuje i vztah mezi společníkem a společností, neboť právům jednoho odpovídá povinnost druhého, a ve výsledku tak propojuje i společníky navzájem.

Byť je možné modifikací práv a povinností s podílem spojených vytvářet různé druhy podílů, čemuž se budu věnovat v druhé části této práce, podíl jako takový tvoří ucelený a nedělitelný celek s nímž lze nakládat (pouze) *uno actu*. Práva, která jsou s podílem spojena, tvoří součást celku a obecně tak nemohou být oddělena a samostatně převáděna. Výjimku tvoří tzv. samostatně převoditelná práva,³⁷ kdy však případné dispozice s takovými právy jsou možné

³⁵ Srov. též již zmiňované usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11: „Za porušení povinnosti loajality by bylo možné považovat i situaci, kdy by společník (akcionář) úmyslně jednal tak, aby společnost přestala generovat zisk, resp. aby znemožnil naplnění cílů, pro něž byla společnost založena“.

³⁶ Pro účely této kapitoly je podílem myšlena též akcie, nevyplývá-li z kontextu jinak.

³⁷ Byť zákon o obchodních korporacích výslovnou úpravu samostatně převoditelných práv v poměrech společnosti s ručením omezeným (na rozdíl od společnosti akciové) neobsahuje, byla tato dovozena judikaturou. Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010.

teprve tehdy, nabydou-li charakteru samostatné pohledávky.³⁸ Uvedené znamená, že například abstraktní právo společníka na podíl na zisku společnosti od podílu oddělit a převést nelze, nicméně, bylo-li v souladu se zákonem a společenskou smlouvou rozhodnuto o rozdělení konkrétní částky, vzniká společníkovi právo na výplatu podílu na zisku. V takovém případě již společník může toto samostatně převoditelné právo z podílu vyčlenit, čímž právo na výplatu podílu na zisku nabývá podoby samostatné pohledávky, a společníkovi se tak, jak již označení napovídá, otevírá i možnost samostatné dispozice s ní. Z uvedeného plyne, že společník se může například rozhodnout pro převod práva na výplatu podílu s tím, že si však svůj podíl ve společnosti (se kterým se bude i nadále pojít obecné abstraktní právo podílet se na zisku společnosti) ponechá.

V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že v případě opačném, tedy při převodu podílu, není ponechání si samostatně převoditelného práva možné. Například dle P. Čecha a P. Šuka: „*Strany nemohou ve smlouvě o převodu vyloučit z převodu vybraná práva, třeba i samostatně převoditelná (například na výplatu podílu na zisku za předchozí rok) a ponechat je ve sféře převodce. Zde se již prosadí princip celistvosti podílu. Podíl z převodce na nabyvatele přejde vždy se všemi právy a povinnostmi, jež jej v době převodu tvoří*“.³⁹ S uvedeným názorem nemohu zcela souhlasit. Ztotožňuji se sice s apelem na princip celistvosti podílu, ten se však dle mého názoru na samostatně převoditelná práva uplatní pouze za předpokladu, že strany oddělení samostatně převoditelného práva a jeho vyloučení z převodu ve smlouvě nijak neupraví. Nenacházím dostatečně opodstatňující důvod, aby v situaci, kdy zákon společníkovi umožňuje určité právo z podílu vyčlenit a samostatně jej převést (s čímž zmínění autoři ve souhlasí),⁴⁰ nebylo společníkovi umožněno totéž právo vyčlenit a samostatně jej na nabyvatele podílu nepřevést. Svůj názor opírám zejména o skutečnost, že, vyčlení-li společník samostatně převoditelné právo z podílu, takové právo přestává být jeho součástí. Přestože souhlasím, že převodem podílu se na nabyvatele převádějí všechna práva a povinnosti, jež podíl v době převodu tvoří, nemohu souhlasit, že by právo společníkem od podílu oddělené spadalo mezi práva, jež podíl tvoří. Domnívám se, že, je-li vůlí převodce samostatně převoditelné právo od podílu oddělit, a projeví-li převodce tuto svou vůli nejpozději při převodu podílu (např. výslovným promítnutím do smlouvy), přestává být takové právo součástí podílu a s podílem na nabyvatele nepřechází. Prosazením opačného závěru by byly smluvní strany k dosažení totožného výsledku nuceny nejprve uzavřít smlouvu o převodu podílu a až následně další smlouvu o postoupení pohledávky

³⁸ POKORNÁ, J. in op. cit. sub 5, s. 255 a násl.

³⁹ ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 236.

⁴⁰ ČECH, P., ŠUK, P. tamtéž.

(samostatně převoditelného práva) „nazpět“ z nabyvatele podílu na jeho převodce. Trvání na takovém postupu by bylo dle mého názoru nesprávné a představovalo by neopodstatněný zásah do projevu vůle smluvních stran, a to v rozporu s jednou z klíčových zásad soukromého práva, zásadou autonomie vůle.⁴¹

V mém názoru mě utvrzuje i právní úprava akciové společnosti, která je specifická v tom, že samostatně převoditelná práva jsou výslovně zmíněna a upravena v § 281 a násl. ZOK. Zmíněné ustanovení § 281 ZOK je v rámci problematiky samostatně převoditelných práv zásadní a je třeba mu věnovat zvláštní pozornost.

Z praktického hlediska si dovoluji začít odstavcem druhým uvedeného paragrafu. Ten obsahuje nejen výčet samostatně převoditelných práv ze zákona, jimiž jsou přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů a právo na podíl na likvidačním zůstatku, ale také připouští možnost, aby stanovy určily za samostatně převoditelná i jiná *obdobná majetková práva*. Je tedy zřejmé, že ne každé právo akcionáře je samostatně převoditelné, a že i okruh práv, která mohou za samostatně převoditelná označit stanovy, je značně omezen podmínkou, aby se jednalo o práva majetková, navíc obdobná těm samostatně převoditelným ze zákona.

Dle odstavce třetího, určuje-li tak zákon nebo v souladu s ním stanovy společnosti, *může být právo podle odstavce 2 jinak spojené s akcií od akcie odděleno a spojeno s cenným papírem vydaným k této akcií*.

Odstavec čtvrtý pak výslovně stanoví, že *hlasovací právo spojené s akcií nelze převádět samostatně*. Zde si pouze kladu otázku, zda není takový odstavec nadbytečný, když hlasovací právo lze jen stěží považovat za majetkové právo obdobné těm vyjmenovaným v odstavci druhém.

Konečně odstavec první praví, že *převodem akcie se převádějí všechna práva s ní spojená, ledaže zákon určí jinak*. Je důležité poznamenat, že po uvedeném následují právě výše rozebraná ustanovení o samostatně převoditelných právech. Lze se domnívat, že ty jsou systematicky zařazeny do stejného paragrafu právě proto, aby demonstrovaly výjimku z odstavce prvního, lépe řečeno, aby vyjádřily, kdy už se o práva s akcií spojená jednat nemusí. Odstavec třetí hovoří doslova o právech *jinak spojených s akcií*, když umožňuje jejich *oddělení* od akcie a spojení s cenným papírem.

Uvedené mě tak utvrzuje v názoru o existenci možnosti samostatně oddělitelné právo s podílem nepřevést. Stejně, jako považuji za neakceptovatelné, aby byl akcionář nucen s akcií

⁴¹ Blíže k autonomii vůle v druhé části této práce.

převést též například k akci vydaný kupón (který již mohl ale nemusel být převeden třetí osobě),⁴² nelze nutit společníka společnosti s ručením omezeným, aby s podílem převedl též samostatně převoditelné právo na podíl na zisku, je-li jeho projevená vůle opačná. Navíc ani nelze vyloučit, že společník samostatně převoditelné právo před převodem podílu již převedl na osobu od nabyvatele podílu odlišnou. Za takové situace jistě nelze společníkovi bránit, aby podíl bez samostatně převoditelného práva převedl. Nabyvateli podílu pak poskytují (dle mého názoru dostatečnou) případnou ochranu ustanovení občanského zákoníku o vadném plnění.

S ohledem na výše uvedené neshledávám dostatečné opodstatnění k tomu, aby byl společník nucen převést podíl pouze společně se samostatně převoditelným právem jen proto, že se podíl i samostatně převoditelné právo (od něj oddělené) nachází v dispozici stejné osoby.

Na podporu toho, že je možné, aby byl podíl a oddělené samostatně převoditelné právo v dispozici jedné osoby (a to i bez jeho inkorporace do cenného papíru), lze podpůrně uvést též skutečnost, že dle ustanovení § 135 odst. 2 ZOK je při patřičné úpravě společenské smlouvy možné, aby jeden společník vlastnil zároveň více podílů, a to i podílů stejného druhu (tedy bez nutnosti „slévání“ podílů v jeden).⁴³ To navíc za situace, kdy ustanovení § 43 odst. 2 *in fine* ZOK připouští, aby společenská smlouva určila, že rozdělení podílu je možné i bez souvislosti s jeho převodem nebo přechodem, a podíly rozdělením vzniklé tak zůstávají v dispozici vlastníka původního podílu.⁴⁴ Je sice pravdou, že v souladu s výše podaným výkladem se samozřejmě může jednat pouze o kvantitativní (nikoliv kvalitativní) dělení podílu, na druhou stranu je vhodné poznamenat, že při oddělení samostatně převoditelného práva nedochází k dělení podílu vůbec. Argumentem *a maiori ad minus* je dle mého názoru nutné dospět k závěru, že, pokud právní úprava umožňuje rozdělení podílu ve sféře jedné osoby (společníka), a to i bez souvislosti s převodem nebo přechodem některého z nových podílů, nelze společníkovi bránit, aby ve své dispozici vhodným způsobem projevu vůle od podílu oddělil „pouhé“ samostatně převoditelné právo, obzvláště pokud tak činí v souvislosti s převodem nebo přechodem podílu.

Výslovné vyjádření vůle oddělit samostatně převoditelné právo od podílu a s podílem jej nepřevést (obsažené ve smlouvě o převodu podílu) pak považuji za způsobilé a vhodné k naplnění sledovaného legitimního záměru smluvních stran jednajících v mezích jejich smluvní svobody.

Pro úplnost zbývá dodat, že v souladu s výše uvedeným lze právo na výplatu podílu na zisku postoupit i přesto, že o rozdělení zisku doposud nebylo rozhodnuto, a tím se postoupení práva na podíl na zisku značně přiblížit. Nic totiž společníkovi nebrání, aby ve smyslu

⁴² Cenný papír na doručitele vydaný ve smyslu § 523 odst. 1 ObčZ a v souladu s § 281 odst. 3 ZOK.

⁴³ Viz § 135 odst. 2 ZOK.

⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 119.

§ 1878 ObčZ uzavřel smlouvu o postoupení budoucí pohledávky (či dokonce souboru pohledávek v souladu s § 1887 ObčZ), tedy pohledávky na výplatu podílu na zisku, která v době uzavření smlouvy neexistuje, jelikož o rozdělení konkrétní částky doposud nebylo rozhodnuto.⁴⁵ Z praktického hlediska se jako vhodné jeví použití odkládací podmínky vzniku nebo převoditelnosti této budoucí pohledávky. Případně lze obdobného výsledku docílit též uzavřením smlouvy o smlouvě budoucí (o postoupení pohledávky) ve smyslu § 1785 a násl. ObčZ.⁴⁶

1.4. Dispozice s podílem

Pro účely této práce jsou z hlediska dispozice s podílem (akcií) významné primárně otázky převodu, přechodu a zastavení podílu (akcie). Je tomu tak mimo jiné proto, že právě rozdílná úprava možností dispozice s některými podíly či akciemi může odlišovat i jednotlivé druhy podílů, resp. akcií.

1.4.1. Převod podílu

Zákon o obchodních korporacích upravuje převod podílu společníka společnosti s ručením omezeným odlišně v závislosti na skutečnosti, zda má být nabyvatelem převáděného podílu jiný ze společníků, nebo zda jím má být naopak osoba, která společníkem dosud není.

Z ustanovení § 207 odst. 1 a odst. 2 ZOK, jež upravuje první z uvedených variant, vyplývá, že převod podílu jednoho společníka na společníka jiného není, nestanoví-li společenská smlouva jinak, nijak podmíněn. Jazykovým a logickým výkladem dále dospívám k závěru, že převod podílu na jiného společníka může společenská smlouva podmínit nejen souhlasem některého z orgánů společnosti, kdy smlouva o převodu podílu nenabyde účinnosti dříve, než bude souhlas udělen, ale může jej omezit či podmínit i jinak.⁴⁷ K uvedenému závěru dospívám mimo jiné proto, že ustanovení začíná slovy „*podmíní-li společenská smlouva převod podílu*“. Pokud by zákonodárce zamýšlel umožnit omezení převoditelnosti podílu podle odstavce prvního uvedeného ustanovení pouze podmínkou souhlasu některého z orgánů společnosti, odstavec druhý by musel znít ve smyslu „*společenská smlouva může převod podílu podmínit pouze*“. Zákonodárcem zvolená formulace tak pouze indikuje, že zákon s možností omezení či podmínění převoditelnosti podílu mezi společníky počítá a jen stanoví konkrétní následky konkrétního způsobu podmínění

⁴⁵ Viz § 1881 odst. 1 a § 1885 odst. 1 ObčZ.

⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 80 a násl.

⁴⁷ Viz § 207 odst. 2 ZOK.

převodu.⁴⁸ V uvedeném názoru mě utvrzuje též důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, kde je mimo jiné uvedeno, že pojetí převoditelnosti se v obecné rovině nemění, a že společenská smlouva se může od ustanovení zákona odchýlit a vztáhnout souhlas s převodem podílu nejen obecně, ale i ve vztahu ke konkrétní osobě případného nabyvatele.⁴⁹ Z uvedeného a též ze skutečnosti, že zákonodárce předpokládá udělení *souhlasu* s převodem, nikoliv jeho *schválení*, dle mého názoru dále vyplývá, že souhlas s převodem podílu může být udělen již před uzavřením smlouvy.⁵⁰ Zatímco první věta ustanovení § 207 odst. 2 ZOK je dispozitivní, a strany smlouvy o převodu podílu se tak od ní mohou odchýlit,⁵¹ ustanovení věty druhé považují vzhledem k jeho znění a k jeho podstatě za kogentní.⁵²

Po relativně dlouhou dobu bylo v teorii sporné, zda lze převod podílu na jiného společníka odpovídající úpravou společenské smlouvy zcela vyloučit. Vzhledem k absenci výslovného zákonného zákazu takového ujednání, se lze domnívat, že ustanovení § 207 odst. 1 ZOK je dispozitivní, tedy je možné se od něj odchýlit a převod podílu na jiného společníka zcela vyloučit.⁵³ To pochopitelně staví též na předpokladu, že otázka převoditelnosti podílu není otázkou statusovou.⁵⁴

Uvedené potvrdil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 19. září 2017, kde mimo jiné výslovně uvedl, že „*právní úprava převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným není součástí práva upravujícího postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. a případné odchýlné ujednání ve společenské smlouvě, jímž bude převod podílu na jiného společníka omezen jinak než způsobem předvídaným v § 207 odst. 2 z. o. k. (jinak než souhlasem orgánu společnosti), popř. zcela vyloučen, nijak nenarušuje statusovou úpravu společnosti s ručením omezeným*“,

⁴⁸ Srov. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 454: „*Zákon vychází z toho, že převod může být podmíněn, což indikuje i to, že může být i jinak omezen či podmínován*“.

⁴⁹ Srov. HAVEL, B. et al., *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 107.

⁵⁰ Shodně BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, str. 957: „*Společenská smlouva může podmínit převod obchodního podílu souhlasem některého z orgánů, který může být udělen před nebo po uzavření příslušné smlouvy, jejímž předmětem bude převod obchodního podílu*“. Opačný názor, se kterým však nemohu pro výše uvedené důvody souhlasit, vyjádřil P. Hampel: „*Ustanovení § 207 odst. 2 z. o. k. předpokládá, že valná hromada bude již schvalovat konkrétní text smlouvy o převodu podílu, neboť hovoří o uzavření smlouvy a ode dne uzavření počíná běžet šestiměsíční lhůta k (ne)udělení souhlasu. Na něj je také vázána účinnost smlouvy. Složitě si lze představit opačný postup, tedy že valná hromada udělí paušální souhlas s převodem a teprve pak se uzavírá konkrétní smlouva.*“ HAMPEL, P. NOZ v praxi: Podíl ve společnosti s ručením omezeným. Bulletin advokacie [online], 2014 [cit. 20. 8. 2019].

⁵¹ Od uvedeného ustanovení se lze ovšem odchýlit jedině ve smlouvě o převodu podílu, nikoliv ve společenské smlouvě (jak nesprávně uvádí Hampel, P. tamtéž), jelikož ustanovení dopadá výhradně na poměr mezi smluvními stranami smlouvy o převodu podílu. Neexistuje rozumný důvod, aby do něj společenská smlouva mohla zasahovat, navíc ustanovení doslova uvádí: „*ledaže je ve smlouvě o převodu určeno jinak*“.

⁵² Shodně viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 454.

⁵³ POKORNÁ, J. in op. cit. sub 5, s. 1066 a násl.; či dále též ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 243.

⁵⁴ Viz § 1 odst. 2 ObčZ a blíže v druhé části této práce.

tudíž „společníci se mohou ve společenské smlouvě odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 207 odst. 1 z. o. k. i tak, že převod podílu na jiného společníka zcela vyloučí. Vyloučí-li současně i převod podílu na třetí osobu (§ 208 z. o. k.), bude podíl ve společnosti s ručením omezeným zcela nepřevoditelný“.⁵⁵ Nejvyšší soud své rozhodnutí staví právě na zásadě dispozitivní norem soukromého práva a autonomii vůle smluvních stran. Ty se tak od ustanovení soukromoprávních norem mohou dle své vůle odchýlit, pokud to zákon nezakazuje, ať již přímo či nepřímo.⁵⁶

Převod podílu na osobu, která není společníkem, je dle § 208 odst. 1 ZOK možný se souhlasem valné hromady společnosti, kdy nabytí účinnosti smlouvy o převodu podílu je udělením souhlasu podmíněno. Nic ovšem nebrání tomu, aby se společníci ve společenské smlouvě od tohoto dispozitivního pravidla odchýlili a stanovili, že podíl lze na třetí osobu převést bez omezení, při splnění jiných podmínek či omezení, nebo že převod podílu na osobu odlišnou od stávajícího společníka je zcela vyloučen. Dlužno dodat, že, pokud se společnost s ručením omezeným rozhodne pro vydání kmenových listů, musí být pro podíly, ke kterým mají být kmenové listy vydány, aplikace dispozitivního ustanovení § 208 odst. 1 ZOK společenskou smlouvou vyloučena. Je tomu tak proto, že dle ustanovení § 137 odst. 2 ZOK lze kmenový list vydat pouze k podílu, jehož převoditelnost není omezena nebo podmíněna.

Jelikož je podíl ve společnosti s ručením omezeným věcí (nehmotnou) movitou, jak bylo definováno v úvodní kapitole, uplatní se na jeho převod příslušná ustanovení občanského zákoníku. Podíl se tak bude obvykle převádět smlouvou kupní, nicméně v úvahu připadá například i bezúplatný převod smlouvou darovací. Vlastnické právo se pak převádí již samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti.⁵⁷ Je však třeba pamatovat na výše uvedenou možnost, tedy že účinnost smlouvy o převodu podílu může být patřičnou úpravou společenské smlouvy ve smyslu ustanovení § 207 odst. 2, resp. § 208 odst. 1 ZOK podmíněna souhlasem některého z orgánů společnosti.

Okamžik účinnosti převodu podílu (ve smyslu převodu vlastnického práva) a okamžik účinnosti převodu podílu vůči společnosti (kdy společnost začne k nabyvateli podílu přistupovat jako k jejímu společníkovi) se liší, jelikož dle ustanovení § 209 odst. 2 ZOK je převod podílu vůči

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

⁵⁶ MELZER, F., TĚGL, P. et al. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*, Praha: Leges, 2013, s. 44 a násl.; dále viz ELIÁŠ, K. *K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku*. in: Sborník mezinárodní konference XXIII. Karlovarské právnícké dny. Praha: Leges, 2015, s. 55 a násl.

⁵⁷ Viz § 1099 ObčZ.

společnosti účinný až doručením účinné smlouvy o převodu podílu s úředně ověřenými podpisy.⁵⁸ Zákonná úprava převodu akcií se liší s ohledem na formu akcie.

Akcie na jméno je dle § 263 odst. 3 ZOK cenným papírem na řad a převádí se tak smlouvou (titul) a rubopisem k okamžiku předání (modus).⁵⁹ Zákon o obchodních korporacích v § 270 výslovně stanoví, že stanovy společnosti mohou převoditelnost akcií na jméno omezit, nikoliv však vyloučit. Ustanovení § 271 odst. 1 ZOK pak (obdobně jako ustanovení § 207 ZOK upravující převod podílu na jiného společníka společnosti s ručením omezeným) předpokládá možnost omezení převodu akcií na jméno souhlasem orgánu společnosti, kdy smlouva o převodu akcií v takovém případě též nenabyde účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Omezí-li stanovy společnosti převoditelnost akcií na jméno jinak než souhlasem orgánu společnosti, bude mít porušení takového omezení dle ustanovení § 271 odst. 3 ZOK za následek neplatnost převodu akcií.

Akcie na majitele má dle § 263 odst. 2 ZOK formu cenného papíru na doručitele a lze ji vydat pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír. Z toho důvodu nelze vlastnické právo k akcii na majitele nabýt smlouvou (titul) a tradicí (modus), ale vlastnické právo k zaknihované akcii se nabývá v souladu s § 1104 odst. 1 a 2 ObčZ až zápisem zaknihovaného cenného papíru na účet vlastníka, případně až zápisem na účet zákazníků (zapisuje-li se i na účet zákazníků), což platí obdobně též pro imobilizované akcie na jméno.⁶⁰ Z hlediska převoditelnosti akcií stanoví § 274 odst. 1 ZOK, že akcie na majitele je neomezeně převoditelná. Zde by mohla vyvstat otázka, zda se jedná o dispozitivní ustanovení a lze ujednáním ve stanovách převoditelnost akcií na majitele omezit či vyloučit. Byť by se formulace citovaného ustanovení mohla zdát obdobnou té v § 207 odst. 1, není tomu tak zcela. Nejenže ustanovení § 274 odst. 1 používá přímo výrazu „*neomezeně převoditelná*“, ale lze si též pomoci systematickým výkladem úpravy obou forem akcií. Zatímco úprava akcií na jméno v § 270 ZOK výslovně připouští omezení, nikoli však vyloučení, převoditelnosti akcií na jméno, právní úprava akcií na majitele možnost omezení (natož vyloučení) převoditelnosti neobsahuje. Zcela zřejmý je pak rozdíl při srovnání ustanovení § 274 odst. 1 ZOK s ustanovením § 275 odst. 1 ZOK upravujícím převoditelnost zaknihovaných akcií. První věta ustanovení § 275 odst. 1 ZOK sice totožně stanoví, že *akcie jsou neomezeně*

⁵⁸ Uvedená formulace o „*doručení účinné smlouvy*“ potvrzuje výše uvedený závěr, že při převodu podílu vlastnické právo přechází již účinností smlouvy (na jejímž základě podá následně společnost návrh na zápis změny v osobě společníka), nikoliv až zápisem do obchodního rejstříku dle § 1102 ObčZ. V zápisu změny v osobě společníka společnosti se tak pouze deklaratorně promítá již účinný převod vlastnického práva k podílu. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5455/2014, též s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4282/2008; v právní teorii pak POKORNÁ, J. in op. cit sub 5, s. 1072 a násl.

⁵⁹ Viz § 1103 odst. 2 ObčZ.

⁶⁰ Viz § 1104 odst. 3 ObčZ.

převoditelné, ale obsahuje též dovětek „*ledaže stanovy jejich převoditelnost omezí*“. Při systematickém výkladu vycházím ze skutečnosti, že v případě osobních společností zákon převod podílu výslovně zakazuje (vyjma podílu komanditisty),⁶¹ ve společnosti s ručením omezeným podmiňuje zákon převod podílu na třetí osobu souhlasem valné hromady (kdy však současně výslovně připouští možnost, aby se společenská smlouva od zákona odchýlila a převod podílu zcela vyloučila, či naopak učinila podíl volně převoditelným),⁶² přičemž v rámci úpravy akciové společnosti zákon sice výslovně připouští možnost omezit převoditelnost akcií na jméno stanovami, sám tak však nečiní, a navíc vyloučení převoditelnosti výslovně zakazuje. Při zohlednění uvedeného spolu se skutečností, že ustanovení § 274 odst. 1 ZOK výslovně stanoví, že akcie na majitele je *neomezeně* převoditelná, a to bez jakékoliv výslovné úpravy omezitelnosti její převoditelnosti, dospívám k závěru, že omezit převoditelnost akcií na jméno možné není.⁶³ Nemožnost vyloučení převoditelnosti pak vyplývá z logického výkladu *a minori ad maius*. Nadto lze v rámci výše uvedeného argumentovat též skutečností, že zatímco právní úprava osobních společností stojí na ochraně vzájemných vztahů společníků, a osobní společnosti jsou proto v zásadě společnostmi „uzavřenými“, kapitálové společnosti (obzvláště společnost akciová) stojí naopak na podstatě majetkové, a je proto pouze logické, aby byla společnost „otevřenou“, tudíž akcionáře co nejméně omezovala, co se jejich vlastnických práv týká.⁶⁴

V souvislosti s výše uvedeným pak vyvstává otázka, zda lze omezit převoditelnost zaknihovaných akcií ve formě na majitele. P. Čech a P. Šuk ve své publikaci dovozují, že převoditelnost zaknihovaných akcií je možné omezit bez ohledu na jejich formu. Argumentují přitom původním návrhem zákona o obchodních korporacích, který s rozlišováním formy zaknihovaných akcií nepočítal, a že původní záměr zákona tak sledoval záměr připustit omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií bez závislosti na jejich formě.⁶⁵

Byť je výše uvedená argumentace přesvědčivá, její aplikace by znamenala, že ustanovení § 274 odst. 1 ZOK stanovící neomezenou převoditelnost akcií na majitele by se vztahovalo pouze na imobilizované akcie na majitele. Při zohlednění skutečnosti, že akcie na majitele mohou být vydány pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo jako imobilizovaný cenný papír, kdy navíc akcionáři nejsou oprávněni požadovat vydání svých imobilizovaných akcií z hromadné úschovy, mi není jasné, z jakého důvodu by mělo být vůlí zákonodárce nepřipustit omezení převoditelnosti

⁶¹ Viz § 116, 119 a 123 ZOK.

⁶² Viz § 208 odst. 1 ZOK, v podrobnostech výše.

⁶³ Shodně viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in op. cit. sub 4, s. 532.

⁶⁴ Opominout v této souvislosti nelze ani skutečnost, že zákon o obchodních korporacích zakázal nebo omezení přechodu podílu v akciové společnosti výslovně zakazuje. Viz § 42 odst. 1 věta druhá ZOK.

⁶⁵ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 256.

imobilizovaných akcií na majitele, ale současně umožnit omezení převoditelnosti těch zaknihovaných. Pokud bychom naopak na základě § 2414 ObčZ dovozovali aplikaci § 257 ZOK i na imobilizované akcie, bylo by ustanovení § 274 odst. 1 ZOK zcela nadbytečné a pouze matoucí. Za přijatelný tedy považuji i závěr, že omezit převoditelnost zaknihovaných akcií na jméno možné není, jelikož ustanovení § 275 odst. 1 věta první ZOK má pouze potvrzovat, že možnost omezení převoditelnosti akcií na jméno obsažená v ustanovení § 270 ZOK platí i pro akcie na jméno v podobě zaknihovaného cenného papíru.⁶⁶

Vycházejí z předpokladu, že akcie na majitele mají „volně“ cirkulovat, a že se od ustanovení § 274 odst. 1 ZOK odchýlit nelze, jak jsem vyložil výše, nezbyvá mi než se opatrně přiklonit k druhému z výše uvedených závěrů, tedy že při současném znění zákona o obchodních korporacích převoditelnost akcií na majitele omezit nelze, a to ani v případě, kdy se jedná o zaknihovaný cenný papír.

Nesplacená akcie (nebyl-li k ní vydán zatímní list)⁶⁷ či nevydaná akcie se převádí v souladu s ustanovením § 256 odst. 2 a 3 ZOK smlouvou o postoupení smlouvy,⁶⁸ kdy se souhlas postoupené strany smlouvy (akciové společnosti) nevyžaduje. Zde je třeba upozornit také na ustanovení § 256 odst. 4 ZOK, dle kterého se na nesplacenou akcii, nevydanou akcii a zatímní list použijí ustanovení zákona o akcích, nevylučují-li to jejich povaha nebo jiná ustanovení zákona. Z uvedeného vyplývá, že případná omezení převoditelnosti (spočívající například v podmínce souhlasu orgánu společnosti s převodem akcie) se uplatní i na převod nesplacené či nevydané akcie nebo zatímního listu.

Vůči společnosti je dle § 269 odst. 2 ZOK převod *listinné* akcie na jméno účinný až oznámením změny osoby akcionáře společnosti a předložením akcie na jméno společnosti. Převod zaknihované akcie je dle § 275 odst. 2 ZOK vůči společnosti účinný až prokázáním změny osoby vlastníka akcie výpisem z účtu vlastníka nebo dnem doručení či převzetí výpisu z evidence emise akcií podle § 94a ZPKT.

Pro úplnost dodávám, že, jelikož je převod podílu ve společnosti speciálně upraven zákonem o obchodních korporacích a podíl je i přes smluvní podstatu společnosti věcí v právním slova smyslu, převod podílu skrze cesi smlouvy nepřipadá v úvahu.⁶⁹ Výjimku z uvedeného představuje výše uvedený převod nesplacené akcie, kdy zákon o obchodních korporacích cesi smlouvy výslovně předpokládá.

⁶⁶ Srov. DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 196.

⁶⁷ Vydání zatímního musí tak určovat stanovy společnosti. Viz § 285 ZOK.

⁶⁸ Viz § 1895 a násl. ObčZ.

⁶⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 73.

1.4.2. Zastavení podílu

Podíl ve společnosti s ručením omezeným lze v souladu s § 32 odst. 3 ZOK zastavit jedině za podmínek, za nichž ho lze převést.⁷⁰ Titulem pro vznik zástavního práva bude stejně jako při jeho převodu smlouva. Modus se bude odvíjet od skutečnosti, zda je podíl vtělen do kmenového listu, či nikoliv.

Nebyl-li podíl společníka vtělen do kmenového listu, vzniká zástavní právo k němu až jeho zápisem do obchodního rejstříku.⁷¹ Zde je třeba zdůraznit, že se jedná o jediný možný způsob vzniku zástavního práva k nevtělenému podílu, ustanovení § 1319 ObčZ na zastavení podílu aplikovat nelze.⁷² Ustanovení § 1320 odst. 1 ObčZ uvádí ve své podstatě obdobně jako výše zmíněné ustanovení § 32 odst. 3 ZOK, že k podílu ve společnosti s ručením omezeným lze zřídit zástavní právo, je-li podíl volně převoditelný, pokud však lze podíl převést jen za určitých podmínek, je nutné takové podmínky splnit i pro jeho zastavení. To neplatí v případě, že společenská smlouva zastavení podílu zakáže či omezí. Zástavce nebo zástavní věřitel musí dle ustanovení § 1322 odst. 2 ObčZ vznik zástavního práva bez zbytečného odkladu oznámit společnosti. To neplatí, pokud dal k zastavení podílu souhlas orgán společnosti.

Byl-li podíl společníka vtělen do kmenového listu, vzniká k němu zástavní právo zástavním rubopisem a předáním zástavnímu věřiteli, případně předáním třetí osobě k opatrování, určuje-li tak zástavní smlouva.⁷³ Zastavení podílu vtěleného do kmenového listu, nelze omezit ani zakázat, jelikož, jak již bylo výše uvedeno, kmenový list lze dle ustanovení § 137 odst. 2 ZOK vydat toliko pouze k podílu, jehož převoditelnost není omezena nebo podmíněna. Ze stejného důvodu tak nelze zastavení podílu vtěleného do kmenového listu omezit ani vyloučit.

Zástavní právo k listinné akci na jméno vzniká stejným způsobem, jako v případě kmenového listu, tedy smlouvou, zástavním rubopisem a předáním zástavnímu věřiteli, případně předáním třetí osobě k opatrování, určuje-li tak zástavní smlouva. K zaknihované akci ve formě na jméno či na majitele vzniká zástavní právo zápisem na účtu vlastníka v příslušné evidenci.⁷⁴ Obdobně tomu je v případě imobilizované akcie na majitele.⁷⁵ I ve vztahu k zastavení akcií se

⁷⁰ Uvedené má mimo jiné za následek, že pokud je převod, resp. zastavení podílu podmíněno souhlasem příslušného orgánu společnosti, nenabude zástavní smlouva účinnosti dříve, než bude souhlas udělen (viz výše k převodu podílu). Srov. ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 262 a násl.

⁷¹ Viz § 1320 ObčZ.

⁷² Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014; v teorii např. DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. Obchodněprávní revue. 2014, č. 6, s. 167 a násl.

⁷³ Viz § 1328 odst. 1 ObčZ.

⁷⁴ Viz § 1331 odst. 1 ObčZ.

⁷⁵ Viz § 2414 ObčZ.

uplatní ustanovení § 32 odst. 3 ZOK, tedy pokud je převod akcií omezen souhlasem orgánu společnosti, zástavní smlouva k akciím nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Je-li převoditelnost akcií omezena jinak než souhlasem orgánu společnosti a akcionář taková omezení nesplnil, je zástavní smlouva k akciím neplatná.⁷⁶

1.4.3. Přechod podílu

K přechod podílu nedochází, na rozdíl od jeho převodu, jednáním společníka, ale dochází k němu na základě právní události. Ustanovení § 42 odst. 1 ZOK upravuje případy smrti nebo zániku společníka, když s uvedenými právními událostmi spojuje přechod podílu v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce společníka, ledaže společenská smlouva přechod zakáže nebo omezí. Druhá věta citovaného ustanovení pak vylučuje omezení nebo zákaz přechodu podílu v akciové společnosti.

Přestože v poměrech akciové společnosti zákon restriktivní úpravu přechodu podílu výslovně zakazuje, společností s ručením omezeným ponechává poměrně široké možnosti úpravy této otázky ve společenské smlouvě. V úvahu tak připadá například omezení přechodu podílu souhlasem některého z orgánů společnosti, či v krajním případě jeho úplné vyloučení.⁷⁷

1.4.4. Mnohost podílů

S dispozicí s podíly a tvorbou zvláštních druhů podílů úzce souvisí zákonem o obchodních korporacích nově zavedená možnost, aby společníkům společnosti s ručením omezeným bylo umožněno vlastnit více podílů současně. Konkrétně jde o ustanovení § 135 odst. 2 ZOK (v souladu s ustanovením § 32 odst. 1 ZOK), které připouští, aby společenská smlouva určila, že společník může vlastnit více podílů, a to i různého druhu. Z jazykového výkladu vyplývá, že kromě vlastnictví více podílů různého druhu, které z podstaty věci splývat nemohou, může společník vlastnit, umožňuje-li to společenská smlouva, též více podílů stejného druhu.

Pokud tedy společenská smlouva připustí vznik různých druhů podílů (a zároveň nevylučuje jejich převod a přechod), je nezbytné současně připustit i možnost, aby společník více podílů (alespoň různého druhu) vlastnit mohl.⁷⁸ Pokud nastane situace, kdy společenská smlouva připouští vznik různých druhů podílů (přičemž jejich převod či přechod na jiné společníky nevylučuje) a současně ohledně mnohosti podílů mlčí, bude zřejmě nutné dovodit, že uvedená

⁷⁶ Viz § 271 odst. 3 ZOK.

⁷⁷ Nejsou-li splněny podmínky přechodu, anebo je-li přechod vyloučen, nezbyde společnosti než postupovat v souladu s právní úpravou vypořádání podílu. Viz § 36 a § 212 a násl. ZOK.

⁷⁸ To platí i v případě, že mají být na podíl vydány kmenové listy, jelikož ty k podílu taktéž přirůstat nemohou.

úprava společenské smlouvy v sobě připuštění možnosti vlastnit více podílů různého druhu obsahuje implicitně.⁷⁹

Z absence úpravy společenské smlouvy, jež by v souladu s § 135 odst. 2 ZOK mnohost podílů připouštěla, rozhodně nelze vyvozovat nepřevoditelnost podílu na jiného společníka.⁸⁰ Vyjma případů uvedených v předchozím odstavci (kdy je splynutí podílu vyloučeno) bude mít taková absence za následek splynutí původního podílu společníka s podílem nově nabývaným.⁸¹

1.5. Vedlejší (extrastatutární) ujednání

Práva a povinnosti společníků a akcionářů (včetně těch výše vyjmenovaných) však nemusí být upraveny pouze ve společenské smlouvě, resp. stanovách společnosti, ale mohou být upraveny též ve vedlejších ujednáních, neboli „extrastatutárních“ dohodách, v anglosaském právním prostředí nazývaných též *sideletters* či *shareholders' agreements*.⁸² Uvedené znamená, že společníkům se při úpravě konkrétních práv a povinností souvisejících s účastí společníka ve společnosti nabízí též významná alternativa k tvorbě zvláštních druhů podílů. Obě možnosti, tedy úprava vzájemných vztahů skrze modifikaci jednotlivých druhů podílů ve společenské smlouvě i úprava vzájemných vztahů dohodou extrastatutární, mají své výhody a nevýhody. Pro účely této práce považuji za nezbytné se komparaci uvedených možností úpravy práv a povinností společníků a tím i jejich vzájemných vztahů alespoň ve stručnosti věnovat.

Z hlediska právní teorie stojí v souvislosti s touto problematikou za zmínku zejména publikace S. Černé, která vedlejší dohody definuje jako „*taková zvláštní ujednání všech či některých zakladatelů či společníků kapitálových společností, jejichž obsah souvisí s účastí ve společnosti (týká se vzájemných vztahů společníků či jejich vztahů ke společnosti), která jsou uzavírána mimo stanovy či společenskou smlouvu a nemají tudíž formu notářského zápisu a nepodléhají ani povinné publicitě*“.⁸³ Již z výše uvedené definice jasně vyplývají některé z hlavních motivů společníků, proč upřednostnit „extrastatutární“ dohodu před tou „statutární“. Jedním z nich je diskretnost vedlejších dohod. Narozdíl od zakladatelského právního jednání, které

⁷⁹ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 276.; nebo DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným*. Bulletin Komory daňových poradců České republiky. 2015, č. 3, s. 41.; a dále EICHLEROVÁ, K. *Druhy a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným*. Rekodifikace & Praxe. 2015, č. 11.

⁸⁰ Byť i takový názor byl vysloven, viz DVOŘÁK, T. in op. cit. sub 50, str. 667.

⁸¹ Viz stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

⁸² Uzavírání takových dohod je zcela v souladu se zákonem, zákon o obchodních korporacích jejich uzavírání dokonce předpokládá v ustanovení upravujícím jednání ve shodě. Viz § 78 odst. 2 písm. i) ZOK.

⁸³ ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue. 2011, č. 1, s. 1 a násl.

je společnost povinna publikovat v obchodním rejstříku a uložit ve sbírce listin, jež je jeho součástí,⁸⁴ totiž obecně neexistuje povinnost tyto vedlejší dohody jakkoli zveřejňovat. Dalšími výhodami jsou pak zejména bezformálnost takových dohod, jelikož se jedná o smlouvy *inominátní* (nepojmenované), s čímž souvisí i jejich flexibilita. K jejich uzavření či změně není třeba sepsání notářského zápisu či získání souhlasu všech společníků, resp. valné hromady, naopak postačí pouze ústní či dokonce konkludentní dohoda⁸⁵ pouze některých společníků společnosti.⁸⁶ V neposlední řadě považuji za zásadní výhodu vedlejších ujednání, která mají čistě obligační povahu, tu skutečnost, že jimi lze vztahy mezi společníky navzájem a případně i mezi společníky a společností (i ta může být stranou dohody) upravit takovým způsobem a s takovým výsledkem, kterého by úpravou stanov a vytvořením zvláštního druhu podílu nebylo možné dosáhnout. Jinými slovy, přestože podíl ve společnosti nelze modifikovat zcela libovolně a neomezeně (jak bude podrobně rozebráno v následujících kapitolách), lze zamýšleného či alespoň obdobného výsledku docílit vedlejší dohodou o výkonu práv s podílem spojených. To pochopitelně platí i pro případnou úpravu povinností společníka (akcionáře), které by modifikací obsahu podílu (akcie) nebylo možné dosáhnout.

Jako příklad vedlejších dohod lze uvést dohody upravující výkon hlasovacího práva ve společnosti, předkupní právo k podílu, zákaz konkurence, úpravu „nuceného“ společného převodu podílu (akcie) v podobě takzvaných „*drag-along*“⁸⁷ a „*tag-along*“⁸⁸ ustanovení nebo též například způsob řešení sporů společníků, jež dospěly až do „mrtvého bodu“ (tzv. „*deadlock*“).⁸⁹

Hlavní nevýhody vedlejších ujednání spatřuji v problematice jejich změn,⁹⁰ závaznosti a vynutitelnosti, resp. v následcích jejich porušení některou ze smluvních stran. Ujednání obsažená ve vedlejších dohodách jsou vzhledem k jejich obligačněprávní povaze závazná pouze pro smluvní

⁸⁴ Viz § 2 odst. 1 a § 66 písm. a) ZVR.

⁸⁵ Pro vyloučení pochybností o existenci a obsahu vedlejší dohody lze však doporučit alespoň písemnou formu.

⁸⁶ V takovém případě budou dohodou vázáni pochopitelně pouze ti společníci, kteří smlouvu uzavřeli.

⁸⁷ *Drag-along* klauzule obecně spočívá v povinnosti jednoho společníka (akcionáře) převést (prodat) svůj podíl ve společnosti třetí osobě, na kterou svůj podíl převádí druhý ze společníků, a to za stejných podmínek. Běžně se bude jednat o povinnost minoritního společníka, díky které může majoritní společník při případném převodu svého podílu nabídnout možnost nabytí 100% podílu ve společnosti, což bude pro potenciálního investora zpravidla vítanou nabídkou, která se může následně pozitivně odrazit na ceně obou podílů.

⁸⁸ *Tag-along* klauzule je pak v podstatě opakem *drag-along*. Spočívá v povinnosti zpravidla většinového společníka zajistit pro menšinové společníky možnost převést své podíly za stejných podmínek, za kterých svůj podíl převádí společník většinový. Minoritní společníci jsou tak chráněni před situací, kdy by museli snášet příchod nového „*nevítaného*“ majoritního společníka.

⁸⁹ Účelem „*deadlock*“ klauzule je řešit situaci (spor) mezi společníky (akcionáři), která uvázla na „mrtvém bodě“. Krajní řešení takové situace může spočívat například v úpravě procesu vzájemného podávání nabídek na odkup podílu druhého společníka, kdy ve výsledku jednomu ze společníků vznikne povinnost převést svůj podíl druhému společníkovi za podmínek uvedených v (zpravidla té nejvyšší) nabídce.

⁹⁰ Nevýhoda spočívá v tom, že ke změně obsahu vedlejší dohody je třeba souhlasu všech smluvních stran.

strany takové dohody. Dojde-li tak k převodu podílu (akcie) ve společnosti na třetí osobu, jsou na ni převedena všechna práva (a povinnosti) s podílem (akcií) spojená tak, jak jsou upravena zákonem a společenskou smlouvou (stanovami).⁹¹ Jelikož práva a povinnosti založené vedlejším ujednáním na podílu (akcii) neulpívají, s převodem podílu na jeho nabyvatele nepřejdou. Situaci by bylo možné do jisté míry řešit ujednáním obsaženým ve vedlejší dohodě, které by stanovilo povinnost převodce podílu zajistit, aby nabyvatel podílu k vedlejší dohodě přistoupil. V úvahu připadá též závazek převodce podílu (*kontrahenta* vedlejší dohody) práva a povinnosti vyplývající z vedlejší dohody na nabyvatele podílu převést v souladu s právní úpravou postoupení smlouvy.⁹²

Těžko řešitelnou je však situace, kdy dochází ke změně společníka (akcionáře) nikoli na základě převodu podílu, ale na základě jeho přechodu například z důvodu úmrtí společníka (akcionáře). Lze si představit situaci, kdy společníky (akcionáři) a zároveň stranami vedlejší dohody jsou fyzické osoby, jejichž vůle směřuje k tomu, aby byli vedlejší dohodou vázáni pro všechny případy i jejich doposud nezletilí dědicové. Taková situace je těžko řešitelnou. Pominu-li případnou možnost získání souhlasu soudu k právnímu jednání ve smyslu ustanovení § 898 odst. 1 ObčZ (když jednou z výhod vedlejších dohod má být jejich diskrétnost), nabízí se například možnost založit pro každou z fyzických osob právnickou osobu (např. společnost s ručením omezeným). Na ně by pak fyzické osoby své podíly v původní společnosti převedly s tím, že stranami zamýšlené vedlejší dohody se stanou právnické osoby, jejichž stoprocentními společníky (a případně i jedinými jednateli) budou původní společníci společnosti, tedy fyzické osoby. V případě dědění by dědicové nabývali podíl v za tím účelem založených společnostech, které by však zůstaly stranou vedlejší dohody v rámci původní společnosti. Byť je uvedené řešení funkční, z administrativního i ekonomického hlediska je poměrně náročné. Potvrzuje tak, že převod (natož přechod) práv a povinností vyplývajících pouze z vedlejších ujednání (dohod) je značně komplikovaný, a představuje tak zřejmě jejich hlavní nevýhodu v porovnání s modifikací práv a povinností společníka (akcionáře) vytvořením zvláštního druhu podílu (akcie).⁹³

Dalším významným úskalím vedlejších dohod je problematika následků jejich porušení. Zásadní roli zde opět hraje již zmiňovaná obligačněprávní povaha vedlejších ujednání. Pouze na základě porušení vedlejšího ujednání se tak nelze například dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady ve smyslu ustanovení § 191 odst. 1, resp. § 428 odst. 1 ZOK a § 258 ObčZ, když tak lze učinit pouze pro rozpor s právními předpisy nebo společenskou smlouvou (stanovami), případně

⁹¹ K právům a povinnostem spojeným s podílem a k převodu podílu viz výše.

⁹² Viz § 1895 a násl. ObčZ.

⁹³ Je však pravdou, že se lze setkat též s názorem, že v případě univerzální sukcese závazek z vedlejší dohody na právního nástupce přechází společně s podílem (akcií). Viz CSACH, K., HAVEL, B. *Akcionářské dohody*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Kolektivní monografie (Wolters Kluwer), s. 53.

pro rozpor usnesení s dobrými mravy v souladu s ustanovením § 191 odst. 2, resp. § 428 odst. 2 ZOK. V této souvislosti bych obzvláště připomněl výše uvedená omezení převoditelnosti podílů (akcií). Omezí-li například stanovy převoditelnost akcií na jméno souhlasem orgánu společnosti, smlouva o převodu těchto akcií nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen, omezí-li převoditelnost akcií jinak, převod akcií v rozporu s takovým omezením bude neplatný. Je-li však převoditelnost akcií upravena pouze mezi akcionáři ve vedlejší akcionářské dohodě, porušení takových ujednání nemůže bez dalšího založit neplatnost převodu akcií. Povinnosti vyplývající z vedlejších ujednání totiž mohou být „vynucovány“ opět pouze v rámci smluvního vztahu smluvních stran. Lze předpokládat, že preferovaným způsobem bude například utvrzení závazku sjednáním smluvní pokuty, nelze však vyloučit, že smluvní strany vedlejší dohody spojí porušení či porušování práv z dohody vyplývajících s různými jinými právními následky. Pamatovat je třeba též na možnosti odstoupení od smlouvy a případný vznik práva na náhradu škody vzniklé porušením smluvní povinnosti.⁹⁴ Je však pravdou, že vyčíslení škody vzniklé porušením povinnosti vyplývajících z vedlejší dohody bude ve většině případů značně komplikované.

I přes uvedené nevýhody si vedlejší dohody bezesporu najdou své uplatnění. Například v případě významných investičních projektů mohou být vedlejší dohody (co do jejich rozsahu) mnohem obsáhlejší než samotná společenská smlouva či stanovy společnosti. Avšak i v takovém případě musí obsah společenské smlouvy (stanov) samozřejmě splňovat alespoň minimální zákonné požadavky.

Lze se dokonce setkat s případy, kdy jsou vedlejší ujednání obsažena přímo ve společenské smlouvě (stanovách). Označují se jako takzvaná „nekorporativní“ ujednání společenské smlouvy (stanov). Důvodem je skutečnost, že taková ujednání sice jsou obsažena v textu společenské smlouvy (stanov), ale pro jejich obligačněprávní povahu nejsou jejich součástí v materiálním smyslu. Dle S. Černé obecně platí, že *„aby dohoda společníků, resp. akcionářů mohla mít statutární, korporační povahu a s ní spojené účinky, tedy zavazovat všechny další nabyvatele akcií či obchodních podílů, musí tomu odpovídat její povaha, musí mít normativní potenciál“*, a že *„ujednání ve stanovách či společenské smlouvě by proto mělo být formulováno obecně, stanovit práva a povinnosti všech společníků, případně jejich skupin (například majitelů prioritních akcií)“*.⁹⁵ Dále poznamenává, že *„ustanovení vsunutá do stanov a zakládající vzájemná práva či povinnost konkrétním osobám takový charakter nemají. Mohou se sice formálně stát součástí*

⁹⁴ Viz § 2001 a násl. a § 2913 ObčZ.

⁹⁵ ČERNÁ, S. in op. cit. sub 83.

*stanov či společenské smlouvy, netvoří ale jejich obsah v materiálním smyslu, jsou v nich cizorodým prvkem. Takové klauzule mohou případně zavazovat jako běžná smlouva jen strany ujednání, tedy ty akcionáře (společníky), kteří pro ně hlasovali. Nemohou však založit povinnosti stran, které na sebe tyto závazky nevzaly (tedy ani samotnou společnost). Jejich přijímání či změny nepodléhají většinovému, nýbrž konsensuálnímu principu. Pokud by takovým ustanovením měla být vázána společnost, musela by se stát jejich účastníkem, tj. skrze představenstvo či jednatele projevit tomu odpovídající vůli“.*⁹⁶

Navzdory výše uvedeným závěrům, ze kterých se podává, že vedlejší dohody stojí (v materiálním smyslu) zcela mimo společenskou smlouvu či stanovy (tedy na jejich úpravu nemají žádný vliv), upozorňuje S. Černá též na určitou výjimku z pravidla. Tou je takzvané „jednorázové prolomení“ společenské smlouvy (stanov) právě vedlejším ujednáním. Může k němu dojít za předpokladu, že účastníky takové vedlejší dohody jsou všichni společníci, navíc vědomi si odchýlení se od společenské smlouvy (stanov), které je pouze jednorázové či dočasné. Smyslem a podstatou jednorázového průlomu je umožnit společníkům výjimečně porušit společenskou smlouvu (stanovy) v situaci, kdy by jim jinak nezbylo než společenskou smlouvu (stanovy) v krátkém sledu opakovaně měnit.

Užití „jednorázového prolomení“ lze demonstrovat na případě, kdy společenská smlouva společnosti s ručením omezeným převod podílu na třetí osobu vylučuje, nicméně všichni společníci se v jednom konkrétním případě na převodu podílu na třetí osobu shodnou, přičemž současně na obecném zákazu převoditelnosti podílu na třetí osobu nadále trvají. V takovém případě se jednorázovým prolomením společenské smlouvy vedlejší dohodou vyvarují nutnosti měnit společenskou smlouvu tak, aby převod na třetí osobu připouštěla, a ihned po realizaci zamýšleného (odsouhlaseného) převodu společenskou smlouvu znovu měnit způsobem, aby převod na třetího opět možný nebyl. Společnost tak může značně ušetřit na transakčních nákladech, které by se jinak s výjimečným převodem podílu na třetího pojily.

S. Černá na stejném příkladu uvádí, že je třeba, aby společníci takový krok schválili „většinou potřebnou pro změnu společenské smlouvy“.⁹⁷ Poznamenal bych, že v rámci právní úpravy zákona o obchodních korporacích je při průlomu společenské smlouvy (stanov) dle mého názoru nutné zásadně trvat na souhlasu všech společníků společnosti, právě i s ohledem na skutečnost, že by se mělo jednat o zcela výjimečný institut. Pokud by za současné právní úpravy měla být dostačující „pouhá“ dvoutřetinová většina hlasů všech společníků, mohla by nastat

⁹⁶ ČERNÁ, S. tamtéž.

⁹⁷ ČERNÁ, S. tamtéž.

situace, kdy by některý ze společníků s převodem podílu jiného společníka na třetí osobu nesouhlasil, byl by však přehlasován, a navíc by sám možnost převést podíl na třetího neměl.⁹⁸ Takovou situaci považuji za neslučitelnou se zásadou rovného zacházení se společníky.⁹⁹ Případným argumentem, že i přehlasovanému společníkovi se nabízí možnost vedlejší dohodou schválenou stejnou většinou převést svůj podíl na třetího, by docházelo k vyprazdňování podstaty „jednorázového prolomení“, a tím i obcházení společenské smlouvy, resp. stanov společnosti. V takovém případě by již proto muselo skutečně dojít ke změně společenské smlouvy. Převod na třetího by pak mohl být podmíněn třeba právě souhlasem valné hromady či určité většiny všech společníků, kdy možnost žádat o souhlas k takovému převodu by již náležela všem společníkům společnosti.

Na podporu mého argumentu si dovoluji též krátké srovnání s ustanovením § 14 ZOK. To totiž plní obdobný účel jako uvedený případ jednorázového prolomení společenské smlouvy, kdy jeho předpokladem je právě jednomyslnost rozhodnutí. Uvedené ustanovení suspenduje ta ujednání společenské smlouvy, která zakazují nebo omezují převoditelnost, zastavení nebo možnost přechodu podílu, právě a pouze po dobu, kdy je společnost jednočlennou, jelikož pouze v takovém případě je jisté, že ohledně prolomení společenské smlouvy panuje 100% shoda. Ze stejného důvodu, pro který nelze uvedené ustanovení aplikovat na případy, kdy společnost není jednočlennou (přestože většinový společník drží ve společnosti dostatek hlasů k prosazení změny společenské smlouvy), nepostačí k prolomení společenské smlouvy vedlejšími ujednáními ani souhlas „pouhé“ většiny potřebné pro změnu společenské smlouvy s ním.

K jednorázovému průlomu společenské smlouvy se ve svém rozsudku vyjádřil též Nejvyšší soud, který dospěl k závěru, že dohodou všech společníků se v konkrétním případě, aniž by to společenská smlouva umožňovala, lze „dohodnout na tom, jakým způsobem bude určena výše vypořádacího podílu společníka, jehož účast ve společnosti končí, samozřejmě za předpokladu, že taková dohoda nebude odporovat zákonu ani jej obcházet (tj. nebude např. poškozovat věřitele společnosti) a nebude ani rozporná s dobrými mravy či zásadami poctivého obchodního styku“.¹⁰⁰

⁹⁸ V uvedeném případě by totiž teoreticky nebylo nutné ke změně společenské smlouvy vyžadovat souhlas všech společníků ve smyslu § 171 odst. 2 věty druhé ZOK, ale dostatečným by byl souhlas dvoutřetinové většiny všech společníků dle § 171 odst. 1 písm. a) spolu se souhlasem společníka, který svůj podíl převádí (ten lze z logiky věci presumovat) v souladu s § 171 odst. 2 věty první ZOK. Převoditelnost dotčeného podílu by totiž bylo možné připustit tím, že by se takový podíl patřičnou změnou společenské smlouvy stal zvláštním druhem podílu neomezeným na převoditelnosti.

⁹⁹ Té se budu blíže věnovat v druhé části této práce.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007.

2. Zvláštní druhy podílů (akcií) a limity jejich tvorby

V této části práce představím problematiku vymezení základního a zvláštního podílu, resp. kmenové akcie a zvláštního druhu akcie. Následně se budu zabývat zákonnými východisky tvorby zvláštních druhů podílů, resp. akcií. Navazovat bude kapitola věnovaná limitům tvorby zvláštních druhů podílů (akcií), a to se zaměřím na autonomii vůle (smluvní svobodu). Kromě otázek kogentnosti se budu zabývat též obecnými soukromoprávními korektivy, zejména dobrými mravy, veřejným pořádkem a statusovými otázkami. Pozornost budu věnovat též (pro právní úpravu společností specifické) zásadě rovného zacházení se společníky (akcionáři) a s ní souvisejícím otázkám.

2.1. Vymezení základního a zvláštního druhu podílu, resp. kmenové akcie a akcie zvláštního druhu

Zvláštní druh podílu (akcie) lze definovat jako ten druh podílu (akcie), který není podílem základním (akcií kmenovou). V takovém případě ovšem musí logicky následovat otázka, co je to tedy vlastně podíl základní (akcie kmenová).

Dle ustanovení § 135 odst. 1 poslední věty ZOK je základním podílem ve společnosti s ručením omezeným ten podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti. Podobně jsou dle ustanovení § 276 odst. 1 věty druhé ZOK kmenovými akciemi takové akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo. Aby bylo možné z výše uvedeného negativního vymezení základního podílů vycházet, je nejprve nutné nalézt odpověď na otázku, co jsou to ona „zvláštní práva“. Zákon sám odpověď nenabízí, a jak tomu v takových případech bývá, ani mezi odborníky nepanuje v této problematice shoda. Lze však obecně říci, že se v jejím rámci utvořily dva základní názorové proudy.¹⁰¹

První ze zmiňovaných názorů staví na takzvaném „*principu reference*“, jenž spočívá ve vzájemném porovnávání podílů (akcií) v rámci dané společnosti. Je-li ve společnosti pouze jediný druh podílu, je takový podíl podílem základním, a to i v případě, že by došlo k modifikaci práv a povinností s takovým podílem spojených ze zákona, nebo že by s ním byla spojena práva či povinnosti přímo ze zákona nevyplývající. O zvláštní podíl tak půjde pouze v případě, že ve společnosti existuje více druhů podílů, s nimiž jsou spojena rozdílná práva a povinnosti.

¹⁰¹ DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 41 a násl.

Dle druhého z teorií zastávaných názorů, který se zakládá na takzvaném „*principu odchylky*“, nezáleží na tom, zda v rámci jedné společnosti existuje více druhů podílů, ale rozhoduje skutečnost, zda z úpravy společenské smlouvy (stanovy) vyplývá jiný obsah podílu (akcie), než jaký by vyplýval *ex lege*. Za zvláštní druh podílu je tak nutné považovat i pouze jediný druh podílu (akcie) ve společnosti, pokud jsou do něj inkorporována práva (či povinnosti) odlišně od zákona.

Dlužno dodat, že se i v rámci jednotlivých výše nastíněných názorových proudů vyskytují odchylky ohledně některých dílčích otázek, případně se vyskytují názory svým způsobem kombinující výše uvedené.

Například J. Dědič a J. Lasák se přiklánějí k *principu reference*, když zastávají názor, že, je-li *zvláštní* právo nebo povinnost spojeno se všemi podíly, stále se jedná o podíl *základní*. Aby bylo možné hovořit o zvláštním druhu podílu je dle uvedených autorů nezbytné „*aby ve společnosti byl vydán alespoň jeden podíl, se kterým by byla spojena odlišná práva či povinnosti ve srovnání s ostatními podíly, které byly společností vydány*“.¹⁰² Jinými slovy, je-li ve společnosti pouze jeden druh podílu, jedná se o podíl *základní*, a to nehledě na úpravu práv a povinností s podílem spojených.

Kolektiv autorů komentáře k zákonu o obchodních korporacích v otázce modifikace zákonem spojených práv a povinností zřejmě do jisté míry souhlasí, když dospívá k názoru, že „*ne každá odchylka od zákonného vymezení podílu povede ke vzniku nového druhu – např. jiný podíl na hlasovacích právech, než odpovídá velikosti vkladu, nemusí nutně přinést nový druh podílu; společenská smlouva by proto měla o těchto otázkách normovat přesně. Obdobně to platí pro různé formy preferencí – např. rozdílná výše podílu na zisku, rozdílné pořadí u podílů na zisku (prioritní, podřízené podíly) nebo podíly na zisku vázané na ekonomické výsledky dílčí části závodu (tracking shares) nebo na různé druhy podmínek převoditelnosti*“, dodávají však, že *základním* podílem může být pouze ten podíl, se kterým nejsou spojena jiná práva či povinnosti, než které stanoví přímo zákon.¹⁰³

P. Čech a P. Šuk se ve své publikaci přiklánějí k názoru, že *zvláštní* druh podílu v obecné rovině založí již modifikace zákonem upravených práv nebo odchýlení se od okruhu práv a povinností s podílem spojených, nicméně dodávají, že tomu tak nemusí být vždy. *Zvláštní* druh podílu dle autorů na druhou stranu „*nezaloží každá odchylka od zákonem stanoveného okruhu práv a povinností spojených s podílem, zvláště bude-li méně závažná a (vždy) za podmínky, že dopadne na všechny společníky ve vztahu ke každému podílu*“. Autoři jako příklad „*méně*

¹⁰² DĚDIČ, J., LASÁK, J. tamtéž, s. 42.

¹⁰³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násl.

závažné odchylky“ uvádějí právo společníka obdržet pozvánku na valnou hromadu též SMS zprávou či mít na valné hromadě k dispozici právního poradce jako doprovod.¹⁰⁴

J. Pokorná pak tvrdí, že o základní podíl se jedná, pokud jsou s ním „*spjata práva a povinnosti předepisované zákonem a nedochází k žádným odchýlným ujednáním ve společenské smlouvě*“. V přidávání nebo absenci některých základních (zákonných) práv shledává jednotlivé zvláštní druhy podílů.¹⁰⁵

K. Eichlerová se ve své stati též přiklání ke striktnímu pojetí principu odchylky, když prezentuje názor, že za základní podíl lze považovat pouze ten, který se svým obsahem nijak neliší od obsahu, jenž by pro něj vyplýval přímo ze zákona. Doslova uvádí, že „*na základní podíl je třeba pohlížet jako na obdobu kmenové akcie, tj. jako na podíl, který má ve všech společnostech s ručením omezeným stejný obsah*“, a že „*zvláštním podílem je jakýkoli podíl, který se ve svém obsahu od základního podílu liší*“. To znamená, že o zvláštní druh podílu půjde i v případě, kdy je s ním spojeno právo nebo povinnost, které zákon sice předpokládá, ale sám je s podílem přímo nespojuje, nebo uplatní-li se ze zákona vyplývající práva a povinnosti v jiném rozsahu nebo za jiných podmínek, než zákon předpokládá.¹⁰⁶

Obdobně S. Černá základní podíl (kmenovou akcii) definuje jako „*takový druh podílů, který by náležel společníkům (akcionářům), pokud by ve společenské smlouvě či stanovách vůbec nevyužili – ve vztahu k podílům – dispozitivitu právní úpravy, pokud by se omezili na nezbytnou konkretizaci společnosti a jejích zakladatelů, aniž by s právní úpravou jakkoli tvořivě pracovali*“. Též konstatuje, že ze společenské smlouvy (stanov) může vyplývat, že ve společnosti žádné základní podíly (kmenové akcie) nejsou, neboť „*aby společnost měla zvláštní podíly, zásadně nepotřebuje mít základní podíly, resp. běžné akcie. Zvláštnost druhu podílu, resp. zvláštnost druhu akcie se nepoměřuje s kmenovými podíly či běžnými akciemi vytvořenými společností, konkrétně její společenskou smlouvou či stanovami, ale s fiktivním podílem bez zvláštních práv či povinností, jehož složení a rozsah odpovídá zákonné úpravě*“.¹⁰⁷

Výše uvedené demonstruje rozpolcenost odborné veřejnosti v této otázce, zdá se však, že se přiklání spíše k teorii odchylky. Dle mého názoru lze postavit najisto, že v případě, kdy společenská smlouva (stanovy) upravuje některé podíly (akcie) co do jejich obsahu jakkoli odlišně od ostatních, zakládá taková odlišnost (vzájemně) zvláštní druh podílu (akcie) vůči podílům

¹⁰⁴ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 273.

¹⁰⁵ POKORNÁ, J. in op. cit. sub 5, s. 871 a násl.

¹⁰⁶ EICHLEROVÁ, K. in op. cit. sub 9.

¹⁰⁷ ČERNÁ, S. *Volba druhů podílů (akcií) a její limity*. Rekodifikace & Praxe, 2015, č. 12, s. 12 a násl.

(akciím) zbylým.¹⁰⁸ Na uvedeném se shodují jak zastánci *principu reference*, tak i zastánci *principu odchylky*.

Podmínkou však je, aby se obsah podílů (akcií) skutečně lišil. Jsou-li například vydány akcie s různou jmenovitou hodnotou, nezakládá rozdílný počet hlasů spojený s jednou akcií zvláštní druh akcie, je-li zachován poměr hlasů připadající na 1 Kč jmenovité hodnoty akcie. Vydá-li tak společnost akcie o jmenovité hodnotě 1.000 Kč, se kterými je spojen jeden hlas, a zároveň akcie o jmenovité hodnotě 50.000 Kč, se kterými je spojeno hlasů padesát, nejedná se bez dalšího o různé druhy akcií. Naopak různé druhy akcií by založila skutečnost, kdy by s akciemi o různých jmenovitých hodnotách byl spojen stejný počet hlasů.¹⁰⁹

Mnohem složitější se jeví zodpovězení otázky, kdy (případně zda vůbec) jediný druh podílu (akcie) ve společnosti přestává být podílem základním (akcií kmenovou) a je nutné jej považovat za zvláštní druh podílu (akcie), a to se všemi z toho vyplývajícími následky.¹¹⁰ Nelze například zapomínat, že dle § 48 odst. 1 písm. j) a k) ZVR se do obchodního rejstříku o obchodní korporaci zapíše též druh podílu (akcie) a popis práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu (stanovy) uloženou ve sbírce listin.¹¹¹ Byť názor, že jediný druh podílu (akcie) ve společnosti je vždy (bez ohledu na okruh práv a povinností s ním spojených) podílem základním (akcií kmenovou) má své logické opodstatnění, nemyslím si, že takový byl záměr zákonodárce. Základní podíl totiž není třeba zapisovat do obchodního rejstříku.¹¹² Je tomu tak proto, že dle ustanovení § 146 odst. 1 písm. d) ZOK musí společenská smlouva obsahovat určení druhů podílů každého společníka a práv a povinností s nimi spojených pouze tehdy, dovoluje-li společenská smlouva zároveň vznik různých druhů podílů. Pokud tedy společenská smlouva vznik různých druhů podílů nedovoluje, a společníci mají pouze základní podíly, nemusí být tyto ve společenské smlouvě upraveny. Tím pádem již ale není možné zapsat *druh podílu a popis práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu uloženou ve sbírce listin* do obchodního rejstříku ve smyslu ustanovení § 48 odst. 1 písm. j) ZVR, když společenská smlouva popis práv a povinností s podílem spojených neobsahuje, a zároveň „*opisovat do obchodního rejstříku zákonná ustanovení upravující práva a povinnosti společníků*“

¹⁰⁸ Opačný výklad by vedl k absurdnímu závěru, že by bylo možné, aby ve společnosti existovaly dva či více základních (však vzájemně odlišných) podílů současně.

¹⁰⁹ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 273; nebo též ČERNÁ, S. in op. cit. sub 107.

¹¹⁰ Zde se již zastánci *principu reference* a zastánci *principu odchylky* ve svých názorech rozcházejí. To platí v určitém rozsahu i pro zastánce *principu odchylky* mezi sebou.

¹¹¹ V souvislosti s tím § 431 odst. 1 ZOK stanoví, že, rozhodne-li valná hromada o změně druhu akcií, nabývá změna stanov účinnosti až ke dni zápisu těchto skutečností do obchodního rejstříku.

¹¹² DĚDIČ, J., in: DĚDIČ, J. et al. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 89.

nedává smysl“, jak vyplývá ze stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.¹¹³ Za použití systematického a teleologického výkladu dle mého názoru nelze akceptovat, aby základním podílem (a zároveň tak podílem nezapisovaným do obchodního rejstříku) mohl být podíl, který by se svým obsahem lišil od obsahu, jenž vyplývá ze zákona, a to bez ohledu na skutečnost, zda je jediným druhem podílu ve společnosti. V takovém případě by totiž nedocházelo k naplňování účelu zápisu zvláštního druhu podílu do obchodního rejstříku, kterým je právě informovat třetí osoby o zvláštnostech práv a povinností spojených s podíly v dané konkrétní společnosti. V uvedeném mě utvrzuje i způsob, jakým je základní podíl v zmiňovaném stanovisku definován, když je uvedeno, že: *„jestliže však společenská smlouva vznik různých druhů podílů nepřipouští, a s podíly ve společnosti nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, jsou podíly ve společnosti podíly základními“*. Pokud by mělo být možné, aby byl základním podílem i podíl svým obsahem odlišný od obsahu, který by jinak vyplýval pouze ze zákona, a to pouze proto, že by byl jediným druhem podílu ve společnosti, stačilo by uvést: *„jestliže společenská smlouva vznik různých druhů podílů nepřipouští, jsou podíly ve společnosti podíly základními“*. Takové chápání základního podílu by navíc popíralo též závěr kolegia Nejvyššího soudu o tom, že *„ve společnosti, v níž jiné než základní podíly nebyly vydány, nemá zápis druhu podílu do obchodního rejstříku pro třetí osoby žádný význam“*. Patrně tak kolegium Nejvyššího soudu vloženou větou a zmínkou o významu pro třetí osoby upozornilo, že při definici základního podílu nelze vycházet pouze ze skutečnosti, že společenská smlouva vznik různých druhů podílů nepřipouští, ale primárně je třeba zohlednit podmínku, že *s podílem nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti*. Základní podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, pak může (při současném připuštění vzniku různých druhů podílů ve společnosti) existovat vedle podílu zvláštního, se kterým zvláštní práva a povinnosti spojeny jsou. Stanovisko kolegia Nejvyššího soudu se tak dle mého názoru přiklání k *principu odchylky* od zákonného obsahu podílu.¹¹⁴ Za zvláštní práva a povinnosti je pak dle mého názoru nutné považovat i zákonem předvídanou odchylku od obsahu podílu (např. ustanovení § 161 odst. 1 a 3 ZOK),¹¹⁵ neboť ani taková odchylka by se bez jejího promítnutí do společenské smlouvy neuplatnila, tudíž by na požadavek jejího zápisu do obchodního rejstříku nebylo možné vztáhnout výjimku „nesmyslnosti“ opisování zákonných ustanovení do obchodního rejstříku.

Co se týká oněch méně závažných odchylek od zákonem stanoveného okruhu práv a povinností spojených s podílem, o kterých se P. Čech a P. Šuk vyjadřují v tom smyslu, že by

¹¹³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015

¹¹⁴ Shodně viz ČECH, P. *Právní úprava s.r.o. a a.s.* Metodické aktuality Svazu účetních. 2016, č. 7, s. 42.

¹¹⁵ Srov. ČERNÁ, S. in op. cit. sub 107.

nemusely za určitých okolností založit zvláštní druh podílu, domnívám se, že i k nim bude třeba přistupovat spíše s opatrností.¹¹⁶ Je tomu tak už jen z toho důvodu, že nelze spolehlivě určit přesnou hranici, kdy se stále jedná o „méně“ významnou odchylku, a kdy již nikoli.

Výše uvedené se uplatní i pro kmenové akcie a zvláštní akcie, když v souladu s ustanovením § 250 odst. 2 písm. d) ZOK v souvislosti s ustanovením § 48 odst. 1 písm. k) ZVR musejí být název a popis práv s akciemi spojených ve stanovách obsaženy pouze, pokud mají být vydány akcie různých druhů, případně mají-li být vydány pouze zvláštní akcie (byť jediného druhu). Naopak vydá-li společnost pouze kmenové akcie, nemusí je jako druh akcií do obchodního rejstříku zapisovat.^{117 118} Nadto si dovoluji poznamenat, že přímo z ustanovení § 276 odst. 3 první věta ZOK v souvislosti s ustanovením § 276 odst. 1 ZOK druhé věty vyplývá, že, je-li s akcií spojen rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, anebo rozdílná váha hlasů, nejedná se již od akcie kmenové.

Na okraj pak dodávám, že různé podíly musí být ve společenské smlouvě označeny (§ 146 odst. 1 písm. d) ZOK), aby nemohlo dojít k jejich záměně. Tato povinnost plyne i z požadavku zápisu označení podílu do seznamu společníků (§ 139 odst. 2 ZOK) a zápisu druhu podílu do obchodního rejstříku (§ 48 odst. 1 písm. j) ZVR). Povinnost přiřazení názvu různým druhům akcií pak rovněž vyplývá z požadavku na zápis druhu akcií do obchodního rejstříku a z požadavku na obsah stanov (§ 250 odst. 2 písm. d) ZOK). Lze uzavřít, že různé druhy podílů (akcií) je třeba konkrétně označit (nazvat), a to například písmenem, číslem či slovy (např. investorský podíl, zakladatelská akcie etc.).¹¹⁹ Z ustanovení § 48 odst. 1 písm. j) a k) ZVR pak kromě povinnosti zapsat druh podílu (akcie) vyplývá též povinnost zapsat popis práv a povinností s druhem podílu (akcií) spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu (stanovy) uloženou ve sbírce listin. Souhlasím s názorem, že odkaz na společenskou smlouvu musí být konkrétní (tedy odkazovat na konkrétní ustanovení), jinak by postrádal smysl. V případě akciové společnosti pak bude zřejmě nutné připojit i dovětek odkazující na aktuální znění stanov, tedy včetně uvedení data, když jediné tak lze v případě zápisu odkazem na stanovy dostát požadavku, aby změna ustanovení stanov upravujících druhy akcií nabyla v souladu s § 431 odst. 1 ZOK účinnosti až zápisem do obchodního rejstříku.¹²⁰

¹¹⁶ Jak ostatně uvádí i sám P. Čech v jiném z jeho příspěvků, viz ČECH, P. in op. cit. sub 114.

¹¹⁷ ČECH, P.; ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s 275.

¹¹⁸ DĚDIČ, J. in op. cit. sub 112.

¹¹⁹ DĚDIČ, J. in op. cit. sub 112, s. 89; nebo ČECH, P. *Co nově (ne) zapsat do obchodního rejstříku?* Právní rádce. 2014, č. 3.

¹²⁰ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 276.

2.2. Zákonná východiska tvorby zvláštních druhů podílů (akcií)

V poměrech společnosti s ručením omezeným je východiskem tvorby zvláštních druhů podílů již výše zmiňované ustanovení § 135 odst. 1 ZOK, které ponechává na vůli společníků, zda možnost vzniku různých druhů podílů patřičnou úpravou společenské smlouvy připustí, či nikoliv. Z uvedeného ustanovení se dále podává, že podíly, s nimiž jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh, přičemž podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní.¹²¹ Společenská smlouva může též připustit možnost, aby společník vlastnil více podílů bez ohledu na to, zda se jedná o podíly stejného druhu. Připustí-li společenská smlouva vznik různých druhů podílů, tyto pak musejí být vymezeny (včetně jejich obsahu) přímo a pouze ve společenské smlouvě (§ 136 ZOK).

Uvedené společníky (resp. akcionáře) nijak neomezuje v tom, aby svá vzájemná práva a povinnosti s ohledem na jednotlivé druhy podílů dále upravili vedlejším ujednáním. Avšak takové ujednání nebude pro vymezení podílu určující, protože se práva a povinnosti ujednáním založené nestanou součástí podílu, a závazné tak budou pouze pro smluvní strany, nikoliv pro společnost, ostatní společníky či případné budoucí nabyvatele podílu (pochopitelně za předpokladu, že k vedlejšímu ujednání nepřistoupí), jak bylo zdůrazněno v kapitole 1.5.

V poměrech akciové společnosti lze základ právní úpravy zvláštních druhů akcií nalézt v ustanovení § 276 odst. 1 ZOK, jež obdobně stanoví, že *akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh, přičemž akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové.*¹²²

Z hlediska zákonem předvídaných přípustných druhů akcií zákon o obchodních korporacích pouze demonstrativně vyjmenovává některé z možných modifikací práv a povinností s akciemi spojených, jako například spojit s takovými akciemi rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku anebo rozdílnou váhu hlasů, a navíc připouští možnost, aby s akciemi o stejné jmenovité hodnotě byla spojena různá zvláštní práva.^{123 124}

¹²¹ K výkladu základního a zvláštního podílu viz výše.

¹²² Dovolím si poznamenat, že ustanovení § 276 odst. 1 ZOK působí poněkud matoucím dojmem, když jej lze vykládat způsobem, že pouze akcie se zvláštními právy tvoří druh akcií, kdežto kmenové akcie druhem akcií nejsou. Jsem přesvědčen, že i kmenové akcie je třeba považovat za druh akcií, což se projeví obzvláště v situaci, kdy vedle nich společnost vydá též akcie zvláštního druhu. Uvedenému nasvědčuje ustanovení § 259 odst. 2 první věta ZOK užitím výrazu „nemusí“. Nepřesnost ve formulaci by bylo možné odstranit vypuštěním slov „se zvláštními právy“ z první věty ustanovení § 276 odst. 1 ZOK. Viz KRÍŽ, R. *Úvaha na téma problematiky druhů akcií dle nové právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních společnostech a družstvech*. Obchodněprávní revue. 2013, č. 4, s. 110 a násl.; srov. též VYBÍRAL, P. in op. cit. sub 5, s. 1397 a násl.

¹²³ Viz § 276 odst. 3 ZOK; demonstrativnost výčtu pak vyplývá z použitého výrazu „zejména“.

¹²⁴ V teorii jsou často diskutovány způsobem úpravy podílu na zisku též např. tzv. „divizní akcie“ (v anglosaském právním prostředí označované jako „tracking shares“, v německém „spartenaktien“). Lze je definovat jako akcie, s nimiž je spojen podíl na zisku, který se odvozuje od výkonu pouze určité části společnosti (její divize), přičemž

V souladu s výše uvedeným pak zákon připouští, a dokonce přímo pojmenovává akcie prioritní, tedy akcie, se kterými jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti. Toto zvýhodnění v rovině práv na výnos je pak přímo ze zákona vyvažováno tím, že, pokud stanovy společnosti neurčí jinak, s prioritními akciemi není spojeno hlasovací právo (s výjimkou těch případů, kdy zákon o obchodních korporacích vyžaduje hlasování na valné hromadě podle druhu akcií).¹²⁵

Zákon o obchodních korporacích naopak výslovně zakazuje vydávání pouze takzvaných *úrokových akcií*, tedy akcií, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti.¹²⁶

Z výše uvedeného plyne, že zákon o obchodních korporacích ponechává společníkům společností s ručením omezeným i akcionářům akciových společností poměrně široký prostor k tomu, aby ve společenské smlouvě, resp. stanovách upravili jednotlivé podíly (akcie), co do jejich obsahu, podle svých představ, a umožňuje tak vznik relativně neomezenému množství různých druhů podílů (akcií).¹²⁷ To ovšem rozhodně neznamená, že by limity pro tvorbu zvláštních druhů podílů neexistovaly vůbec, právě naopak, o jejich existenci nelze pochybovat. Skutečností přesto zůstává, že současná právní úprava konkrétní limity tvorby druhů podílů (akcií) až na některé výjimky (např. zákaz úrokových akcií) vůbec neobsahuje.

Nezbývá proto, než pokusit se je nalézt nejen výkladem konkrétních ustanovení zákona o obchodních korporacích a občanského zákoníku, ale též vycházející z obecných zásad soukromého práva. Nalezení hranic tvorby různých druhů podílů (akcií) je pak zcela zásadním předpokladem tvorby jednotlivých zvláštních druhů podílů či akcií. Z toho důvodu považuji za nezbytné se této problematice v následujících kapitolách věnovat podrobněji, a to obzvláště s ohledem na skutečnost, že o mnoha jednotlivých (mnohdy však klíčových) otázkách napanuje v teorii shoda.¹²⁸

vyplatit jej lze pouze za předpokladu, že zisková bude společnost též jako celek. K divizním akciím podrobněji viz např. KRÍŽ, R. „*Tracking stock*“ aneb *divizní akcie jako zvláštní druh akcií*. Obchodněprávní revue. 2019, č. 4, s. 90 a násl.

¹²⁵ Viz § 278 odst. 1 a odst. 2 ZOK.

¹²⁶ Viz § 276 odst. 2 ZOK.

¹²⁷ Pro úplnost dodávám, že při odpovídající úpravě společenské smlouvy (stanov) platí uvedené i pro společnosti vzniklé před 1. 1. 2014, kdy postup podle § 777 odst. 5 ZOK není k tomu nezbytným předpokladem. Viz Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

¹²⁸ Srov. LASÁK, J. *O limitech lidské představitosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním)*. Právní rozhledy. 2017, č. 2. 2017. s. 58 a násl.: „*Ruku v ruce s širokým rozšířením různých podílů a akcií se však od prvních dnů účinnosti nového zákona o obchodních korporacích line jako červená nit právní nejistota ohledně limitů, které jsou s vydáváním různých druhů podílů či akcií spojeny.*“

2.3. Limity tvorby zvláštních druhů podílů (akcií)

Značná svoboda společníků při vytváření různých druhů podílů či akcií nepochybně staví na té zřejmě nejvýznamnější¹²⁹ zásadě soukromého práva vyjádřené v § 1 odst. 2 ObčZ, zásadě autonomie vůle,¹³⁰ která se pak v závazkových vztazích projevuje v podobě zásady smluvní svobody (volnosti) a účastníkům těchto vztahů dává právo volby právně významného chování.¹³¹ Jinými slovy, zásada autonomie vůle znamená možnost vlastní vůlí ovlivňovat a určovat své postavení v právních vztazích skrze svobodu určení obsahu právního jednání.

K výkladu, významu a projevům této zásady toho bylo již mnoho napsáno,¹³² a nepovažuji tak za vhodné zabředávat do podrobností, obzvláště když se k danému tématu vyjadřuje též četná judikatura.¹³³ Pro účely této části naopak považuji za významnou tu skutečnost, že i autonomie vůle má své limity, a na ty se proto zaměřím.

Ustanovení § 1 odst. 2 ObčZ zní: „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“

Samo ustanovení zakotvující zásadu autonomie vůle tak vymezuje i její hranice v podobě nemožnosti odchylného ujednání tam, kde to zákon výslovně zakazuje, a dále tak, že se zakazují ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.

Pakliže je tedy zásada autonomie vůle stěžejním předpokladem tvorby zvláštních druhů podílů (akcií), její limity musí zákonitě představovat (ty nejširší) limity tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) a budu se jim proto v následujících kapitolách věnovat.

¹²⁹ Vyplývá tak nejen ze systematického zařazení této zásady, ale též ze samotné důvodové zprávy k občanskému zákoníku, kde se praví, že: „*Účelem občanského kodexu je umožnit i garantovat svobodné utváření soukromého života, a ponechat tedy co nejširší prostor svobodné iniciativě jednotlivce. Proto také osnova klade zásadní důraz na hledisko autonomie vůle*“ ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit. 2012, s. 49.

¹³⁰ Zásada autonomie vůle ve své podstatě reflektuje zásadu *legální licence* vyjádřenou v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

¹³¹ Viz HURDÍK, J. in HENDRYCH, D. et al. *Právní slovník* [online]. 3.vydání, podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009 [cit. 20. 8. 2019].

¹³² Viz zejména MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek I. § 1–117, Praha: Leges, 2013, s. 44 a násl.; a další související literatura níže v této práci zmíněná.

¹³³ Viz např. nálezy Ústavního soudu: ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04; ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04; a ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. I. ÚS 557/05.

2.3.1. Kogentní ustanovení zákona

Při tvorbě různých druhů podílů je nutné vycházet z obecné premisy, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní.¹³⁴ Je však třeba upozornit, že identifikace těch naopak kogentních ustanovení mnohdy není vůbec snadná, a to navzdory § 1 odst. 2 ObčZ, ze kterého by se mohlo na první pohled zdát, že kogentní jsou pouze ta ustanovení zákona, od kterých zákon odchýlení se (přímo) výslovně zakazuje. Realita současné právní úpravy je taková, že hledisko výslovného zákonného zákazu vyjádřené v § 1 odst. 2 ObčZ nelze vnímat jako hledisko absolutní, ale pouze jako jedno ze základních kritérií při určování kogentnosti daného ustanovení. V žádném případě nelze bez dalšího uzavřít, že určité ustanovení zákona je dispozitivní pouze z důvodu, že zákon (přímo) výslovně odchylku nezakazuje.¹³⁵ Výslovný zákaz je třeba při určování povahy daného ustanovení zvažovat, neplatí však, že by byl skutečně nezbytným atributem kogentního ustanovení. I nadále tak zůstává aktuální vyjádření V. Knappa, který na adresu dispozitivnosti, resp. kogentnosti uvedl: „*Nejsnadněji se ius cogens a ius dispositivum pozná tehdy, jestliže to zákon řekne rovnou...*“.¹³⁶ V ostatních případech (kdy ustanovení výslovný zákaz neobsahuje) tak nezbyvá než v otázce kogentnosti, resp. dispozitivnosti konkrétních ustanovení přistoupit k jejich výkladu.^{137 138}

Za kogentní je pak nutné považovat i ustanovení, u kterého sice výslovný zákaz odchýlení se uveden není, avšak jehož kogentnost lze dovodit výkladem jeho podstaty a smyslu, a to s ohledem na jeho systematické zařazení a úmysl zákonodárce. V souladu s výše uvedeným je dle teorie nutné za výslovné vyloučení dispozitivnosti považovat i případy, kdy dal zákonodárce jasně (byť ne slovy) najevo, že odchylka (určitým způsobem) se nepřipouští. Jednat se bude zejména o případy, kdy zákon ponechává smluvním stranám pouze omezený rozsah volnosti. Pokud by připuštěním obecné dispozitivnosti určitého ustanovení ztrácelo na něj navazující ustanovení smysl, lze dovozovat, že první z nich je kogentní vyjma rozsahu, v němž je odchylka připuštěna ustanovením navazujícím (např. § 9 odst. 2 ZOK). Obdobné platí v případě, jedná-li se o pravidlo,

¹³⁴ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016; nebo v právní teorii např. ELIÁŠ, K. in op. cit. sub 56, s. 55 a násl.; nebo MELZER, F., TÉGL, P. in op. cit. sub 132.

¹³⁵ Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku: „*Zákonný zákaz je formulován buď výslovně slovy ‚zakazuje se‘, nebo výslovným stanovením důsledku odklonu od kogentního ustanovení poukazem na neplatnost ujednání nebo stanovením, že se k závadnému ujednání nepřihlíží*“. ELIÁŠ, K. in op. cit. sub 129, s. 61 a násl.; dále k formulacím výslovného zákazu viz např. PETROV, J. in op. cit. sub 9, s. 7.

¹³⁶ KNAPP, V. *O právu kogentním a dispozitivním (a také o právu heteronómním a autonómním)*. Právnick. 1995, č. 1, s. 1 a násl.

¹³⁷ LAVICKÝ, P. in op. cit. sub 9, s. 1 a násl.

¹³⁸ V této souvislosti bych též připomněl Ústavním soudem aplikovanou zásadu *in dubio pro libertate*. Ta vyžaduje, aby se (soudcovský) výklad práva proti zájmům soukromých osob (jejich autonomii a smluvní svobodě) zakládal na obzvláště přesvědčivých argumentech. Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

jež určitým způsobem omezuje smluvní volnost a jehož smysl by se zcela vytratil, bylo-li by dispozitivní (např. § 167 odst. 2 ZOK).¹³⁹

V neposlední řadě nelze zapomínat na zmiňované ustanovení § 1 odst. 2 části za středníkem ObčZ, ze kterého vyplývá, že i v případě posouzení určitého ustanovení jako kogentního se od něj nelze odchýlit ujednáním porušujícím dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.¹⁴⁰ Z toho rovněž vyplývá, že již při samotném posuzování kogentnosti, resp. dispozitivnosti určitého ustanovení je rovněž nezbytné položit si otázku, zda by jakékoliv odchýlení se od daného ustanovení znamenalo porušení dobrých mravů, veřejného pořádku nebo práva týkajícího se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti, a zda tedy lze dovést, že dané ustanovení slouží právě k jejich ochraně.¹⁴¹ Je-li totiž možné jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat *per se* za porušení uvedených korektivů, jde potom o právní normu kogentní.¹⁴²

Kromě přímých výslovných zákazů (např. § 1 odst. 2 část věty za středníkem ObčZ) je třeba pamatovat i na ty nepřímé, kdy zákon reprobuje odchýlné ujednání tím, že jej prohlásí za neplatné, případně zdánlivé, či určí, že se k němu nepřihlíží.¹⁴³ Příkladem je ustanovení § 580 odst. 1 ObčZ (a násl.), jež postihuje neplatností *právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje*. Tedy ani v případě, kdy právní norma není (absolutně) kogentní, nelze se od ní odchýlit právním jednáním odporujícím zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. I v tomto případě obdobně platí, že pokud smysl a účel právní normy brání jakémukoli odchýlnému ujednání, jedná se o právní normu kogentní.¹⁴⁴

Bez zacházení do (pro účely této práce nadbytečných) podrobností bych shrnul, že určit, zda se v konkrétním případě jedná o normu kogentní, či naopak dispozitivní, může být mnohdy poměrně složité, a ne vždy bude na výsledném posouzení panovat názorová shoda.

¹³⁹ PELIKÁN, R. *Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích*. Obchodněprávní revue. 2012, č. 9, s. 246 a násl.

¹⁴⁰ Nutno poznamenat, že ani uvedený výčet není taxativní. Viz MELZER, F., TÉGL, P. in op. cit. sub 132, s. 55.

¹⁴¹ Na tomto principu někteří autoři definují určité *matice* či *testy* kogentnosti. Viz RONOVSÁ, K., HAVEL, B. *Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?* Obchodněprávní revue. 2016, č. 2, s. 33 a násl.; nebo MELZER, F. *Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy. 2013, č. 7, s. 253 a násl.

¹⁴² Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, nebo též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

¹⁴³ MELZER, F., TÉGL, P. in op. cit. sub 132, s. 55; dále srov. PETROV, J. in op. cit. sub 9, s. 7.

¹⁴⁴ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu in op. cit. sub 142.

2.3.2. Dobré mravy, veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob

Dobré mravy, veřejný pořádek i práva týkající se postavení osob jsou pojmy, se kterými občanský zákoník sice na mnoha místech počítá, nicméně sám je přímo nedefinuje. Jejich obsah je proto dovozován výkladem, a to za značného přispění judikatury.

Korektiv dobrých mravů není v tuzemském právu pojmem novým, ale naopak má již dlouhou tradici.¹⁴⁵ Absence zákonné definice tak sama o sobě napovídá, že pojem dobré mravy z hlediska jeho obsahu přesně definovat nelze. Je tomu tak proto, že dobré mravy jsou (a mají být) právním pojmem pružným, který slouží jako korektiv platnosti právních jednání v případech, kdy interpretace a aplikace textu zákona k zajištění spravedlivého řešení nepostačuje.¹⁴⁶ Z uvedeného vyplývá, že pojem dobré mravy musí být dostatečně flexibilní, aby mohly být při jeho aplikaci (jako charakterizovaného korektivu) zohledněny okolnosti konkrétního případu, a aby jeho obsah skutečně odrážel jakýsi (aktuální) souhrn společenských, kulturních a mravních norem sdílených rozhodující částí společnosti. Uvedená charakteristika pak zohledňuje též výklad pojmu dobré mravy v judikatuře Nejvyššího soudu, který je definuje jako „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních*“,¹⁴⁷ a Ústavního soudu, který je definuje jako „*souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu*“.¹⁴⁸ Přesně definovat obsah dobrých mravů zkrátka nelze, neboť by tak mohlo dojít k popření jejich účelu a smyslu.¹⁴⁹ V souvislostech tématu této práce se pak dobré mravy odrážejí například též v povinnosti loajality společníka, k čemuž se vrátím ve třetí části této práce.¹⁵⁰

Veřejný pořádek je (stejně jako dobré mravy) relativně neurčitým právním pojmem limitujícím autonomii vůle. K pojmu veřejný pořádek se vyjadřuje důvodová zpráva k občanskému

¹⁴⁵ Viz např. § 879 OZO, § 3 odst. 1 a § 39 ObčZ1964.

¹⁴⁶ HANDLAR, J., DOBROVOLNÁ, E. in op. cit. sub 9, s. 2077: „*Dobré mravy jsou chápány jako korektiv platnosti právních jednání, který se uplatňuje vedle zákona a dopadá na taková právní jednání, která sice zákonu neodporují, přesto však pro rozpor s dobrými mravy nemohou obstát*“.

¹⁴⁷ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96.

¹⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

¹⁴⁹ LAVICKÝ, P. in op. cit. sub 9, s. 1 a násl.: „*lze jednoznačně konstatovat, že dobré mravy nesnášejí jakýkoliv pokus o definici, neboť definováním jejich obsahu by mohla být popřena jejich funkce*“.

¹⁵⁰ Obecně k povinnosti loajality společníka viz kapitola 1.2.2.3.

zákoníku tak, že veřejný pořádek „představuje jednu z podstatných náležitostí demokratického právního státu“ a „prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti“.¹⁵¹ Co se týká výkladu pojmu veřejný pořádek, přikláním se k jeho užšímu pojetí.¹⁵² To znamená, že pod veřejný pořádek lze zahrnout ta pravidla, na jejichž dodržování je ve společnosti nutné bezvýhradně trvat, a která mají zároveň svůj základ v právním řádu jako takovém.¹⁵³ Z uvedeného plyne, že normy veřejného pořádku mohou, ale nutně nemusí, vyplývat z etických představ příslušné společnosti, čímž se právě liší od dobrých mravů. Veřejný pořádek pak není korektivem zabraňujícím jakési nemravné nespravedlnosti mezi stranami (tím jsou dobré mravy), ale představuje korektiv autonomie vůle v případech, kdy by ujednání bylo v rozporu s širším společenským zájmem. Skutečnost, že pojmy dobré mravy a veřejný pořádek neznamenaají to samé, lze dovozovat již z toho, že mezi nimi občanský zákoník zřetelně rozlišuje (srov. znění ustanovení § 1 odst. 2, § 580 odst. 1 a § 588 ObčZ). V rámci právní úpravy korporací bude korektiv rozporu s veřejným pořádkem dopadat zejména na případy, kdy by ujednáním mělo dojít k (z hlediska společenského zájmu) nepřijatelnému odchýlení se od některého z ustanovení definujících základní pojmy.¹⁵⁴ Nahlíženo uvedenou optikou je nutné odmítnout též odchýlení se od těch ustanovení zákona o obchodních korporacích, která slouží k ochraně třetích osob (zejm. věřitelů) nebo (menšinových) akcionářů.¹⁵⁵

Samostatnou kategorii ustanovení, od kterých se nelze odchýlit, tvoří ustanovení upravující práva týkající se postavení osob, v korporátním právu takzvané statusové otázky. Jedná se o ustanovení, která upravují základní parametry obchodních korporací, zejména tedy ustanovení upravující vznik, změnu a zánik obchodní korporace a dále ustanovení týkající se jejího vnitřního uspořádání (struktura orgánů společnosti, jejich působnost apod.).¹⁵⁶ Závěry o kogentnosti ustanovení upravujících statusové otázky staví mimo jiné na skutečnosti, že právní osobnost poskytuje obchodním korporacím právě a pouze zákonodárce, a je tak záhodno, aby ten určil i podstatné znaky jím uznávaných forem právnických osob. Připuštěním možnosti upravovat základní organizační strukturu společnosti zákonem nepředvídaným způsobem by byl umožněn vznik právních forem zákonodárcem nepředvídaných. Tím by rovněž mohl být narušen veřejný

¹⁵¹ ELIÁŠ, K. in op. cit. sub 129, s. 61 a násl.

¹⁵² MELZER, F. in op. cit. sub 141, s. 253 a násl.

¹⁵³ MELZER, F., TĚGL, P. in op. cit. sub 132, s. 58 a násl.

¹⁵⁴ Například vymezení vkladů (§ 15 ZOK) nebo základního kapitálu (§ 30 ZOK).

¹⁵⁵ LASÁK, J. in op. cit. sub 5, s. 9 a násl.

¹⁵⁶ LASÁK, J. tamtéž; dále srov. PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in op. cit. sub 27, s. 1 a násl.; nebo též MELZER, F., TĚGL, P. in op. cit. sub 132, s. 63.

pořádek a vážně oslabena ochrana třetích osob (věřitelů).¹⁵⁷ Sluší se dodat, že (stejně jako u předchozích neurčitých právních pojmů) ani v případě statusových otázek neexistuje naprostá shoda na jejich obsahu. Jinými slovy, není zcela jisté, co vše lze pod statusové otázky zahrnout.¹⁵⁸

Lze shrnout, že všechny (pro účely této práce významné) korektivy obsažené v ustanovení § 1 odst. 2 části za středníkem ObčZ se (záměrně) vyznačují poměrně vysokou mírou neurčitosti. Tím vzniká poměrně široký prostor pro jejich interpretaci, což s sebou zákonitě přináší též různé výkladové problémy, a tím i jistou míru právní nejistoty.¹⁵⁹ V takové situaci nezbývá než přistoupit k výkladovým problémům jednotlivě a pokusit se nalézt jejich řešení přesvědčivou argumentací.

2.3.3. Zásada rovného zacházení se společníky (akcionáři)

Dalším ustanovením, jež je třeba mít při tvorbě zvláštních druhů podílů na paměti, je ustanovení § 212 odst. 1 ObčZ. Věta první § 212 odst. 1 ObčZ nejprve stanoví, že *přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád*, tedy ukládá povinnosti členovi vůči korporaci. Věta druhá § 212 odst. 1 ObčZ, jež je pro účely této části zásadní, naopak ukládá povinnosti korporaci vůči jejím členům, když autoritativně stanoví, že *korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy*. Ve svém souhrnu tak formuluje vzájemný princip korporační loajality.¹⁶⁰ Vzhledem k formulaci a smyslu dotčeného ustanovení se domnívám, že se (v souladu s § 1 odst. 2, resp. § 580 odst. 1 ObčZ) jedná o ustanovení, od kterého se nelze odchýlit. Jeho porušení pak může být důvodem pro prohlášení neplatnosti rozhodnutí valné hromady (§ 191 a násl., resp. § 428 a násl. ZOK), a případně může též založit povinnost společnosti k náhradě vzniklé škody.¹⁶¹

Zásadní význam má použitý výraz „*bezdůvodně*“, neboť z něho lze dovozovat, že korporace svého člena zvýhodňovat či znevýhodňovat může, pouze tak nesmí činit svévolně (bezdůvodně). V teorii je sporné, zda (kromě důvodů vyplývajících přímo *ex lege*)¹⁶² může být rozdílnost druhů podílů (akcií) právě tou skutečností, jež rozdílnost v přístupu společnosti vůči jejím společníkům ospravedlní. Této otázce se budu věnovat níže.

¹⁵⁷ PELIKÁN, R. in op. cit. sub 139.

¹⁵⁸ ELIÁŠ, K. in op. cit. sub 56.

¹⁵⁹ DĚDIČ, J. *Aktuální výkladové problémy zákona o obchodních korporacích*. Právní prostor [Online]. 2016 [cit. 20. 8. 2019].

¹⁶⁰ Blíže viz kapitola 1.2.2.3.

¹⁶¹ LASÁK, J. in op. cit. sub 9, s. 1075.

¹⁶² Viz např. práva kvalifikovaných společníků (akcionářů) dle § 187, resp. § 365 ZOK.

Na rozdíl od úpravy společnosti s ručením omezeným obsahuje zákon o obchodních korporacích v případě úpravy akciové společnosti navíc i zvláštní úpravu povinnosti rovného zacházení s akcionáři. Podle ustanovení § 244 odst. 1 ZOK *společnost zachází za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně*. Dle odstavce druhého § 244 ZOK se *k právním jednáním, jejichž účelem je nedůvodně zvýhodnění jakéhokoliv akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů nepřihlíží, ledaže tento zákon stanoví jinak nebo by to bylo na újmu třetím osobám, které na takováto právní jednání v dobré víře spoléhaly*. I zde se setkáváme s výrazy „*nedůvodně*“ a „*za stejných podmínek*“. Opět tak panují pochybnosti o tom, zda se, kromě možnosti rozdílného zacházení s akcionáři vyplývající přímo ze zákona (viz např. práva kvalifikovaných akcionářů), prosadí i možnost odlišného zacházení na základě rozdílnosti druhů akcií. Citované ustanovení s sebou nese navíc i další výkladová úskalí.

Jedním z nich je otázka, zda se následkem aplikace ustanovení § 244 odst. 2 ZOK k rozhodnutí valné hromady (či dokonce hlasování jednotlivých akcionářů), jehož účelem je (v rozporu s § 244 odst. 1 ZOK) nedůvodně zvýhodnit akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů, *nepřihlíží*, nebo zda takové rozhodnutí spadá do režimu výjimky, kdy *zákon stanoví jinak*. Výkladový problém představuje již samotný obrat „*nepřihlíží se*“, jemuž mnoho autorů přisuzuje následky nicotnosti (zdánlivosti), což může ovlivnit též výklad daného ustanovení jako celku.¹⁶³ Objevují se však i názory opačné, dle kterých výraz „*nepřihlíží se*“ v mezích ustanovení § 244 odst. 2 ZOK neznamena zdánlivost, ale pouze relativní (případně absolutní) neplatnost.¹⁶⁴ Dlužno dodat, že v jejich prospěch v obecné rovině (nikoliv přímo ve spojení s ustanovením § 244 odst. 2 ZOK) svědčí i poměrně nedávné, avšak významné rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016.¹⁶⁵ I při zohlednění výše uvedeného se opatrně přikláním k názoru, že vzhledem k tomu, že zákon o obchodních korporacích speciální úpravu pro rozpor usnesení valné hromady se zákonem obsahuje (viz např. § 428 a násl. ZOK), spadá tato do

¹⁶³ Viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 485 a násl.

¹⁶⁴ HURYCHOVÁ, K. *Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři – k významu ustanovení § 244 odst. 2 ZOK*. Obchodněprávní revue. 2015, č. 10, s. 285 a násl.

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016: „*Sankci spočívající v tom, že se k určitému právnímu jednání nepřihlíží, upravuje občanský zákoník i zákon o obchodních korporacích na mnoha místech. Jakkoliv důvodová zpráva naznačuje, že ve všech těchto situacích jde o právní jednání zdánlivá (srov. důvodovou zprávu, s. 685 nebo 1033), je zjevné, že tomu tak v řadě případů být nemůže. Např. v § 5 odst. 2 z. o. k. uvedený obrat vyjadřuje prekluzi práva, v § 14 z. o. k. dokonce toliko dočasnou neúčinnost určitého ujednání. Ostatně z pravidla určujícího, že je-li právní jednání zdánlivé, tak se k němu nepřihlíží (§ 554 o.z.), nelze bez dalšího usuzovat na pravdivost obrácené implikace, tedy že každé jednání, k němuž se nepřihlíží, je zdánlivé.*“

rozsahu uvedené výjimky, a ustanovení § 244 odst. 2 ZOK tak dopadá toliko na právní jednání společnosti, nikoli na právní jednání (např. hlasování) jednotlivých akcionářů.^{166 167}

Nad výše uvedené bych doplnil, že při nahlédnutí do zahraniční úpravy a zohlednění německého konceptu zásady rovného zacházení („*Gleichbehandlungsgrundsatz*“) lze zásadu rovného zacházení rozdělit do dvou forem – na relativní a absolutní. V absolutní podobě chrání zásada rovného zacházení ta zcela základní práva plynoucí z účasti na společnosti, a v rovině těchto práv (např. § 361 odst. 1 ZOK) tak založí rozdílné zacházení se společníky její porušení *per se*. Relativní podoba zásady rovného zacházení pak zohledňuje rozdíly mezi jednotlivými společníky na základě objektivně stanovených kritérií (např. dle velikosti podílu).¹⁶⁸

V kontextu této práce musí nevyhnutelně vyvstat již dříve nastíněná otázka, tedy zda lze v samotném vytvoření (či změně obsahu) různých druhů podílů (akcií), z nichž některé lze následně v porovnání s těmi ostatními považovat za výhodnější, shledávat porušení povinnosti rovného zacházení se společníky (akcionáři).

V souladu se závěry již dosaženými v této práci se domnívám, že nikoli. Jedním z hlavních důvodů je vzpomínaná smluvní podstata korporace a související zásada autonomie vůle. Pokud zakladatelé společnosti spojí při jejím vzniku s různými druhy podílů (akcií) různá práva a povinnosti, činí tak z vlastní vůle, a logicky pak někteří z nich nemohou (úspěšně) namítat bezdůvodnost zvýhodnění ostatních společníků (resp. svého znevýhodnění). Lze totiž předpokládat, že, pokud společník s odlišným vymezením obsahu různých druhů podílů (akcií) souhlasí, má pro to nějaký důvod, tedy si musí být vědom i důvodů, jež odlišnosti jednotlivých druhů podílů (akcií) zapřičiňují. Jinak řečeno, dobrovolný souhlas s odlišným vymezením obsahu různých druhů podílů (akcií) nedůvodnost zpravidla *per se* vylučuje. Totéž platí pro případné nabyvatele podílu (akcie), když ti nabytím podílu dobrovolně přistupují ke společenské smlouvě (stanovám), a je proto na nich, aby se seznámili s obsahem nabývaného podílu (akcie), než tak učiní.¹⁶⁹

¹⁶⁶ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 485 a násl.

¹⁶⁷ Na právní jednání jednotlivých akcionářů spočívající v hlasování na valné hromadě je pak dle mého názoru nutné aplikovat speciální ustanovení zákona o obchodních korporacích (viz. § 428 a násl., příp. § 45 odst. 1 ZOK), případně s ním spojovat následky porušení povinnosti loajality.

¹⁶⁸ ŠPAČKOVÁ, M. *Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři*. Obchodněprávní revue. 2016, č. 1, s. 1 a násl.

¹⁶⁹ Srov. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 73 a násl.: „vymezení druhu podílů není materiálně rozhodnutím společnosti samotné, ale je výsledkem dohody společníků s tím, že zásah do druhů podílů zásadně vyžaduje souhlas všech dotčených společníků – tedy jejich dobrovolný souhlas zpravidla *ipso facto* eliminuje ‚nedůvodnost‘ (částečně odchylně úprava akciové společnosti – srov. § 417). Proto není bez dalšího možné na tyto případy aplikovat § 212 odst. 1 ObčZ, který zakazuje korporaci bezdůvodně zvýhodňovat nebo znevýhodňovat společníky – zásah do společenské smlouvy není zásahem korporace, ale zásahem společníků, a pokud s tím souhlasí, není namístě § 212 odst. 1 ObčZ (resp. § 244 odst. 2) aplikovat, natož uvažovat o důvodnosti nebo nedůvodnosti změny provedené v režimu smluvní autonomie“.

Za doby trvání společnosti s ručením omezeným pak lze práva a povinnosti spojené s podílem měnit výlučně změnou společenské smlouvy, k čemuž je třeba dohoda všech společníků, případně rozhodnutí valné hromady společnosti (§ 147 odst. 1 ZOK). Zasahuje-li se změnou společenské smlouvy do společníkových práv a povinností, musí s ní v každém případě dotčený společník souhlasit (§ 147 odst. 1, resp. 171 odst. 2 ZOK). Takovou změnou by pochopitelně bylo např. i zvýšení počtu hlasů spojených pouze s určitými podíly, když tím by ve skutečnosti došlo k (negativnímu) zásahu i do práv spojených ostatními podíly.¹⁷⁰

V případě akciové společnosti je situace o to komplikovanější, když ustanovení § 417 odst. 2 ZOK nevyklučuje možnost, aby k rozhodnutí o změně práv spojených s určitým druhem akcií došlo i proti vůli některých z akcionářů držících tyto akcie. Stále však platí, že k přijetí takového rozhodnutí je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů přítomných akcionářů (§ 416 odst. 1 ZOK), a současně souhlas alespoň tříčtvrtinové většiny hlasů přítomných akcionářů vlastnících tyto akcie (§ 417 odst. 2 ZOK). I akcionáři tak mají možnost v souladu se zásadou *vigilantibus iura* dbát o svá práva a zamezit změně druhu akcií, kterou by dostatečně početná (byť třeba stále menšinová) skupina akcionářů držících dotčené akcií považovala za *nedůvodně znevýhodňující*. Určitou formu ochrany jim pak zřejmě nabízí též § 335 odst. 1 ZOK.

S ohledem na výše uvedené dovozují stejný závěr pro obě formy kapitálových společností, tedy že korektiv zásady rovného zacházení se společníky (akcionáři) může nastoupit až v případech odlišného zacházení se společníky vlastnícími stejný druh podílu (akcie), a to při současné absenci jiného ospravedlňujícího důvodu (např. různé velikosti podílu).¹⁷¹

Sluší se však dodat, že na výše prezentovaném názoru zdaleka nepanuje shoda a lze se setkat s názorem zcela opačným, tedy že na zvýhodnění některých druhů podílů (akcií) je třeba nahlížet též optikou § 212 odst. 1 ObčZ, resp. § 244 odst. 2 ZOK a zkoumat odůvodněnost takového zvýhodnění.¹⁷² S těmito autory souhlasím v tom rozsahu, že užití § 212 odst. 2 ObčZ

¹⁷⁰ Uvedeno na příkladu, pokud by mělo dojít ke zdvojnásobení počtu hlasů spojených s podíly společníků A a B, musel by s tím souhlasit též společník C, s jehož podílem by se sice nadále pojil stejný počet hlasů, reálně by se však váha jeho hlasů snížila.

¹⁷¹ Shodně srov. LASÁK, J. in op. cit. sub 9, s. 1075: „*Posouzení, zda korporace zvýhodnila nebo naopak znevýhodnila člena korporace oprávněně či nikoliv, bude nutné učinit v podmínkách konkrétního případu. Oprávněné zvýhodnění nebo znevýhodnění může vyplývat ze zákona (srov. např. úpravu práv kvalifikovaných akcionářů podle § 365 an. ZOK), případně z povahy členství (odlišné zacházení může vyplývat např. z různých druhů podílů společníků společnosti s ručením omezeným nebo různých druhů akcií)*“; a VYBÍRAL, P. in op. cit. sub 5, s. 1400: „*Pokud akcionář vlastní akcie odlišného druhu od jiného akcionáře, tedy jsou-li s jeho akcií spojena jiná práva, přičemž tato skutečnost plyne přímo ze stanov (tj. dohody akcionářů), k porušení zásady stejného zacházení dojít nemůže... Korektiv obou ustanovení - jak § 212 odst. 1 obč. zák., tak § 244 odst. 1 z. o. k. - se však přesto prosadí. Nicméně pouze v tom smyslu, že se neuplatní napříč různými druhy akcií, ale jen v rámci jednotlivých druhů akcií*“; dále též HRABÁNEK, D. in op. cit. sub 9, s. 273 a násl.; a DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 44.

¹⁷² POKORNÁ J. in op. cit. sub 5, s. 258: „*Míra smluvní volnosti při určování obsahu jednotlivých druhů podílů není zcela neomezená. Úprava práv a povinností nesmí některé společníky nebo členy bezdůvodně zvýhodňovat nebo*

nelze zcela vyloučit. Muselo by se však jednat pouze o specifické případy, kdy by k zvýhodnění, resp. znevýhodnění druhu podílu (akcie) došlo proti vůli nebo bez vědomí společníka (akcionáře).^{173 174}

Shrnu bych, že dle mého názoru je samotná druhovost podílů (akcií) právě jedním z hledisek, jež rozdílný přístup ke společníkům ospravedlňuje. Významná je v tomto ohledu skutečnost, že zákon společníkům nabízí zpravidla efektivní možnost bránit se případným zvýhodněním či znevýhodněním, jichž by se společnost dopouštěla rozdílným přístupem ke společníkům (akcionářům) držícím rozdílné druhy podílů (akcií). Takovou obranou je mimo jiné zákonem o obchodních korporacích garantovaná možnost dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady, jímž se mění společenská smlouva (stanovy), když současně tvorba či změna druhů podílů (akcií) je možná právě (a pouze) úpravou společenské smlouvy (stanov). Nelze přehlížet ani skutečnost, že obsah různých druhů podílů (akcií), bude zpravidla též významným faktorem při stanovení jejich ceny. Nelze například akceptovat, aby se případní budoucí nabyvatelé *znevýhodněných* podílů (např. podílů s nižším počtem hlasů na ně připadajících) mohli s odkazem na zásadu rovného zacházení se společníky (akcionáři) úspěšně domáhat neplatnosti těch ustanovení společenské smlouvy (stanov), která je z jejich pohledu bezdůvodně znevýhodňují, a tím své výhodně nabyté druhy podílů (akcií) *nižší kvality* zařadili na roveň druhů podílů (akcií) do té doby (důvodně) *zvýhodněných*.

Konečně pokud jde proto o limity přípustných úprav obsahu jednotlivých druhů podílů nezbyvá, než zamýšlené úpravy poměřovat primárně (v předchozí kapitole uvedenými) obecnými limity autonomie vůle.¹⁷⁵

znevýhodňovat, úprava nesmí být v rozporu se zásadou totožného zacházení se všemi společníky nebo členy korporace. Zásada není vyjádřením rovnosti všech, nýbrž požaduje, aby na všechny společníky či členy bylo uplatňováno totožné měřítko určující jejich postavení v korporaci...“. V komentáři k § 169 pak uvádí, že za nepřipustná se považují „*ujednání, která by vnášela do rozdělení počtu hlasů nepoměr mezi jednotlivými společníky bez závažného věcného důvodu a porušovala by zásadu stejného zacházení se všemi společníky*“. Tamtéž s. 958; dále srov. ČECH, P. *Akcie po rekonstrukci*. Právní rádce, 2012, č. 10; nebo ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 272: „*Obecným limitem pro vytváření druhů podílů bude zejména § 212 odst. 1 věta druhá OZ...“.*

¹⁷³ Jednat by se mohlo například o situaci, kdy by dva ze společníků spojovali vahou svých hlasů se svými druhy podílů různé výhody, přitom by bez jakéhokoli důvodu tyto nespojili i s druhem podílu třetího společníka. Přestože by se jednalo o výhody, které by skutečně neměly negativní dopad na druh podílu třetího společníka (a jeho souhlas by tak nebyl nezbytný), docházelo by k bezdůvodnému zvýhodnění ostatních společníků, a tím by zřejmě zásada rovného zacházení narušena být mohla. V úvahu by připadal též rozpor s dobrými mravy.

¹⁷⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 73 a násl.

¹⁷⁵ Limitům autonomie vůle jsem se věnoval pouze v rozsahu, který jsem považoval (zejména pro účely argumentace v následující části této práce) za nezbytný. Detailní rozbor v rámci této práce nepovažuji za vhodný (či vůbec možný), a ohledně podrobností si proto dovoluji pouze odkázat na citovanou literaturu a judikaturu.

3. Způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií)

V předchozích částech této práce jsem se zabýval obecnými otázkami týkajícími se podílu (akcií), podstatou *zvláštnosti* různých druhů podílů (akcií) a v neposlední řadě též limity jejich tvorby. Zbývá tak vyřešit otázku, jaké jsou přípustné způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií). V té souvislosti považuji za systematicky vhodné a pro naplnění účelu této práce za nezbytné podrobit současně analýze i některé (v teorii diskutované a pro praxi zajímavé) konkrétní zvláštní druhy podílů (akcií).

V souladu s principem odchylky rozdělují způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) do tří kategorií, jimiž jsou tvorba druhů podílů (i) modifikací zákonem upravených práv a povinností, (ii) odebráním zákonem upravených práv a povinností, a konečně také (iii) přidáváním zákonem neupravených práv a povinností.

3.1. Tvorba zvláštních druhů podílů (akcií) modifikací zákonem upravených práv a povinností

Dovolím si tvrdit, že o možnosti vytvářet zvláštní druhy podílů (akcií) modifikací práv a povinností, jež s podílem pojí zákon nebo s nimiž zákon výslovně počítá, není sporu.

V této souvislosti lze vycházet z informací obsažených v první části této práce, kde jsem se právy a povinnostmi s podílem (akcií) spojenými přímo zákonem zabýval, a to při současném zohlednění limitů tvorby zvláštních druhů podílů a akcií vymezených v části druhé této práce. Dále je třeba pamatovat na skutečnost, že, zatímco společnost s ručením omezeným je považována za společnost smíšenou,¹⁷⁶ čemuž odpovídá vyšší míra autonomie společníků, úprava akciové společnosti, jako společnosti typicky kapitálové, se vyznačuje vyšší mírou rigidity.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Tudíž je třeba klást vyšší důraz na subjektivní výklad (tedy výklad s vyšším důrazem na vůli smluvních stran) společenské smlouvy. Viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násl.

¹⁷⁷ ČERNÁ, S. in op. cit. sub 107.

3.1.1. Zákonem předvídané zvláštní druhy podílů (akcií)

Pro účely této kapitoly připomínám, že zákon o obchodních korporacích kromě obecného východiska tvorby různých druhů podílů (akcií) některé konkrétní zvláštní druhy též výslovně upravuje. Příkladem zákonem upraveného (navíc pojmenovaného) druhu akcie je akcie prioritní, tedy akcie, se kterou jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti. Neurčí-li stanovy společnosti jinak, je uvedené zvýhodnění ve sféře majetkových práv vyvažováno znevýhodněním ve sféře práv nemajetkových, neboť s prioritními akciemi není (vyjma případů, kdy zákon o obchodních korporacích vyžaduje hlasování na valné hromadě podle druhu akcií) spojeno hlasovací právo.¹⁷⁸

Naopak takzvané úrokové akcie, tedy akcie, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti, zákon o obchodních korporacích jako jediné výslovně zakazuje.¹⁷⁹

Co se týká dalších druhů akcií se zvláštními právy, zákon o obchodních korporacích pouze demonstrativně vyjmenovává přípustné odchylky spočívající zejména v rozdílném, pevném nebo podřízeném podílu na zisku nebo na likvidačním zůstatku, či v rozdílné váze hlasů.

Další obecné vodítko pak lze shledávat v těch ustanoveních zákona o obchodních korporacích, která práva a povinnosti společníků určitým způsobem upravují a současně výslovně připouštějí jejich odlišnou úpravu společenskou smlouvou, resp. stanovami. V souladu s principem odchylky za zvláštní druh podílu totiž považuji i jediný druh podílu, jehož obsah je určitým způsobem modifikován. Navíc v rámci konkrétních dispozitivních ustanovení zákona lze zpravidla dospět k závěru, že zákonem připuštěnou možnost odchylné úpravy práv a povinností je možné vztáhnout i pouze na některé z druhů podílů (akcií) ve společnosti. Přestože zákon v rámci právní úpravy společnosti s ručením omezeným neobsahuje ustanovení obdobné tomu v případě akcií (jež by obsahovalo demonstrativní výčet možných zvláštních práv a povinností), lze uvedeným způsobem dovést možnost vzniku zvláštních druhů podílů například s rozdílnou výší vkladu (§ 142 odst. 2 ZOK), rozdílnou výší podílu na zisku (§ 161 odst. 1 ZOK), rozdílným počtem hlasů (§ 169 odst. 2 ZOK), rozdílnými pravidly pro jejich převoditelnost (§ 207 a § 208 ZOK),¹⁸⁰ zákazem konkurence (§ 199 odst. 4 ZOK) či s příplatkovou povinností (§ 162 ZOK).¹⁸¹ Zákon dále výslovně počítá s podíly, se kterými je spojen pevný podíl na zisku (§ 161 odst. 3 ZOK).

¹⁷⁸ Viz § 278 odst. 1 a odst. 2 ZOK.

¹⁷⁹ Viz § 276 odst. 2 ZOK.

¹⁸⁰ K možnosti (zcela) (ne)převoditelného (druhu) podílu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

¹⁸¹ Východiskům právní úpravy uvedených práv a povinností byl věnován prostor v první část této práce.

Společníkovi vlastnícímu takový podíl vzniká právo na podíl na zisku (jeho výplatu) bez ohledu na to, jak (nebo zda vůbec) valná hromada o jeho rozdělení rozhodne. Právo na podíl na zisku totiž v případě podílů s pevným podílem na zisku vzniká již vytvořením kladného hospodářského výsledku (za dané účetní období), kdy určení výše podílu na zisku a splatnost jeho výplaty se pak odvíjí od schválené účetní závěrky.¹⁸² Vytvoření kladného hospodářského výsledku pak považují za nezbytný předpoklad vzniku práva na výplatu podílu na zisku, neboť v opačném případě by se takový druh podílu stával ve své podstatě obdobou úrokové akcie. Přestože zákon o obchodních korporacích „úrokové podíly“ (na rozdíl od úrokových akcií) výslovně nezakazuje, jejich nepřipustnost lze dovodit výkladem. Úrokové podíly, se kterými by bylo spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti, by totiž byly v rozporu se zákonnou úpravou rozdělování zisku (§ 40 odst. 1 a § 161 odst. 3 ZOK), což vzhledem k tomu, že uvedená úprava slouží zejména k ochraně veřejného pořádku, resp. třetích osob (poskytuje ochranu věřitelům), považují za nepřipustné.¹⁸³

Zákon o obchodních korporacích tedy nabízí určitý návod ohledně možných druhů podílů (akcií), když některé případy modifikace práv a povinností s nimi spojených demonstrativně vyjmenovává (či dokonce pojmenovává), anebo takovou možnost připouští alespoň implicitně v rámci obecně formulované možnosti upravit jednotlivá práva a povinnosti společenskou smlouvou (stanovami) odlišně. Jakým způsobem a do jaké míry lze určitá práva a povinnosti s podílem (akcií) spojené modifikovat však již zákon nestanoví, což se v teorii i praxi jeví jako velmi problematické. Navíc nelze zapomínat, že z absence zákonem výslovně uvedené možnosti odchýlného ujednání ve společenské smlouvě (stanovách) nelze bez dalšího činit závěr o nemožnosti odchýlení se od takového ustanovení. Jak bylo rozebráno v druhé části této práce, limity tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) jsou mnohem širší. Za projev kogentnosti určitého ustanovení totiž v souladu s vůdčím principem soukromého práva, autonomií vůle, nelze považovat již pouhou absencí zákonem vyslovené možnosti odchýlení se, nýbrž až výslovný zákaz tak učinit. Jelikož se však při posuzování dispozitivní, resp. kogentnosti určitého ustanovení ani na výslovně uvedený zákaz zdaleka spolehnout nelze (jak bylo též zdůrazněno v druhé části této práce), určení možných způsobů tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) zůstává v teorii sporné, což má pak negativní dopad na právní jistotu osob, které by měly zájem druhovosti podílů (akcií) využít. Z uvedených důvodů se budu vybraným sporným (zákonem předvídaným) způsobům modifikace práv a povinností spojených s podílem (akcií) věnovat podrobněji níže.

¹⁸² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017; v teorii již dříve srov. ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 268.

¹⁸³ Shodně ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násl. a s. 341.

3.1.2. Modifikace práv a povinností spojených s podílem (akcií)

Typickým příkladem různých druhů podílů (akcií) vytvořených modifikací zákonem upravených práv a povinností jsou právě již zmiňované druhy podílů (akcií), které se odlišují vahou hlasů či podílem na zisku nebo na likvidačním zůstatku. Nejprve se budu podrobněji věnovat problematice těch druhů podílů (akcií), které odlišuje rozdílný počet hlasů s nimi spojených, a následně zhodnotím, zda lze dosažené závěry aplikovat též na ostatní případy modifikace práv spojených s podílem (akcií), či nikoliv.

Pro upřesnění podotýkám, že budu pochopitelně zkoumat ty případy, kdy se jednotlivé druhy podílů skutečně odlišují (např. v počtu hlasů připadajících na 1 Kč vkladu). Různé druhy podílů totiž založí až náležitá úprava společenské smlouvy například tím způsobem, že v případě podílu A připadá na 1 Kč vkladu jeden hlas, kdežto v případě podílu B připadají na 1 Kč vkladu hlasy dva. Naopak skutečnost, že s 80% podílem společníka A, který splnil vkladovou povinnost ve výši 80.000 Kč, je spojeno 80.000 hlasů, zatímco s 20% podílem společníka B, který splnil vkladovou povinnost ve výši 20.000 Kč, je spojeno pouze 20.000 hlasů, zvláštnost (různost) druhů podílů nezaloží, když v obou případech je poměr hlasů připadajících na 1 Kč vkladu stejný. Takovou situaci dokonce zákon o obchodních korporacích přímo předpokládá, když v § 169 odst. 2 stanoví, že každý společník má jeden hlas na každou 1 Kč vkladu. V dovětku citovaného ustanovení, jež stanoví princip *jeden hlas na každou 1 Kč vkladu*, lze nalézt výslovné potvrzení možnosti odlišného určení počtu hlasů připadajících na 1 Kč. Neshledávám žádný důvod, který by bránil tomu, aby byl počet hlasů připadajících na 1 Kč vymezen různě pro různé druhy podílů. Zároveň se domnívám, že odlišnost v počtu hlasů nemusí být stanovena pouze obecně, tedy pro jakákoliv hlasování, ale společenská smlouva může rozdílný počet hlasů připadajících na podíl omezit pouze na vymezený okruh záležitostí (rozhodování o nich) a *vice versa*. Společenská smlouva může dále např. určovat počet hlasů připadajících na podíl bez ohledu na výši vkladu, ale s ohledem na přínos jednotlivých společníků pro společnost.¹⁸⁴

Nejasná se jeví otázka, zda by na základě § 169 odst. 2 ZOK mohla společenská smlouva například určovat, že jeden hlas připadá na každých 50.000 Kč vkladu. Dospívám k závěru, že taková úprava možná není, a to i přestože se přikláním k názoru, že podíl bez hlasovacího práva vytvořit lze (čemuž se též budu v následujících kapitolách věnovat). Tedy bez ohledu na skutečnost, že společníkovi, který by vlastnil podíl, jemuž by odpovídal vklad 20.000 Kč, by nenáleželo *obecné* hlasovací právo,¹⁸⁵ si pokládám otázku, zda je možné, aby se obsah podílu

¹⁸⁴ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 357.

¹⁸⁵ Hlasovací právo by společníkovi náleželo například při hlasování dle § 171 odst. 2 ZOK, podrobněji níže v rámci podílu bez hlasovacího práva.

měnil „organicky“ bez nutnosti promítnutí změny ve společenské smlouvě. Pokud by totiž společník vlastníci podíl, jemuž by odpovídal vklad 20.000 Kč (tou dobou druh podílu bez hlasovacího práva), nabyl od jiného společníka jeho podíl, jemuž by odpovídal vklad 30.000 Kč (tou dobou též druh podílu bez hlasovacího práva), tyto podíly by splynuly v jeden a dohromady vytvořily podíl s hlasovacím právem.¹⁸⁶ Nejenže by taková úprava druhů podílů byla problematická, ale považuji ji obecně za nepřijatelnou. Jádro nepřijatelnosti dle mého názoru spočívá v rozporu s ustanovením § 135 odst. 1 věta druhá ZOK. Přestože poměr podílu společníka (poměr na podíl připadajícího vkladu k výši základního kapitálu) obecně představuje rozhodující hledisko při stanovení počtu hlasů na podíl připadajících, a to i v rámci určitého druhu,¹⁸⁷ zde se jedná o situaci odlišnou. Pokud totiž zákon o obchodních korporacích v § 135 odst. 1 věta druhá stanoví, že *podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh, lze a contrario* dovodit, že podíly, se kterými jsou spojena (kvalitativně) různá práva a povinnosti, tvoří různé druhy. V takovém případě pak dle mého názoru nelze akceptovat situaci, aby měl společník X podíl druhu A s hlasovacím právem a současně společník Y rovněž podíl druhu A avšak zcela bez hlasovacího práva.

Rozpor pak dále shledávám v ustanovení § 146 odst. 1 písm. d) ZOK, jelikož by se uvedeným způsobem mohl měnit druh podílu společníka bez promítnutí takové skutečnosti do společenské smlouvy.¹⁸⁸ Nakonec bez patřičné úpravy společenské smlouvy nelze vyloučit ani teoretickou situaci, kdy by v určitý moment ve společnosti nebyl jediný společník, kterému by náleželo hlasovací právo, což rovněž považuji za nepřijatelné.¹⁸⁹

Z uvedeného příkladu však nelze dovozovat závěr, že práva a povinnosti spojené s určitým druhem podílu není možné vázat na splnění určité podmínky či časové doložky vůbec. Dle mého názoru to možné je, ovšem pouze za předpokladu, že se naplněním takové podmínky změní práva a povinnosti všech podílů dotčeného druhu, nikoliv jen některých z nich.

¹⁸⁶ Společenská smlouva může připouštět mnohost podílů, ta by ovšem byla pro společníka v uvedeném případě nežádoucí.

¹⁸⁷ Tedy pokud je hlasovací právo spojeno s každým podílem daného druhu v poměru dle objektivně stanoveného hlediska (např. odpovídající míře účasti na základním kapitálu).

¹⁸⁸ Navíc závěru, že zákonodárce přípustnost odchylky od pravidla *jeden hlas na každou 1 Kč vkladu* takovým způsobem nepředpokládal, nasvědčuje též komparace s obchodním zákoníkem. Ten výslovně druhovost podílů nepřipouštěl, přitom ale obsahoval obdobné ustanovení v § 127 odst. 2, jež stanovilo pravidlo *jeden hlas na každých 1.000 Kč vkladu*. Tomu, aby nastala situace, kdy by společníkovi z důvodu „nedostatečného“ vkladu nenáleželo hlasovací právo vůbec, nebo kdy by na další hlas nedosáhl, protože by jeho podíl nekončil na celé tisíce, zabraňoval § 109 odst. 1 a odst. 2 ObchZ, když vklad společníka musel v souladu s ním činit alespoň 20.000 Kč a být dělitelný na celé tisíce.

¹⁸⁹ Uvedené situaci by šlo zřejmě zabránit například vyloučením převoditelnosti podílu na osobu odlišnou od společníka v souladu s dispozitivním ustanovením § 208 odst. 1 ZOK. Bez takové úpravy by zřejmě musely „oživnout“ hlasy všem společníkům. K tomu více níže v kapitole o podílech (akciích) bez hlasovacího práva.

Lze tak dle mého názoru při vymezení určitého druhu podílu stanovit, že s podílem druhu A je do dne X spojeno deset hlasů na každou 1 Kč vkladu a ode dne X+1 jeden hlas na každou 1 Kč vkladu.¹⁹⁰ Dále by mohla společenská smlouva například stanovit, že dosáhne-li společnost za účetní období rozdělitelného zisku převyšujícího částku X, je s podílem druhu A spojen pevný podíl na zisku apod.

Kromě rozporu s ustanovením § 135 odst. 1 ZOK bych doplnil, že situaci, kdy by se práva a povinnosti spojené s podílem společníka A, který odpovídá vkladu 50.000 Kč, významně lišily od práv a povinností spojených s podílem společníka B, který odpovídá vkladu 49.999 Kč, by dle mého názoru bylo možné shledat v rozporu se zásadou rovného zacházení se společníky dle § 212 odst. 1 ObčZ. Rozdíl v podílu na základním kapitálu například pouze v řádu desetitisícin nemůže sám o sobě odůvodnit významné zvýhodnění, resp. znevýhodnění některého ze společníků.¹⁹¹

Pokud by se navíc mělo jednat o podíly stejného druhu, lze předpokládat, že jiné důvody pro zvýhodnění či znevýhodnění dány nejsou. Proto by dle mého názoru nebyla přípustná ani úprava společenské smlouvy, na jejímž základě by byl s podílem spojen například *1 hlas za každých započatých 100.000 Kč*. V takovém případě by sice i společníkovi s vkladem 99.999 Kč hlasovací právo náleželo (a mohlo by se tak stále jednat o stejný druh podílu), avšak společníkovi s vkladem 100.001 Kč by náležel hlasů dvojnásobek. Pokud se má počet hlasů skutečně odvíjet od výše příspěvní společníka k základnímu kapitálu společnosti, musí být limity nastaveny tak, aby nedocházelo ke zjevně nedůvodnému zvýhodňování, resp. znevýhodňování společníků vlastních stejný druh podílu.

Zásadní otázkou, na které se právní teorie neshoduje, je přípustnost extrémních disproporcí napříč různými druhy podílů. Uvedeno na příkladu půjde o otázku, zda je akceptovatelné, aby s podílem druhu A bylo spojeno tisíc hlasů a s podílem druhu B hlas jeden. Vycházejí z mnou dříve vyjádřeného názoru, že společníci obsah svého podílu při jeho tvorbě, změnách či nabývání¹⁹² přímo ovlivňují, a je proto na nich, zda s případnou disproporcí souhlasí, neshledávám důvod takové úpravě druhů podílů (akcií) *a priori* bránit. S ohledem na autonomii vůle a smluvní svobodu nenacházím dostatečné opodstatnění, aby byl například zakladatel slibně se rozvíjející společnosti nucen vybírat mezi vzdáním se rozhodujícího hlasu ve společnosti a lukrativní nabídkou investora, který by naopak preferoval zisk před vahou hlasů. Pokud strany dosáhnou

¹⁹⁰ LASÁK, J. *Aplikační problémy zákona o obchodních korporacích*. Právní prostor [online]. 2018 [cit. 20. 8. 2019].

¹⁹¹ Byť musím připustit, že J. Pokorná vyjádřila v podstatě opačný názor, když za přípustné označila ujednání, že „společníci s vkladem 20 000 Kč mají jeden hlas a společníci s vklady vyššími příslušné násobky tohoto základního počtu“. Viz POKORNÁ J. in op. cit. sub 5, s. 958.

¹⁹² Ti tak činí svým svobodným rozhodnutím o nabytí podílu určitého druhu.

konsenzu na uspořádání hlasovacích práv výše uvedeným způsobem, nevidím důvod takovou úpravu označovat (za současné právní úpravy) za nepřipustnou. Kompenzaci hlasovacího práva zvýšením některého z práv majetkových považuji za vhodnou, avšak nikoliv nezbytnou.¹⁹³

Na druhou stranu musím podotknout, že při náhledu do zahraničních úprav se setkáme spíše s odklonem od násobných hlasovacích práv. Již několik let zpátky vyjádřila S. Černá v této souvislosti opodstatněné obavy ohledně následků zcela neomezené možnosti distribuce hlasovacích práv mezi jednotlivými druhy akcií.¹⁹⁴ Ve svém článku podotýká, že možnost vydávat akcie s násobky hlasů se v tuzemsku otevírá v době, kdy již takovou úpravu jiné z významných evropských zemí zrušily nebo alespoň výrazně omezily. Přestože v amerických státech nejsou akcie s násobnými hlasy něčím neobvyklým, vývoj akciového práva v kontinentální Evropě vedl ve vztahu k nim (S. Černá hovoří o *hlasovacích akciích*) spíše ke zdrženlivosti. Dále upozorňuje na dlouhý vývoj například ve Francii, kdy kreativita praxe (jež přinesla akcie až se stonásobnou hlasovací silou) byla velmi kritizována a vyústila v limit dvojnásobku hlasů ve vztahu k ostatním akciím (a to pouze za splnění dalších podmínek).¹⁹⁵ Upozorňuje i na vývoj, kterým si akcie s násobným hlasovacím právem prošly též ve Švýcarsku a Německu. Zatímco ve Švýcarsku se možnost vydávání takových akcií v omezené míře udržela dodnes,¹⁹⁶ v Německu byla tato možnost pro její zneužívání zrušena.¹⁹⁷ ¹⁹⁸ Akcie s násobnými hlasovacími právy nepřipouští ani v Rakousku.¹⁹⁹ Mezi rizika, která S. Černá zmiňuje patří prolomení přímé úměry mezi podílem akcionáře na přijímání významných rozhodnutí týkajících se společnosti a kapitálovým přínosem tohoto akcionáře pro společnost. Hlasovací akcie, jako nástroj ovládnutí společnosti, tedy štěpí kapitálovou účast a účast na ovládnutí společnosti, čímž mohou zároveň odbourávat riziko ztráty investice, a tím i oslabovat zájem rozhodujícího akcionáře na hospodářském úspěchu společnosti. Výhody naopak spatřuje v uvolnění likvidity ostatních akcií a podpoře expanze společnosti, když možnost vydat akcie s násobným hlasovacím právem může odbourat nepříznivý následek vstupu investora spočívající ve snížení hlasovací síly dosavadních akcionářů.²⁰⁰ S uvedenými výhodami

¹⁹³ Shodně viz LASÁK, J. in op. cit. sub 128, s. 58 a násl.; dále DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 46; a též POKORNÁ J. in op. cit. sub 5, s. 871 a násl.

¹⁹⁴ ČERNÁ, S. *O akciích s rozdílnou vahou hlasů v budoucím českém akciovém právu*. Obchodněprávní revue. 2012, č. 7-8, s. 193 a násl.

¹⁹⁵ Viz čl. 225–123 *Code de commerce* (pozn. v roce 2014 došlo v čl. 225–123 odst. 3 k zobecnění možnosti *dvojitého* hlasovacího práva).

¹⁹⁶ Viz § 693 *Code des obligations*.

¹⁹⁷ Viz výslovný zákaz v § 12 odst. 2 *německého Aktiengesetz (AktG)*.

¹⁹⁸ HUECK, G., WINDBICHLER, Ch. *Gesellschaftsrecht*. Mnichov: C. H. Beck, 2008, s. 280 a násl., 367.

¹⁹⁹ Viz výslovný zákaz v § 12 odst. 3 *rakouského Aktiengesetz (AktG)*.

²⁰⁰ Srov. mnou výše uvedený příklad.

i nevýhodami a částečně též s konstatováním, že v otázce stanovení autonomie stanov může záležet na poměrech konkrétní společnosti, souhlasím.²⁰¹

Pro vyloučení pochybností podotýkám, že stále trvám na svém závěru o nemožnosti vyloučit násobná hlasovací práva spojená s podílem (akcií) *a priori*, a že zásada rovného zacházení se uplatní pouze v rámci téhož druhu podílu (akcie).²⁰² Souhlasím však, že v okolnostech konkrétního případu může úpravou různých druhů podílů dojít k porušení jiného z korektivů autonomie vůle, např. dobrých mravů.

Výše uvedené důvody pro omezení násobných druhů akcií pak považuji spíše za apel na zákonodárce, který (na rozdíl od zahraničních právních úprav) výslovné omezení modifikace hlasovacích práv v tomto ohledu do zákona nezakotvil, přičemž se domnívám, že jej v současné situaci nelze spolehlivě dovodit ani výkladem.

Zastávám názor, že uvedený výklad ohledně možností modifikace hlasovacích práv se *mutatis mutandis* uplatní i na ostatní případy modifikace práv společníků (akcionářů) předvídaných zákonem, úpravu podílu na zisku či likvidačním zůstatku nevyjímaje. Ani významné disproporce týkající se některých jiných práv (či povinností) tak dle mého názoru nelze předem vyloučit. Takové disproporce totiž dle mnou zastávaného názoru taktéž nelze shledávat v rozporu se zásadou rovného zacházení se společníky. To pochopitelně opět platí pouze za předpokladu, že k nerovnému zacházení nebude docházet v rámci téhož druhu podílu (akcie). Současně se domnívám, že znevýhodnění v oblasti jednoho z práv společníků nemusí být nezbytně vyvažováno zvýhodněním v oblasti jiného z jejich práv, když zvýhodnění (resp. znevýhodnění) může být vyvažováno již například samotným umožněním účasti ve společnosti, či vyplývat z jiného soukromoprávního vztahu. Stejně jako v případě hlasovacích práv případný rozpor s dobrými mravy nevylučují, muselo by se však jednat o výjimečné okolnosti konkrétního případu.

²⁰¹ K tomu S. Černá doplňuje: „Zřetel by měl být brán především na poměr mezi hlasovací vahou akcie a jejím podílem na základním kapitálu, což lze považovat za objektivní prvek posouzení. Dále budou zvažovány důvody posilování hlasovací síly. Rozhodné pro posouzení platnosti té části stanov, která upravuje hlasovací zvýhodnění určitého druhu akcií, bude, zda zakládají natolik hrubou disbalanci mezi hlasovací silou akcie a jejím podílem na základním kapitálu, že ji již nelze odůvodnit zájmem společnosti ani uznatelným zájmem jejích akcionářů“. ČERNÁ, S. in op. cit. sub. 194.

²⁰² Shodně srov. VYBÍRAL, P. in op. cit. sub 5, s. 1310: „Podle § 244 odst. 1 zásadně platí, že společnost musí zacházet za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně. Podle § 212 odst. 1 věty druhé obč. zák. je každé korporaci zakázáno bezdůvodně zvýhodňovat svého člena. Zvýhodnění různých druhů akcií, resp. akcií se zvláštními právy, jakož i akcií s násobnými hlasovacími právy (jako jednoho z možných druhů akcií) má právní základ v § 250, 276 a 277, které umožňují úpravu různých druhů akcií ve stanovách, když navíc § 276 odst. 3 výslovně umožňuje, aby s akciemi o stejné jmenovité hodnotě byla spojena různá zvláštní práva“.

Při zkoumání limitů modifikace práv spojených s jednotlivými podíly (akciemi) se logicky nabízí též otázka, zda lze vydat druh podílu (akcie), s nímž nebude určité právo spojeno vůbec. Ani ohledně této problematiky, tedy možnosti vytvářet druhy podílů (akcií) odebráním práv či povinností, které s nimi spojuje zákon, nepanuje v teorii shoda, a proto se jí budu též věnovat podrobněji.

3.2. Tvorba zvláštních druhů podílů (akcií) odebráním zákonem upravených práv a povinností

Ze znění § 135 odst. 1 ZOK a podstaty společnosti s ručením omezeným někteří autoři dovozují, či zpočátku dovozovali, nemožnost tvorby druhů podílů odebráním práv a povinností upravených zákonem.²⁰³ Oproti nim zastávám společně s dalšími opačný názor.²⁰⁴ Domnívám se totiž, že v souladu s větou druhou § 135 odst. 1 ZOK, která praví, že *podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh*, je jistě i situace, kdy ve společnosti existuje (základní) druh podílu A, se kterým jsou spojena práva X včetně práva Y, a rovněž zvláštní druh podílu B, se kterým jsou spojena pouze práva X. Platí totiž, že v rámci každého druhu je s jednotlivými podíly spojen stejný okruh práv, kdy rozsah těchto práv (a povinností) se liší pouze napříč jednotlivými druhy podílů. Rovněž se domnívám, že tvorbě zvláštních druhů podílů odebráním práv a povinností zákonem předvídaných nebrání ani věta třetí, byť její výklad je jistě komplikovanější. Ustanovení § 135 odst. 1 věta třetí ZOK praví, že *podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní*.²⁰⁵ Výkladem *a contrario* by sice bylo možné dospět k závěru, že zvláštní podíly jsou ty, se kterými jsou spojena určitá *další* zvláštní práva a povinnosti, avšak považuji jej za nesprávný. Zákon totiž nehovoří o *dalších* zvláštních právech a povinnostech, ale pouze o právech a povinnostech *zvláštních*. V souladu s mnou výše uvedenými závěry lze za zvláštní práva považovat i práva zákonem upravená, pokud jsou určitým způsobem

²⁰³ Viz ČECH, P. in op. cit. sub 172; ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 270. Dlužno dodat, že oba autoři se od uvedeného původně prezentovaného názoru již odvrátili. P. Čech v jeho pozdějších publikacích uvádí nejen možnost vydání podílu bez podílu na zisku, ale i k možnost vydat podíl bez hlasovacího práva. Srov. ČECH, P. *Aktuální otázky rozdělení zisku v s.r.o. a a.s.* Metodické aktuality. 2016, č. 8, s. 9; dále ČECH, P. *Právní úprava s.r.o. a a.s. v pátém roce své účinnosti*. Metodické aktuality. 2018, č. 5, s. 51 a násl.

²⁰⁴ Shodně viz např. JOSKOVÁ, L. *Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku?* Obchodněprávní revue. 2015, č. 9, s. 253 a násl.; nebo DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 42.

²⁰⁵ Zákonodárcem zvolenou formulaci nepovažuji za šťastnou nejen z pohledu výkladu možnosti odebrání práv, ale už jen z důvodu použití slučovací spojky „a“, když ta by při jazykovém výkladu mohla svádět k nesprávnému závěru, že ke zvláštnosti druhu je třeba zvláštních práv a *současně* povinností. Odlišným přístupem by bylo možné formulaci *práva a povinnosti* vykládat jako práva a povinnosti v jejich souhrnu (tedy jako kvalitativní obsah podílu). V takovém případě by uvedená formulace mohla představovat argument ve prospěch možnosti odebrání práv, když zvláštnost souboru práv a povinností může jistě spočívat i v absenci některého práva oproti souboru práv a povinností zákonem předvídanému.

modifikována, a to včetně případů jejich reálného oslabení. Pokud za zvláštní právo považujeme zákonem předvídané právo v jeho modifikované podobě, musíme za zvláštní právo dle mého názoru považovat i jeho absenci, tedy v podstatě krajní způsob jeho modifikace.²⁰⁶ Podpůrně lze argumentovat též judikovanou možností,²⁰⁷ aby společenská smlouva převod (některého druhu) podílu zcela vyloučila, v čemž lze sledovat zbavení společníka práva svůj podíl (volně) převést.

Úprava zvláštních druhů akcií obsažená v § 276 odst. 1 ZOK praví, že *akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh, přičemž akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové*. Ponechám-li stranou nepřesnost ve formulaci věty první citovaného ustanovení,²⁰⁸ a též skutečnost, že ustanovení hovoří pouze o právech, nikoliv o povinnostech (čemuž se budu věnovat později), jádro se nemění. Tedy jeden druh akcií tvoří ty akcie, se kterými jsou spojena stejná práva (a povinnosti), přičemž zvláštním druhem akcií jsou ty, se kterými je spojeno zvláštní právo. Dospívám proto k názoru, že výše zmíněný výklad a jím dosažený závěr se uplatní i v případě různých druhů akcií. Absenci (odnětí) zákonem předvídaného práva tak lze vykládat jako zvláštní právo zakládající zvláštní druh akcie.²⁰⁹

3.2.1. „Nezbavitelná“ práva a povinnosti

Neplatí však, že jakékoliv právo či povinnost mohou být odejmuty. Jinými slovy, ne každého práva či povinnosti lze společníka (akcionáře) zbavit, neboť ne každé právo či povinnost upravuje zákon dispozitivně. V případě práv a povinností, které zákon spojuje s podílem kogentně, a v případech, kdy by odchylné ujednání znamenalo porušení dobrých mravů, veřejného pořádku nebo zásah do statusových otázek, anebo kdy tak vyžaduje smysl a účel zákona, nepřipadá jejich odejmutí v úvahu.

Takovým právem je dle mého názoru například právo účasti společníka (akcionáře) na valné hromadě. Valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti (§ 44 odst. 1 ZOK) a z povahy věci a právní úpravy vyplývá, že je tvořena všemi společníky (akcionáři). Ti mimo jiné právě na valné hromadě vykonávají jedno ze svých základních práv, právo podílet se na řízení společnosti

²⁰⁶ V souvislosti s uvedeným se sluší dodat, že P. Čech a P. Šuk ve své publikaci na podporu (autory nyní již nezastávaného) názoru o nemožnosti odebrání práv či povinností s podílem spojených obratně argumentovali zásadními rozdíly mezi nepatrným podílem na hlasovacích právech a žádným podílem na hlasovacích právech. Na druhou stranu též uznávali, že nemožnost odebrat práva upravená zákonem zřejmě není absolutní, když připouštěli odnětí práva na podíl na zisku. Viz ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 271.

²⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

²⁰⁸ Viz op. cit. sub 122.

²⁰⁹ K závěru o možnosti odebrání některých práv s akcií spojených zákonem shodně srov. VYBÍRAL, P. in op. cit. sub 5, s. 1397; dále LASÁK, J. in op. cit. sub 128, s. 58 a násl.; v obecné rovině též ŠTENGLOVÁ, I. *Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií?* XXV. Karlovarské právnícké dny (Sborník příspěvků sestavil V. Zoufalý), Leges: Karlovy Vary, 2017 s. 463 a násl.; k uvedenému opačně ČECH, P. in op. cit. sub 172; ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 274; a dále DVOŘÁK, T. in op. cit. sub 66, s. 186.

(§ 167 a násl., resp. § 256 odst. 1 a § 398 a násl. ZOK). Právo podílet se na řízení společnosti pak kromě hlasování zahrnuje též např. právo vyjadřovat se k záležitostem společnosti, diskutovat o nich a podávat návrhy a protinávrhy. Opomenout nelze ani skutečnost, že společníci (akcionáři) mají též možnost realizovat na valné hromadě své právo na informace.

Jelikož je tak právo účastnit se valné hromady nezbytným předpokladem výkonu mnoha dalších zásadních práv společníka (akcionáře), která v souhrnu představují právo podílet se na řízení společnosti, nelze jej od podílu (akcie) odejmout, neboť by tak společník ve své podstatě přestával společníkem být.²¹⁰ Uvedené platí bez ohledu na to, zda by s podílem bylo spojeno hlasovací právo.²¹¹ Zbavení společníka práva účastnit se valné hromady (která je obligatorním orgánem společnosti) by navíc neznamenal pouze zbavení společníka jeho reálné možnosti podílet se na řízení společnosti, ale současně by též nabourávalo právní úpravu nejvyššího orgánu společnosti, což rovněž považují za nepřípustné.²¹²

Z okruhu povinností bych jako příklad té povinnosti, která musí být s každým podílem (akcií) vždy spojena, a již tedy nelze od podílu (akcie) odejmout, uvedl povinnost loajality společníka. Z výkladu, který jsem k povinnosti loajality podal v první části této práce, totiž vyplývá, že povinnost loajality společníka ve své podstatě představuje povinnost společníka nechovat se vůči společnosti (a ostatním společníkům) nemravně.²¹³ Domnívám se proto, že ustanovení, z nichž je povinnost loajality společníka dovozována, slouží k ochraně dobrých mravů, a protože jakékoliv odchylení se od nich by znamenalo rozpor s dobrými mravy, je nutné považovat taková ustanovení zákona za kogentní. Podíly či akcie, které by v sobě nezahrnovaly povinnost loajality, proto dle mého názoru vydat nelze.

²¹⁰ Nejvyšší soud právo účastnit se jednání valné hromady (a podílet se tak na řízení společnosti) ve svém nedávném rozhodnutí řadí mezi *základní práva akcionářů*. Viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017.

²¹¹ To totiž není, jak bylo vysvětleno, zdaleka jediným právem spadajícím pod právo (soubor práv) podílet se na řízení společnosti. Navíc právo účastnit se valné hromady náleží společníkům (akcionářům) i např. v případě zákonné sistace jejich hlasovacího práva (viz. § 173, § 426 a 427 ZOK) a též vlastníkům prioritních akcií (§ 278 a násl. ZOK).

²¹² Srov. JOSKOVÁ, L. in op. cit. sub 204, s. 253 a násl.; nebo ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 348 a násl.; dále ve vztahu k akciím srov. též ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. tamtéž, s. 603; a dále ŠTENGLOVÁ, I. in op. cit. sub 209.

²¹³ K povinnosti loajality podrobněji viz kapitola 1.2.2.3.

Nad výše uvedené dle mého názoru nelze společníka společnosti s ručením omezeným zcela zbavit ani vkladové povinnosti,²¹⁴ práva na informace a s ním souvisejícího práva podat společnickou žalobu,²¹⁵ či též např. práva dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady.^{216 217}

Z uvedeného plyne, že v obecné rovině druhy podílů (akcií) odebíráním práv (či povinností) vytvářet lze. Vždy je však třeba zvážit, zda taková odchylka stále spadá do rozsahu autonomie vůle smluvních stran, či zda její hranice již překračuje.²¹⁸

3.2.2. Podíl (akcie) bez hlasovacího práva

Při zohlednění výše uvedeného se domnívám, že obecně lze vydat podíl (akcii) i zcela bez hlasovacího práva. Hlasovací právo samo o sobě totiž nepovažuji za nezbytnou součást podílu (akcie), jehož absence by znamenala porušení výše stanovených limitů.²¹⁹ Nelze navíc přehlížet, že zákon o obchodních korporacích vydání akcií, se kterými hlasovací právo obecně spojené není, výslovně připouští. Na mysli mám již zmiňované prioritní akcie upravené v § 278 ZOK. Byl sice publikován názor, že prioritní akcie (a investiční akcie dle § 158 odst. 3 ZISIF) jsou právě a pouze zákonem vyslovenou výjimkou z obecné nepřipustnosti akcie bez hlasovacího práva vydat,²²⁰ tento názor však nesdílím. Je tomu tak proto, že pro závěr o obecné nepřipustnosti vydání podílu (akcie) bez hlasovacího práva neshledávám zákonnou oporu, právě naopak. Následující ustanovení § 279 ZOK totiž praví, že *akcie, s nimiž není spojeno hlasovací právo, mohou být vydány, jen pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřesáhne 90 % základního kapitálu*. Citované ustanovení nehovoří o prioritních akciích, ale obecně o akciích, s nimiž hlasovací právo není spojeno.

²¹⁴ Vklad upravuje § 15 ZOK. V rámci úpravy společnosti s ručením omezeným vklad konkretizuje § 142 ZOK, který sice v druhém odstavci implicitně připouští druhovost podílů na základě výše vkladu, nicméně v odstavci prvním stanoví minimální výši vkladu na 1 Kč a společenské smlouvě umožňuje pouze zvýšení výše vkladu. Zproštění akcionáře vkladové povinnosti (s výjimkou snížení základního kapitálu) zakazuje ustanovení § 344 odst. 3 ZOK.

²¹⁵ Právo na informace považuji za esenciální součást souboru práv společníka, bez kterého by se status společníka též vytrácel. Navíc je předpokladem pro uplatnění práva podat společnickou žalobu, které je prostředkem ochrany společníkovy investice. Odejmutí práva společníka domáhat se za společnost náhrady újmy by v rozporu s veřejným pořádkem znemožnilo společníkovi potlačit škodlivé jednání členů orgánů společnosti. Obzvláště ve společnosti s ručením omezeným nabývá právo podat společnickou žalobu na významu, když dozorčí rada není obligatorním orgánem. V úvahu by tak mohlo přicházet i posouzení tohoto práva jako otázky statusové. Srov. POKORNÁ, J. in op. cit. sub 5, s. 875 a 923.

²¹⁶ Důvody nemožnosti odejmout dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady jsou obdobné těm, pro které nelze odejmout právo podat společnickou žalobu. I zde se totiž jedná o právo společníka sloužící k jeho ochraně (a ochraně společnosti) před nežádoucím jednáním orgánu společnosti.

²¹⁷ Shodně viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307; dále srov. ČECH, P. *Právní úprava s.r.o. a a.s. v pátém roce své účinnosti*. Metodické aktuality Svazu účetních. 2018, č. 5, s. 52.

²¹⁸ K limitům autonomie vůle podrobněji viz kapitola 2.3.

²¹⁹ Shodně srov. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307.

²²⁰ Viz ČERNÁ, S. in op. cit. sub, s. 86 a násl.; dále např. ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 274.

Pokud lze vydat akcie bez hlasovacího práva, tím spíše lze vydat podíly bez hlasovacího práva v poměrech společnosti s ručením omezeným.²²¹

Ke shodnému závěru dospívají též například autoři druhého vydání komentáře k zákonu o obchodních korporacích.²²² Přestože se s nimi shodují v názoru, že hlasovací práva nejsou statusovými právy ve smyslu § 1 odst. 2 ObčZ, k dalšímu odůvodnění mám již výhrady. Dodávají totiž, že „*společník se jich může vzdát ve prospěch jiné osoby, může se zavázat ke konkrétnímu hlasování nebo naopak nehlasování apod., tedy s nimi může volně disponovat..., tj. i převést hlasovací právo na jiného*“.²²³ Nejenže argument, že práva a povinnosti spojené s podílem lze vedlejšími dohodami upravit určitým způsobem, nepovažuji za zcela přiléhavý, když sám o sobě jistě neznámá, že takovým způsobem lze upravit též obsah (druhu) podílu, což jsem již dříve uváděl, ale navíc zásadně nesouhlasím s tím, že by bylo možné převést hlasovací právo na jiného. Jsem přesvědčen, že hlasovací právo je zásadně právem společníka a nespadá do samostatně převoditelných práv. V poměrech akciové společnosti tak výslovně stanoví § 281 odst. 4 ZOK, přičemž v poměrech společnosti s ručením omezeným dovozují nemožnost převést hlasovací právo na třetího výkladem. V opačném případě by totiž o zásadních (až existenčních) otázkách společnosti mohla rozhodovat osoba odlišná od společníka. Takovou situaci považuji za zcela nepřijatelnou. Jak jsem již výše uvedl, valná hromada je tvořena všemi společníky a její úprava spadá do statusových otázek. Navíc připuštěním možnosti, aby o zásadních otázkách společnosti rozhodovala osoba odlišná od společníka, by o takových otázkách rozhodovala osoba, která nemusí mít zájem na úspěchu společnosti (či může mít dokonce zájem na jejím neúspěchu), a která rovněž (na rozdíl od společníka) není vázána povinností loajality. Společnosti by tak byla upřena ochrana před zneužitím hlasovacího práva dle ustanovení § 212 odst. 2 ObčZ, když to hovoří o členovi (společníkovi) soukromé korporace. Kromě analogické aplikace § 281 odst. 4 ZOK se tak nabízí též argument zásahu do statusových otázek a rozporu s veřejným pořádkem.²²⁴

Doplnil bych, že jelikož úprava společnosti s ručením omezeným neobsahuje ustanovení, které by omezovalo vydávání podílů, s nimiž není hlasovací právo spojeno, podmínkou, že souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřesáhne 90 % základního kapitálu, je třeba takové omezení dovést

²²¹ Ta je totiž obecně volnější formou společnosti, jejíž právní úprava se s důrazem na smluvní svobodu vyznačuje vyšší mírou dispozitivnosti, jak již bylo zdůrazňováno výše. Viz též ČECH, P. in op. cit. sub 217, s. 51.

²²² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násl.; k možnosti vydat akcie bez hlasovacího práva (jiné než prioritní) viz též ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. tamtéž, s. 535 a násl.

²²³ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 309. Dlužno dodat, že I. Štenglová s možností převést hlasovací právo na osobu odlišnou od společníka nesouhlasí.

²²⁴ Uvedenou problematiku a citovaný komentář jsem konzultoval s vedoucím této práce P. Čechem, který vyjádřil pochybnost, zda měli autoři komentáře uvedeným skutečně na mysli možnost samostatně převádět hlasovací právo na jiného, a též se dle jeho vyjádření přiklání k závěru, že hlasovací právo není právem samostatně převoditelným. Konzultace s vedoucím této práce JUDr. Petrem Čechem Ph.D., LL.M., dne 12. července 2019.

opět výkladem. Nabízela by se sice analogie právě k § 279 ZOK, nicméně souhlasím s dalšími autory, že pro ni v tomto případě není důvod. Výkladem je sice nutné dospět k závěru, že funkčnost valné hromady musí být zachována, k tomu však postačí, aby hlasovací právo náleželo třeba i jen jedinému společníkovi, a to bez ohledu na velikost jeho podílu.²²⁵

Pro vyloučení pochybností podotýkám, že i společníci (akcionáři) vlastníci podíl (akcie) bez hlasovacího práva, kteří tedy obecně (či ve vymezených otázkách) hlasovat nemohou, se na chodu společnosti a rozhodování o některých otázkách nadále podílejí. Kromě možnosti vykonávat dříve uvedená „nezbavitelná“ práva, spadající (společně s hlasovacím právem) do jakéhosi souhrnu práv umožňujících společníkovi podílet se na řízení společnosti, zasahují společníci do dění ve společnosti též v případech, kdy je vyžadován souhlas všech či některých konkrétních společníků. Na udělení takového souhlasu je třeba zásadně trvat, a to bez ohledu na skutečnost, zda dotčeným společníkům obecné hlasovací právo náleží, či nikoliv. Půjde tak primárně o rozhodování podle § 171 odst. 2, resp. § 417 odst. 2 ZOK. Společníky práva rozhodovat v předmětných záležitostech (skrzej udělení či naopak neudělení jejich souhlasu) zbavit nelze, neboť by tím byl obsah jejich podílů (a tím i jejich účast na společnosti) vystaven svévoli ostatních akcionářů. Od uvedených ustanovení se proto odchýlit nelze, neboť slouží na ochranu (potenciálně) slabší strany a jakékoliv odchýlení se od nich by znamenalo rozpor s veřejným pořádkem. Dále se přikláním k názoru, že pokud ve společnosti za určitých podmínek nebude jediný společník, který by mohl hlasovací právo vykonávat (např. pro systaci jeho práv), hlasovací práva ostatních společníků, jimž obecně nenáleží, „oživnou“.²²⁶

3.2.3. Podíl (akcie) bez podílu na zisku nebo likvidačním zůstatku

V rámci dalších práv společníka (akcionáře), obzvláště pak práva na podíl na zisku a likvidačním zůstatku, neshledávám důvod k odlišnému přístupu. Podíl na zisku, ani podíl na likvidačním zůstatku totiž stejně jako hlasovací právo nepovažuji (narozdíl od některých jiných výše vyjmenovaných práv) za nepostradatelné právo společníka, jehož odejmutím by došlo k překročení některého z limitů tvorby zvláštních druhů podílů (akcií).²²⁷ Dlužno však poznamenat, že byly publikovány i opačné názory, přičemž některé z nich jsem již uváděl. Jedná se například o publikaci I. Štenglové, která se sice přiklání k možnosti vydat akcie bez hlasovacího práva, nicméně k akciím bez podílu na zisku či likvidačním zůstatku se vzhledem

²²⁵ ČECH, P. in op. cit. sub 217, s. 51; dále též ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násled.; nebo POKORNÁ J. in op. cit. sub 5, s. 871 a násled.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Neshledávám žádné důvody, pro které by bylo nezbytné usuzovat, že kogentní úprava, resp. dobré mravy, veřejný pořádek, statusová úprava nebo smysl a účel právní normy jejich odejmutí nepřipouští.

k definici akcie (§ 256 odst. 1 ZOK) stavěla spíše negativně.²²⁸ Obdobně J. Dědič a J. Lasák dovozovali, že s akcií musí být právo na podíl na zisku spojeno, přestože v případě podílu ve společnosti s ručením omezeným možnost odejmutí práva na podíl na zisku (stejně jako práva na podíl na likvidačním zůstatku a hlasovacího práva) připouštěli.²²⁹ Proti vytváření druhů akcií odebráním práv se ve společné publikaci z roku 2016 staví P. Čech a P. Šuk, přičemž právo na podíl na zisku ve společnosti s ručením omezeným pak uváděli jako jedinou výjimku, kdy lze práva od podílu odebrat.²³⁰ Uvedené názory o nemožnosti vytvářet druhy podílů či akcií odebráním práv se však zdají být již překonané (jak ostatně někteří zmiňovaní autoři ve svých pozdějších publikacích zdůrazňují).²³¹

Možnost vydat akcie bez práva na podíl na zisku nedávno potvrdil i Nejvyšší soud. Ten ve svém rozhodnutí uvádí mimo jiné i zcela zásadní skutečnosti ve vztahu ke zvláštním druhům akcií. Přestože totiž v usnesení praví, že „*právo podílet se na zisku společnosti je jedním ze základních práv akcionáře (srov. § 256 odst. 1 z. o. k.); vytvoří-li akciová společnost zisk, může valná hromada rozhodnout o tom, že zisk nebude rozdělen mezi akcionáře, pouze z důležitých důvodů a při respektování zákazu zneužití většiny hlasů*“, zároveň dodává, že „*důležitým důvodem pro nerozdělení zisku mohou být mimo jiné i ujednání obsažená ve stanovách upravující nakládání se ziskem společnosti. Vydá-li např. společnost akcie, s nimiž není právo na podíl na zisku spojeno, nebude mezi akcionáře s těmito akciemi zisk rozdělován. Taktéž ujednají-li si akcionáři ve stanovách, že zisk mezi ně nebude v určené výši či po určitou dobu rozdělován, jde o důležitý důvod pro nerozdělení zisku*“.²³² Z uvedeného se tedy zdá, že Nejvyšší soud práva vypočtená v ustanovení § 256 odst. 1 ZOK sice vykládá jako *základní práva akcionářů*, nepovažuje je však za práva zcela nezbytná, tedy alespoň v tom smyslu, že ne vždy musí být s akcií spojena všechna současně. Takový výklad se nejen shoduje s mnou výše uvedeným závěrem o možnosti vydání akcií bez práva na podíl na zisku, ale lze jej použít i obecně při argumentaci závěru o možnosti tvorby druhů akcií odebráním práv s nimi spojených zákonem.

Ve vztahu k podílům (akciím) bez práva na podíl na likvidačním zůstatku bych nad výše uvedené doplnil, že možnost jejich vydání lze zřejmě dovozovat již ze znění ustanovení § 38 odst. 3 ZOK. To totiž umožňuje, aby společenská smlouva vyloučila mimo jiné i použití

²²⁸ ŠTENGLOVÁ, I. *Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií?* XXV. Karlovarské právnické dny (Sborník příspěvků sestavil V. Zoufalý), Leges: Karlovy Vary, 2017 s. 463 a násl. (stejný příspěvek publikován též v Bulletinu advokacie, 2017, č. 12, s. 17 a násl.)

²²⁹ DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 45.

²³⁰ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 273 a násl.

²³¹ Viz např. ČECH, P. *Znovu k rozdělení zisku a neplatnosti smlouvy v novém soukromém právu*. Metodické aktuality Svazu účetních. 2018, č. 1, s. 8 a násl.; a dále ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in op. cit. sub 4, s. 535 a násl.

²³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017.

ustanovení o právu každého společníka na podíl na likvidačním zůstatku a rozdělení likvidačního zůstatku mezi společníky podle poměru jejich podílů.²³³

V této souvislosti je odbornou literaturou naopak odmítána možnost zbavení společníka práva na vypořádací podíl.²³⁴ Je tomu tak mimo jiné proto, že § 36 odst. 3 ZOK sice připouští jiný způsob určení vypořádacího podílu, zároveň však stanoví podmínku, že se musí jednat o způsob vhodný. Za stěžejní pak považuji v poměrech společnosti s ručením omezeným tu skutečnost, že právo společníka na vypořádací podíl může vzniknout též z důvodu ukončení jeho účasti ve společnosti proti jeho vůli (např. vyloučením dle § 204 ZOK). Zbavení společníka práva na vypořádací podíl by v dané situaci mohlo představovat rozpor s veřejným pořádkem, judikovaným principem poctivého vypořádání mezi společníky²³⁵ a požadavkem na *vhodný způsob určení vypořádacího podílu*. Přestože modifikace práva na vypořádací podíl možná je, souhlasím, že podíl zcela bez práva na vypořádací podíl pravděpodobně nespĺňuje podmínku vhodnosti a vydat jej proto nelze.

3.2.4. „Prázdné“ podíly

Za značně komplikovanou považuji otázku, do jaké míry lze podíl odebráním práv s ním spojených zákonem „vyprazdňovat“ (obzvláště při současném ukládání povinností). Přestože totiž dle mého názoru je možné hlasovací právo, právo na podíl na zisku i právo na podíl na likvidačním zůstatku od podílu (akcie) odejmout, nelze bez dalšího usuzovat, že tak lze učinit v rámci téhož druhu podílu (akcie) současně. Jinými slovy, je nutné klást si otázku, kdy zbavení společníka určitého souboru práv, jež by s jeho podílem jinak spojoval zákon, již ve svém důsledku vyprazdňuje podstatu jeho účasti ve společnosti.²³⁶ Co se týká právě zkoumané trojice základních (však rovněž od podílu, resp. akcie oddělitelných) práv, kterými jsou hlasovací právo, právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku, domnívám se, že v rámci každého druhu podílu musí být vždy alespoň jedno z uvedených přítomno, a to v nezanedbatelné míře. V opačném případě by došlo k téměř úplnému (vyjma „*nezbavitelných*“ práv podílet se na řízení společnosti) vyprázdnění definice akcie dle § 256 odst. 1 ZOK, a navíc by bylo jen stěží možné osobu vlastníci takový podíl považovat (nikoliv pouze formálně) za společníka.²³⁷

²³³ ČECH, P. in op. cit. sub 231, s. 7; dále viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 4, s. 307 a násl.; dále DĚDIČ, J., LASÁK, J. in op. cit. sub 79, s. 45.

²³⁴ ČECH, P. tamtéž; ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. tamtéž.

²³⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005; nebo též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011.

²³⁶ Zde si dovoluji připomenout znění § 31 ZOK: *Podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.*

²³⁷ Ke stejnému závěru dospěl Spolkový soudního dvora již 14. července 1954 v rozhodnutí sp. zn. II ZR 342/53.

Lze si představit situaci, kdy by společníkovi náleželo z uvedené trojice práv pouze například hlasovací právo, a to navíc pouze v určitých vymezených záležitostech (např. volba členů statutárního orgánu), přesto by jeho postavení jako společníka nebylo zcela potlačeno. Na druhou stranu, pokud by za jinak stejné situace bylo hlasovací právo připadající na jeho podíl (akcie) nastaveno takovým způsobem, aby společník svými hlasy řízení společnosti reálně ovlivňovat nemohl (viz násobná hlasovací práva), bylo by zřejmě nutné takový obsah podílu označit za nepřijatelný. Posouzení konkrétních případů pak bude v rukou soudu a lze pouze doporučit, aby společníci při vytváření různých druhů podílů (akcií) nezacházeli při zbavování některých společníků jejich práv do problematických extrémů. Nadto již *prima facie* lze mít pochybnosti o legitimitě důvodů pro vytváření „prázdných“ podílů (akcií) a souhlasu vlastníků takových druhů podílů s jejich obsahem.

3.2.5. Novela zákona o obchodních korporacích

V souvislosti s tématem této práce a obzvláště v souvislosti s výše uvedeným považuji za vhodné až nezbytné upozornit, že Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky v současné době projednává vládní návrh novely zákona o obchodních korporacích, který vláda sněmovně předložila 13. 6. 2018.²³⁸ Návrh zákona je poměrně rozsáhlý a dotýká se též mnoha informací v této práci uvedených. Vzhledem k zaměření práce se však budu věnovat pouze těm ustanovením, kde se významně dotýká přímo druhovosti podílů. Obzvláště bych proto upozornil na navrhované změny znění § 135 a § 276 ZOK.

²³⁸ Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. VLÁDA. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, Sněmovní tisk č. 207/0, 8. volební období.

Platné znění § 135 s vyznačením²³⁹ navrhovaných změn je následující:

§ 135

(1) Společenská smlouva může ~~připustit vznik různých druhů podílů~~ **upravit různé druhy podílů**. Podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh. ~~Podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní.~~

(2) Společenská smlouva může upravit i podíly, se kterými není spojeno právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku nebo hlasovací právo; s podílem musí být vždy spojeno alespoň jedno z těchto práv.

(3) Podíly, se kterými je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti, se zakazují.

~~(4)~~ **(4)** Určí-li tak společenská smlouva, může společník vlastnit více podílů, a to i různého druhu.

(5) Upraví-li společenská smlouva podíly, se kterými není spojeno hlasovací právo, není tím dotčeno ustanovení § 171 odst. 2.

(6) Ve společnosti musí být alespoň jeden podíl, se kterým je spojeno hlasovací právo.

Prvním odstavcem je dle důvodové zprávy k návrhu novely reagováno na právní nejistotu panující ohledně rozlišování mezi podílem základním a zvláštním. V důvodové zprávě je mimo jiné uvedeno, že „*Za stávající právní úpravy není zřejmé, zda jakákoli odchylka od zákonné úpravy (např. stanovení delší lhůty splatnosti podílu na zisku), byť by byla zavedena pro všechny podíly ve společnosti s ručením omezeným, založí zvláštní druh podílu, či zda stále ještě půjde o druh základní. Takto formalistické odlišování základních a ‚zvláštních‘ podílů postrádá logiku; o různých druzích podílů má smysl hovořit až v okamžiku, kdy jejich vznik připustí společenská smlouva*“.²⁴⁰ Z odůvodnění se zdá, že novelou má v otázce vymezení základního podílu dojít spíše k odklonu od *principu odchylky* k *principu reference*, než skutečně k proklamovanému zrušení zákonného rozlišování mezi základním a zvláštním podílem.²⁴¹ Navrhovaná změna sice může napomoci k odstranění právní nejistoty v této otázce, činí tak ale proti názoru velké (řekl bych většinové) části odborné veřejnosti.²⁴² Nadto bych poznamenal, že odůvodnění není přesné, když

²³⁹ Odstraňovaný text je přeškrtnutý, nový text je tučným písmem.

²⁴⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. („důvodová zpráva“) VLÁDA. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, Sněmovní tisk č. 207/0, 8. volební období, str. 152 a násl.

²⁴¹ To je obzvláště zřejmé v odůvodnění k návrhu nového znění § 276 ZOK: „...o různých druzích akcií má smysl hovořit až v okamžiku, kdy stanovy připouští vznik různých druhů akcií, tedy alespoň dva různé“. Tamtéž, s 186.

²⁴² Viz kapitola 2.1.

různost druhů podmiňuje tím, že jejich vznik připustí společenská smlouva, když v navrhovaném znění společenská smlouva nemá připouštět různé druhy podílů, ale pouze je upravovat. Druhý odstavec má stavět najisto, že podíl bez práva na podíl na zisku, práva na podíl na likvidačním zůstatku nebo hlasovacího práva vydat lze, ale pouze za předpokladu, že s každým podílem bude vždy alespoň jedno z těchto práv spojeno. Uvedené se shoduje s mnou výše uvedeným názorem, považuji jej za správné a vhodné. Stejně tak souhlasím s výslovným zákazem tzv. úrokových podílů obsaženým v odstavci třetím, byť ten byl již dříve dovozen odbornou literaturou. Odstavec pátý pak rovněž potvrzuje skutečnost, kterou jsem v souladu s názory mnoha odborníků v této práci již dovedl výkladem, a to že § 171 odst. 2 ZOK není vydáním podílu bez hlasovacího práva dotčen. Odstavec šestý pak stanoví, že ve společnosti musí být alespoň jeden podíl, se kterým je hlasovací právo spojeno, což odpovídá závěrům o nutnosti zachování funkčnosti valné hromady společnosti. Ustanovení § 136 se pak navrhuje zrušit, a to pro jeho duplicitu s § 135 odst. 1, resp. 146 odst. 1 písm. d) ZOK.

Platné znění § 276 s vyznačením²⁴³ navrhovaných změn je následující:

§ 276

(1) ~~Akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh. Akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové.~~

(2) Akciová společnost může vydat i akcie, s nimiž není spojeno právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku nebo hlasovací právo; s akcií musí být vždy spojeno alespoň jedno z těchto práv.

(3) Akcie, s nimiž není spojeno hlasovací právo, mohou být vydány, jen pokud souhrn jejich jmenovitých hodnot nepřesáhne 90 % základního kapitálu.

(4) Vyžaduje-li tento zákon hlasování na valné hromadě podle druhu akcií, je vlastník akcie, s níž není spojeno hlasovací právo, oprávněn na valné hromadě hlasovat.

~~(2) (5) Akcie, s nimiž je spojeno právo na určitý úrok nezávisle na hospodářských výsledcích společnosti, se zakazují.~~

~~(3) (6) S akciemi se zvláštními právy může být spojen zejména rozdílný, pevný nebo podřízený podíl na zisku nebo na likvidačním zůstatku, anebo rozdílná váha hlasů. S akciemi o stejné jmenovité hodnotě nebo s kusovými akciemi mohou být spojena různá zvláštní práva nebo i různá váha hlasů.~~

Zde bych stručně poznamenal, že obdobně jako v případě základních a zvláštních podílů má dojít k odstranění rozlišování mezi kmenovými akciemi a akciemi se zvláštními právy. Dále je též výslovně stanoveno, že lze vydat akcie, s nimiž není spojeno právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku nebo hlasovací právo, pokud s každou akcií bude spojeno alespoň jedno z těchto práv. Zůstává zachován požadavek, aby souhrn jmenovitých hodnot akcií bez hlasovacího práva nepřesáhl 90 % základního kapitálu, přičemž přesunutím tohoto ustanovení ze současného § 279 má být najisto postaveno, že se týká všech akcií bez hlasovacího práva, nikoliv pouze těch prioritních (což v teorii nebylo přijímáno jednotně, a na což jsem též upozorňoval). Stejně platí pro navrhované znění odstavce čtvrtého, které je převzato z § 278 odst. 2 druhá věta ZOK. Zrušení demonstrativního výčtu práv, která mohou být se (zvláštním) druhem akcií spojena, obsaženého v současném odstavci 3 (v navrhovaném odstavci 6) nemá mít dle důvodové zprávy za následek odepření možnosti spojit s druhem akcií tato práva, právě naopak má sledovat

²⁴³ Odstraňovaný text je přeškrtnutý, nový text je tučným písmem.

„vytvoření co nejširšího prostoru pro autonomii vůle zakladatelů, respektive akcionářů“.²⁴⁴ Vzhledem ke skutečnosti, že se zcela zřejmě jednalo o demonstrativní výčet (použitím výrazu „zejména“), nevidím pro jeho odstranění důvod, rovněž však jeho odstranění nepovažuji za přímo nežádoucí. Zde bych dále upozornil, že v souvislosti s potvrzením možnosti odebrat práva spojená s akciemi, kdy narozdíl od společnosti s ručením omezeným může být jejich vlastník přehlasován, se navrhuje rozšířit důvody § 335 odst. 1 ZOK, pro něž je společnost povinna ohledně dotčených akcií učinit veřejný návrh smlouvy, o rozhodnutí valné hromady *o podstatné změně práv spojených s akcií*. Dle důvodové zprávy by se uvedené mělo vztahovat právě též na odejmutí některého ze základních práv, nicméně jedná se o poměrně neurčité vymezení, a bude proto záležet na okolnostech konkrétního případu. Nabízí se též otázka, zda tříčtvrtinová většina hlasů přítomných akcionářů vlastnících dotčené akcie, společně s možností napadnout usnesení valné hromady pro zneužití hlasovacích práv a rozpor s dobrými mravy, neposkytuje dostatečnou ochranu. Dále též, zda odebrání práv spojených s akcií nespadá pod rozhodnutí *o změně druhu akcií*, které je důvodem „odkupové povinnosti“ již v současném znění § 335 odst. 1 ZOK. Přestože souhlasím se zvýšenou ochranou akcionářů v případech odebrání jejich práv, obávám se, že zvolené znění na právní jistotě zdaleka nepřidá.

3.3. Tvorba druhů podílů (akcií) přidáváním zákonem neupravených práv a povinností

V předchozích kapitolách jsem se věnoval možnostem modifikace práv a povinností upravených zákonem, a to včetně možnosti jejich úplného odejmutí. Zbývá tak ještě vyřešit otázku, zda lze s podílem (akcií) spojit též práva či povinnosti, které zákon nepředpokládá, a pokud ano, tak za jakých podmínek.

O tom, že lze v rámci právní úpravy společnosti s ručením omezeným vytvářet zvláštní druhy podílů též přidáváním zákonem neupravených práv a povinností není pochyb. V případě akciové společnosti uvedené platí pouze, co se týká dalších práv. Ohledně povinnosti jasno není, k čemuž se ještě vrátím.

²⁴⁴ Viz důvodová zpráva op. cit. sub 240, str. 186 a násl.

3.3.1. Povaha přidávaných práv a povinností

Co je pro právní úpravu obou forem kapitálových společností v rámci uvedené problematiky společné, je nejistota ohledně povahy přidávaných práv (či též povinností). Konkrétně, zda může jít pouze o práva související s účastí na společnosti *stricto sensu*, nebo zda lze s podílem (akcií) spojit též jiná práva (resp. povinnosti), která s účastí na společnosti úzce nesouvisí. Limity, na kterých se zastánci obou názorových proudů zřejmě shodnou, spočívají v právní úpravě rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů (viz § 40, § 161 odst. 4, § 350 odst. 1 a 2 ZOK), a dále též v nemožnosti udělovat statutárnímu orgánu pokyny týkající se obchodního vedení (§ 195 odst. 2, § 435 odst. 3 ZOK) vyjma režim § 51 odst. 2 ZOK. Dále např. nelze udělovat dozorčí radě pokyny týkající se její zákonné povinnosti kontroly působnosti představenstva (§ 446 odst. 3 ZOK) atp.

Nelze proto vytvořit podíl (akcii), se kterým by bylo ve své podstatě spojeno právo zasahovat do obchodního vedení společnosti (např. právo uzavřít smlouvu se společností za předem určených podmínek), nebo které by představovalo nepeněžitou dividendu v rozporu s úpravou rozdělování zisku. Za nepřipustné je proto dle mého názoru nutné označit například podíly (akcie), s nimiž by bylo spojeno právo na určitý objem společností obchodovaného zboží či komodity, nebo i pouze právo na slevu z jejich ceny. Uvedené je dle mého názoru nutné odmítnout bezvýhradně, když by tím byla obcházena kogentní ustanovení zákona a docházelo by též k rozporu s veřejným pořádkem. Nakonec značného zisku může společník dosáhnout (třeba na úkor věřitelů) i prodejem zboží či komodit, které od společnosti nakoupil se slevou ve výši pouze jednotek procent, nakoupí-li dostatečné množství.

Uvedené limity zdůrazňují ve svých publikacích např. P. Šuk a S. Černá, a to přesto, že ve zbytku se neshodují. Zatímco P. Šuk je toho názoru, že „určení práv a povinností, jež souvisí s účastí na společnosti, je zásadně (do určité míry) věcí společníků (a podléhá tak zpravidla jejich smluvní volnosti)“, ²⁴⁵ S. Černá se (v poměrech akciové společnosti) přiklání k názoru, že „s akcií nelze bez dalšího spojovat jakákoli práva, ale jen práva související s účastí ve společnosti. To nejen s ohledem na vymezení podílu v § 31 z. o. k., podle něhož podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí, ale zejména na definici akcie jako cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru, podle níž jsou s ním spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení,

²⁴⁵ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 269.

*jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací (§ 256 odst. 1 z. o. k.)“.*²⁴⁶

V určitém rozsahu souhlasím s oběma uvedenými názory. Přestože souhlasím, že práva a povinnosti související s účastí ve společnosti (§ 31 ZOK) je třeba vykládat spíše extenzivně, nesouhlasím, že jejich určení je věcí společníků. Dle mého názoru je naopak skutečně třeba hledat jejich objektivní měřítko.

Za prvé se dle mého názoru musí jednat o vztah společníka a společnosti. Za práva a povinnosti související s účastí ve společnosti proto nelze označovat například povinnost plnění třetí osobě či specifická ujednání mezi společníky. Proto se domnívám, že s podílem nelze spojit například povinnost každoročně přispívat určitou částku na veřejně prospěšné účely. Dále nelze například ve společnosti se společníky A, B a C upravit podíly tak, že s podílem společníka A je za splnění určitých podmínek spojeno právo požadovat po společníkovi B určité plnění, přičemž s podílem společníka B je spojena povinnost takové plnění poskytnout. Takového ujednání práv a povinností je sice zpravidla možné dosáhnout vedlejšími dohodami, inkorporovat jej přímo do podílů však nelze. Takové ujednání by se stalo pouze tzv. nekorporativním ujednáním, které s podílem na jeho nabyvatele nepřechází.²⁴⁷

Za druhé se musí objektivně jednat o práva související s účastí ve společnosti. Nepovažuji proto za možné, spojit s podílem povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů a hraní hazardních her, anebo třeba povinnost dostavovat se na valnou hromadu pouze v obleku značky vyráběné společností. Naopak za přípustné například považuji často zmiňované právo obdržet pozvánku na valnou hromadu též SMS zprávou nebo právo přivést si na ni jako doprovod právního poradce.²⁴⁸ Uvedená práva splňují nejen obecné limity autonomie vůle, ale též podmínku souvislosti s účastí ve společnosti. Jako příklad se dále uvádí také právo využívat parkování před sídlem společnosti.²⁴⁹ To dle mého názoru též souvisí s účastí ve společnosti, když lze předpokládat, že parkování je využíváno v souvislosti s naplňováním společnickových práv a povinností, a je proto přípustné.²⁵⁰ Situace by mohla být jiná, pokud by se jednalo například o podzemní garáže, které by ve zbytku společnost pronajímala, a společník by je navíc používal též pro soukromé účely, jelikož v takovém případě by se i právo parkovat před sídlem společnosti mohlo stát nepeněžitou dividendou.

²⁴⁶ ČERNÁ, S. in op. cit. sub 107; dále srov. Čech, P. in op. cit. sub 172; obdobně též ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P. *Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společnostem, jejich společníkům a věřitelům?* Časopis pro právní vědu a praxi. 2012, č. 4, s. 325 a násl.

²⁴⁷ Viz výklad v kapitole 1.4. a 1.5.

²⁴⁸ ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 273.

²⁴⁹ Viz ČERNÁ, S. *K právům, která lze spojit s akcií*. Obchodní právo. 2016, č. 3, s. 82 a násl.

²⁵⁰ Může společníkovi například usnadnit dostavení se na valnou hromadu společnosti. Považuji jej proto za obdobné právu na zaslání SMS pozvánky na valnou hromadu, či možnosti mít na ní doprovod.

3.3.2. Spojování dalších povinností s akciemi

Jak jsem již dříve nastínil, v případě akciové společnosti je diskutovanou otázkou, zda lze s akcií spojit nejen další práva, ale též další povinnosti, tedy povinnosti nad rámec těch, které vyplývají přímo ze zákona. Názory na tuto problematiku se různí.²⁵¹ Autoři, kteří se přiklánějí k možnosti spojit s akciemi další povinnosti, argumentují zejména autonomií vůle (související se smluvní podstatou korporace) a absencí v zákoně vyjádřeného zákazu takovým způsobem druhy akcií vytvářet. Naopak ti, kteří spojování dalších povinností s akciemi odmítají, argumentují především rozdílnou dikcí ustanovení § 135 odst. 1 a § 276 odst. 1 ZOK.

Přestože jsem na mnoha místech této práce autonomií vůle argumentoval, v tomto případě takový argument nepovažuji za správný. Naopak se přikláním k závěru, že ukládat akcionářům další povinnosti skrze tvorbu zvláštních druhů akcií možné není. Usuzuji tak právě vzhledem k odlišné formulaci § 135 odst. 1 a § 276 odst. 1 ZOK. Zatímco ustanovení § 135 odst. 1 ZOK mimo jiné praví, že *podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh*, a že *podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní*, ustanovení § 276 odst. 1 ZOK naopak praví, že *akcie se zvláštními právy, se kterými jsou spojena stejná práva, tvoří jeden druh*, a dále že *akcie, se kterými není spojeno žádné zvláštní právo, jsou akcie kmenové*. Ačkoli souhlasím, že z uvedeného nelze dovozovat, že by akcionářům náležela pouze práva a žádné povinnosti, současně v uvedeném, na rozdíl od jiných autorů, neshledávám argument pro závěry o možnosti další povinnosti s akciemi spojit. Konkrétně mám na mysli článek J. Dědiče a R. Kříže, kteří uvádějí: „*Ještě kontroverznějším tématem je možnost vytváření druhů akcií tím, že se s nimi spojí zvláštní povinnost. Zpravidla se argumentuje odlišnou dikcí § 135 odst. 1 ZOK u společnosti s ručením omezeným, kde je druh podílu definován tak, že podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh, zatímco § 276 ZOK zmiňuje jen práva. Nicméně akcionáři stíhají i povinnosti stanovené zákonem (například povinnost loajality, povinnost odevzdat v zákonem stanovených případech listinnou akcii společnosti, vlastník nesplacené akcie nebo zatímního listu má i povinnost splatit emisní kurs akcie), popřípadě stanovami na základě zákona (tvorba rezervního fondu v souvislosti s nepeněžitými vklady). Nelze proto tvrdit, že s akciemi nejsou spojeny žádné povinnosti a jen samá práva. Zejména u povinnosti majetkové povahy nevidíme racionální důvod pro absolutní odmítnutí možnosti založit ji stanovami, a tím vytvořit zvláštní druh akcie. Existují samozřejmě obecné limity vyplývající*

²⁵¹ Možnost spojit s akciemi další povinnosti dovedli např. DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R. *Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií*. Obchodní právo. 2018, č. 3, s. 81 a násl. Naopak proti takové možnosti se vyjádřili VYBÍRAL, P. in op. cit. sub 5, s. 1397 a násl.; dále ČECH, P., ŠUK, P. in op. cit. sub 39, s. 273; a DVOŘÁK, T. in op. cit. sub 66, s. 189.

z veřejného pořádku, včetně statusu akciové společnosti, a dobrých mravů“.²⁵² S autory souhlasím v tom, že ustanovení § 276 odst. 1 věta první ZOK obsahuje legislativní lapsus, když nejenže zmiňuje pouze práva, ale dokonce hovoří pouze o zvláštních právech, což by v podstatě znamenalo, že kmenové akcie nejsou druhem akcií. Jedná se o nesprávnost, na kterou jsem již poukazoval. Za podstatné ovšem považuji rozdíly ve větách následujících. Zatímco základním podílem je ten podíl, *se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti*, kmenovými akciemi jsou ty akcie, *se kterými není spojeno žádné zvláštní právo*. Přestože pouhý jazykový výklad § 276 odst. 1 ZOK opírající se o absenci zmínky o povinnostech bych pro závěr o nemožnosti ukládání povinností akcionářům skrze zvláštní druhy akcií za dostatečný nepovažoval,²⁵³ zde je situace jiná. Je tomu tak právě proto, že v uvedeném případě k jazykovému výkladu přistupuje též výklad systematický a teleologický. Je známo (a již jsem na to poukazoval), že společnost s ručením omezeným je mnohdy označována za společnost „smíšenou“, tedy že v podstatě stojí na pomezí osobních společností a kapitálových společností, přičemž to, na kterou stranu se spíše přikloní, záleží do značné míry na společenské smlouvě. Zatímco osobní společnosti charakterizuje úzký vztah mezi společníky a společností, přičemž její existence je na osobách konkrétních společníků závislá, kapitálová společnost je spíše (více či méně) otevřenou investiční příležitostí.²⁵⁴ Uvedené se pak odráží v právní úpravě jednotlivých forem společností tím způsobem, že společníci osobních společností jsou v porovnání se společníky kapitálových společností svou účastí ve společnosti mnohem více svázáni. Uvedené lze sledovat například na právní úpravě ručení za dluhy společnosti, když společníci veřejné obchodní společnosti ručí neomezeně, společníci společnosti s ručením omezeným ručí do výše nesplněných vkladových povinností a akcionáři za dluhy společnosti (po dobu jejího trvání) neručí. Dále lze uvedené sledovat též například na právní úpravě převoditelnosti podílu ve společnosti. Zatímco převod podílu společníka veřejné obchodní společnosti je zakázán, převod podílu společníka společnosti s ručením omezeným je s ohledem na osobu nabyvatele buď neomezeně převoditelný nebo podmíněný, přičemž společenská smlouva může převoditelnost upravit odlišně (a převod podílu bez ohledu na osobu nabyvatele i zcela vyloučit, nebo naopak učinit zcela neomezeným).

²⁵² DĚDIČ, J., KRÍŽ, R. in op. cit. sub 251, s. 81 a násl.

²⁵³ Jazykový výklad totiž „představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis atd.*)“, jak uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97. Současně absenci zákonem vyslovené možnosti obecně nelze v soukromém právu vykládat jako zákaz (viz limity autonomie vůle v kapitole 2.3.).

²⁵⁴ POKORNÁ, J. in op. cit. sub 5, s. 255 a násl.

V případě akciové společnosti pak lze akcie převádět neomezeně, přičemž stanovy společnosti mohou převoditelnost akcií nanejvýš omezit.²⁵⁵

Konečně jako nejvhodnější srovnání a rovněž argument proti vytváření druhů akcií přidáváním povinností se mi jeví (již v první části této práce nastíněná) komparace úpravy zákazu konkurence. Zatímco (i) v případě veřejné obchodní společnosti se zákaz konkurence vztahuje na všechny společníky, nestanoví-li společenská smlouva jinak, (ii) v případě společnosti s ručením omezeným se zákaz konkurence na společníky nevztahuje, zároveň však zákon výslovně připouští, aby společenská smlouva určila, že zákaz konkurence na společníky vztahovat bude, (iii) v případě akciové společnosti se zákaz konkurence na akcionáře také nevztahuje, přičemž ustanovení možnost vztáhnout zákaz konkurence na akcionáře neobsahuje. Pokud (i) právní úprava veřejné obchodní společnosti společníka v určité věci omezuje přímo ze zákona s výslovnou možností odlišné úpravy („*opt out*“), (ii) právní úprava společnosti s ručením omezeným společníka v téže věci neomezuje, přičemž současně výslovně umožňuje, aby na něj společenská smlouva omezení vztáhla („*opt in*“), a konečně (iii) právní úprava akciové společnosti akcionáře v téže věci neomezuje, a zároveň ustanovení o možnosti vztáhnout omezení též na akcionáře („*opt in*“) neobsahuje, je dle mého názoru nutné takovou skutečnost vykládat v tom smyslu, že dané omezení na akcionáře vztáhnout nelze. Nedává smysl, aby v rámci rigidnější právní úpravy akciové společnosti nebyla (na rozdíl od společnosti s ručením omezeným) možnost vztáhnout omezení na akcionáře („*opt in*“) uvedena výslovně, pokud by úmyslem zákonodárce bylo „*opt in*“ v mezích akciové společnosti připustit.

Dle mého názoru lze na základě výše uvedeného nejen uzavřít, že zákaz konkurence (který lze chápat též jako povinnost společnosti nekonkurovat) na akcionáře akciové společnosti vztáhnout nelze, ale navíc lze stejným způsobem dovést obecnou nemožnost vytvářet různé druhy akcií přidáváním povinností nad rámec těch zákonem předvídaných. Nemohu proto souhlasit například s publikovanými názory, že by mělo být možné s akcií spojit příplatkovou povinnost.²⁵⁶ Pokud právní úprava společnosti s ručením omezeným, tedy společnosti „smíšené“, umožňuje vyšší míru omezení a závazků společníků vůči společnosti, připouští spojovat s podíly práva a výslovně též povinnosti, kdežto právní úprava akciové společnosti, tedy z její podstaty „ryze“ kapitálové společnosti, umožňuje výslovně pouze spojování práv s akciemi a o ukládání povinností mlčí, vědom si oxymóronu se domnívám, že v takovémto případě je nutné mlčení zákona vyložit jako „výslovný“ zákaz.

²⁵⁵ K dispozici s podílem (akcií) viz kapitola 1.4.

²⁵⁶ Viz DĚDIČ, J., KRÍŽ, R. in op. cit. sub 251, s. 81 a násl.; nebo DĚDIČ, J., ŠUK, P. *Příplatky v akciové společnosti*. XXVI. Karlovarské právnické dny (Sborník příspěvků sestavil V. Zoufalý). Praha: Leges, 2018, s. 481 a násl.

Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout ucelený pohled na problematiku druhovosti podílů, resp. akcií. Z toho důvodu jsem se nezaměřil pouze na konkrétní zvláštní druhy podílů, ale věnoval jsem se dané problematice jako celku, což vyžadovalo objasnění mnoha souvisejících otázek.

V úvodu první části jsem se proto věnoval již samotné definici podílu, a to nejen z hlediska jeho zařazení mezi věci (nehmotné) movité v právním slova smyslu, což je zásadní z hlediska následného uplatnění příslušných ustanovení občanského zákoníku, ale též přímo definici, kterou nabízí zákon o obchodních korporacích. V této souvislosti jsem se následně zaměřil zejména na povinnosti společníka, které zákon neupravuje zcela jasně. Nejvíce prostoru bylo věnováno povinnosti loajality, kterou zákon sice výslovně nepojmenovává, ale která byla dovozena právní teorií a též potvrzena judikaturou Nejvyššího i Ústavního soudu. Byť míra povinné loajality dopadající na členy kapitálové společnosti nedosahuje ani zdaleka takové intenzity, jako míra povinné loajality postihující členy volených orgánů společnosti, plní i přesto zcela zásadní úlohu, když představuje určitý rámec přípustného chování společníka, a tím i východisko pro výkon jeho práv a plnění ostatních povinností vyplývajících pro něj z účasti na společnosti. Na základě výše uvedeného jsem se věnoval též problematice takzvané celistvosti podílu a s tím souvisejícím samostatně převoditelným právům. Byť lze obecně říci, že podíl tvoří (z kvalitativního hlediska) jeden nedělitelný celek, se kterým lze disponovat *uno actu*, výjimku tvoří tzv. samostatně převoditelná práva, jejichž existenci lze nalézt též v případě společnosti s ručením omezeným. Pokud dojde ke splnění všech nezbytných předpokladů, samostatně převoditelné právo lze od podílu oddělit. Takto oddělené právo pak lze dle mého názoru samostatně (tedy bez nutnosti převodu samotného podílu) nejen převést na jinou osobu, ale lze si jej při převodu podílu naopak i ponechat (*ergo* na nabyvatele podílu jej s podílem nepřevést). Prostor byl následně věnován i samotné dispozici s podílem, a to se zaměřením na jeho převod, přechod a zastavení. Dotčená kapitola pak vycházející z definice podílu jako věci v právním slova smyslu demonstruje zásadní význam práv a povinností (vyplývajících z účasti na společnosti) s podílem spojených. Ty totiž s podílem zásadně přecházejí na jeho nabyvatele. V závěru první části jsem se v návaznosti na výše uvedené pokusil vystihnout i zásadní rozdíly mezi právy a povinnostmi spojenými s podílem a právy a povinnostmi upravenými v takzvaných vedlejších dohodách společníků (akcionářů). Přestože vedlejší dohody nabízí smluvním stranám diskrétnost a neformálnost, je vždy nutné mít při jejich uzavírání na paměti, že pro jejich obligačněprávní povahu nepřechází s podílem automaticky na jeho nabyvatele, a že s jejich porušením nelze spojovat totožné následky, jaké by případně vyvolalo porušení totožných ustanovení, kdyby ta byla obsažena ve společenské smlouvě

či stanovách společnosti. Závěrem jsem stručně nastínil též možnost prolomení stanov právě vedlejší dohodou společníků, resp. akcionářů, kdy se však domnívám, že v uvedeném případě je vždy nutné zásadně trvat na výjimečnosti takového průlomu, a to navíc jedině na základě vědomého souhlasu všech společníků (akcionářů) s ním.

V úvodu druhé části této práce jsem se při navázání na část první věnoval problematice vymezení základního a zvláštního podílu, resp. kmenové akcie a akcie zvláštního druhu. Nejprve jsem představil názorové proudy v otázce zvláštnosti práv a povinností s podílem spojených a následně jsem se na základě výkladu souvisejících ustanovení zákona a s ohledem na stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu přiklonil k takzvanému *principu odchylky*. V otázce, kdy lze na podíl nahlížet jako na podíl základní, resp. kdy se již naopak podíl stává podílem zvláštním, tedy dospívám za současné právní úpravy k názoru, že základním podílem je pouze ten druh podílu, se kterým jsou spojena pouze ta práva a povinnosti, jež vyplývají přímo ze zákona, a to navíc pouze za předpokladu, že nejsou jakkoli modifikována, tedy ani způsobem zákonem předvídaným. Následně jsem představil zákonná východiska tvorby zvláštních druhů podílů (akcií), která ponechávají společníkům společností s ručením omezeným i akcionářům akciových společností velmi široký prostor, co se možností modifikace práv a povinností spojených s podílem (akcií) týká, a umožňují tak vznik relativně neomezenému množství různých druhů podílů (akcií). Z uvedeného však nelze usuzovat, že by limity tvorby zvláštních druhů podílů neexistovaly vůbec. Jejich nalezení je naopak pro tvorbu zvláštních druhů podílů (akcií) zcela zásadním předpokladem. V úvodu kapitoly věnované právě nalézání limitů tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) jsem se zabýval limity samotné autonomie vůle (smluvní svobody), když právě na ní svoboda společníků při vytváření různých druhů podílů (akcií) nepochybně staví. Prostor jsem věnoval nejen otázce výkladu kogentnosti zákonných ustanovení, ale též obecným soukromoprávním korektivům, jež představují dobré mravy, veřejný pořádek a práva týkající se postavení osob (tzv. statusové otázky). Dále jsem se podrobněji zaměřil na zásadu specifickou pro právní úpravu společností, zásadu rovného zacházení se společníky (akcionáři). V otázce, která zůstává v teorii sporná, zda lze v disproporcích mezi jednotlivými druhy podílů (akcií) shledávat porušení zásady rovného zacházení se společníky, se domnívám, že nikoliv. Svůj závěr stavím zejména na skutečnosti, že tvorba i změna druhu podílů (akcií) je věcí dohody společníků (akcionářů), se kterou musejí souhlasit všichni dotčení společníci (většina akcionářů), *ipso facto* tak lze důvodnost vymezení obsahu jednotlivých druhů podílu (akcií) presumovat. Druhovitost podílů (akcií) je tak dle mého názoru jedním z důvodů rozdílný přístup ke společníkům (akcionářům) odůvodňujících.

Ve třetí části této práce jsem na základě závěrů dosažených v částech předchozích podrobil analýze konkrétní způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií). V souladu s principem odchylky jsem je rozdělil do tří kategorií, kterými jsou tvorba druhů podílů modifikací zákonem upravených práv a povinností, odebráním zákonem upravených práv a povinností, a konečně také přidáváním zákonem neupravených práv a povinností. V rámci uvedeného jsem se zaměřil na některé konkrétní případy modifikace práv a povinností s podílem spojených, kdy tyto byly podrobeny zkoumání z hlediska jejich přípustnosti, a to zejména v souladu se závěry druhé části této práce. Připomínám, že rozsah a zaměření této práce nenabízí prostor pro zkoumání všech v úvahu připadajících modifikací, čemuž byl přizpůsoben zvolený postup. Na úvod jsem stručně shrnul zákonem předvídané modifikace práv a povinností s podílem (akcií) spojených a následně jsem se zaměřil zejména na hlasovací právo, právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku, tedy na ta základní práva společníka (akcionáře), jejichž modifikace je pro praxi velice zajímavou.

Nejprve jsem na příkladu modifikace hlasovacích práv vymezil dle mého názoru nepřijatelné způsoby modifikace, mimo jiné i ty, které by mohly zakládat nerovné zacházení se společníky v rámci téhož druhu podílu. Dále jsem na příkladu modifikace hlasovacího práva a za použití argumentu nemožnosti aplikovat zásadu rovného zacházení se společníky (akcionáři) napříč jednotlivými druhy podílů (akcií) dovedl možnost za současné právní úpravy vydávat též akcie s násobným hlasovacím právem, přestože zahraniční zkušenost nám blízkých právních řádů vedla k opačnému přístupu.

Následně jsem se zabýval otázkou, zda lze práva a povinnosti, jež s podílem (akcií) spojuje zákon, zcela odebrat. Nejprve jsem se na základě *principu odchylky* vypořádal s otázkou, zda lze obecně v úbytku práv shledávat *zvláštnost* práv, kdy se domnívám, že lze. Možnost zbavit společníka (akcionáře) práv či povinností jinak vyplývajících ze zákona však není absolutní. Za „nezbavitelná“ práva a povinnosti společníka považuji zejména právo účasti na valné hromadě, právo na informace, vkladovou povinnost, povinnost loajality a některé další. V případě hlasovacího práva, práva na podíl na zisku a práva na podíl na likvidačním zůstatku, jako základních, nikoli však nezbytných, práv společníka (akcionáře), zastávám názor, že jejich odebrání možné je, avšak ne všech současně. K uvedenému závěru mě kromě výkladu vedla též zahraniční a nedávná tuzemská judikatura. V této souvislosti jsem stručně představil též projednávanou novelu zákona o obchodních korporacích.

Konečně jsem se zabýval též tvorbou druhů podílů (akcií) přidáváním zákonem neupravených práv a povinností, kdy jsem dospěl k závěru, že s ohledem na autonomii vůle takový způsob možný je, avšak s určitým omezením. Modifikace práv a povinností spojených s podílem

(akcií) se například nesmí dostat do rozporu s právní úpravou rozdělování zisku a jiných vlastních zdrojů. Dále je třeba zohlednit nemožnost udělovat statutárnímu orgánu pokyny týkající se obchodního vedení atp. Obecným hlediskem je pak dle mého názoru extenzivně vykládaná souvislost práv a povinností s účastí ve společnosti. Současně s přihlédnutím k podstatě a vyšší míře rigidity právní úpravy akciové společnosti jsem výkladem dospěl k závěru o nemožnosti spojovat s akciemi povinnosti nad rozsah těch povinností, které s nimi spojuje zákon.

Rád bych napsal, že se mi podařilo odstranit právní nejistotu, která ohledně otázek souvisejících s podílem obecně, druhovostí podílů a tvorbou zvláštních druhů podílů po několik let panuje, nicméně s ohledem na všechny okolnosti, zejména pak nejasnou právní úpravu a množství rozdílných (mnohdy až protichůdných) názorů odborné veřejnosti na tuto problematiku, nepovažuji v současné situaci takový výsledek za dosažitelný. Ten však cílem této práce nebyl a reálně ani být nemohl. Co jsem si naopak za cíl pokládal, bylo poskytnout v úvodu zmiňovaný ucelený pohled na danou problematiku, a to při poukázání na mnohé nejasnosti, které v jejím rámci panují. Tyto jsem se následně pokusil odstranit primárně předkládáním vlastních závěrů dosažených aplikací široké škály výkladových metod, a to nejen při zohlednění a kritickém zkoumání názorů autorů, kteří se danou problematikou zabývali přede mnou, ale rovněž při nahlédnutí do judikatury a zahraničních úprav. Věřím, že takto stanovený cíl se mi naplnit podařilo, a tato práce tak může přispět ke snížení právní nejistoty panující ohledně tvorby různých druhů podílů, resp. akcií, byť je zřejmé, že hlavní slovo ohledně zkoumaných otázek bude mít až soudní judikatura, případně *pro futuro* zákonodárce.

Seznam pojmů a zkratk

Občanský zákoník (ObčZ)	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Obchodní zákoník (ObchZ)	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
ObčZ1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
Zákon o obchodních korporacích (ZOK)	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.
ZISIF	Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.
ZPKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.
ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BĚLOHLÁVEK, A. et al. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0.
- BROX, H. *Allgemeines Schuldrecht*. 28. Vydání. Mnichov: C. H. Beck, 2002.
- CSACH, K., HAVEL, B. *Akcionářské dohody*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Kolektivní monografie (Wolters Kluwer). 320 s. ISBN 978-80-7552-784-4.
- ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016. 373 s. ISBN 978-80-7273-177-0.
- ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1.
- DEMBSKI, J. *Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nachmitgliedschaftliche Treupflichten*. Berlín: Duncker & Humblot, 2009. 332 s. ISBN 978-3-428-13128-0.
- DĚDIČ, J. et al. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. 416 s. ISBN 978-80-7400-285-4.
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). 984 s. ISBN 978-80-7478-961-8.
- DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). 696 s. ISBN 978-80-7478-633-4.
- ELIÁŠ, K. et al. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
- HAVEL, B. et al. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 288 s. ISBN 978-80-7208-923-9.
- HENDRYCH, D. et al. *Právníký slovník*. 3.vydání, podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
- HUECK, G., WINDBICHLER, Ch. *Gesellschaftsrecht*. Mnichov: C. H. Beck, 2008.
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. et al. *Zákon o obchodních korporacích: Komentář* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 2872 s. 978-80-7478-538-2.

- LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- MELZER, F., TÉGL, P. et al. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek I. § 1–117, Praha: Leges, 2013. 720 s. ISBN: 978–80–87576–73–1.
- PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. 3120 s. ISBN 978-80-7400-653-1.
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. 1144 s. ISBN-978-80-7400-540-4.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek I (§1-654, obecná část). Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

Odborné články:

- ČECH, P. *Právní úprava s.r.o. a a.s. v pátém roce své účinnosti*. Metodické aktuality Svazu účetních. 2018, č. 5. ISBN 978-80-87367-87-2.
- ČECH, P. *Znovu k rozdělení zisku a neplatnosti smlouvy v novém soukromém právu*. Metodické aktuality Svazu účetních. 2018, č. 1. ISBN 978-80-87367-83-4.
- ČECH, P. *Aktuální otázky rozdělení zisku v s.r.o. a a.s.* Metodické aktuality Svazu účetních. 2016, č. 8. ISBN 978-80-87367-70-4.
- ČECH, P. *Právní úprava s.r.o. a a.s.* Metodické aktuality Svazu účetních. 2016, č. 7. ISBN 978-80-87367-69-8.
- ČECH, P. *Co nově (ne) zapsat do obchodního rejstříku?* Právní rádce. 2014, č. 3. ISSN 1213-7693.
- ČECH, P. *Akciové společnosti po rekonstrukci*. Právní rádce. 2012, č. 10. ISSN 1213-7693.
- ČECH, P. *K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům* in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009. s. 54-70. ISBN 978-80-246-1687-2.
- ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce. 2007, č. 3. ISSN 1213-7693.
- ČERNÁ, S. *K právům, která lze spojit s akcií*. Obchodní právo. 2016, č. 3. ISSN 1210-8278.
- ČERNÁ, S. *Volba druhů podílů (akcií) a její limity*. Rekonstrukce & Praxe. 2015, č. 12. ISSN 1805-6822. Totéž in SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. (eds.): *Právo, obchod,*

- ekonomika V. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2015. s. 80 až 88. ISBN 978-80-8152-394-6.
- ČERNÁ, S. *O akciích s rozdílnou vahou hlasů v budoucím českém akciovém právu.* Obchodněprávní revue [online]. 2012, č. 7-8, s. 193-196. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
 - ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P. *Co přinese zákon o obchodních korporacích kapitálovým obchodním společností, jejich společníkům a věřitelům?* Časopis pro právní vědu a praxi [Online]. 2012 [cit. 20. 8. 2019], č. 4. s. 325-334. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5807>
 - ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností.* Obchodněprávní revue [online]. 2011, č. 1, s. 1-10. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
 - DĚDIČ, J., KRÍŽ, R. *Problémy spojené s řízením o určení obsahu zvláštního práva k akciím a se souvisejícím právem akcionářů na odkoupení akcií.* Obchodní právo. 2018, č. 3, s. 81-90. ISSN 1210-8278.
 - DĚDIČ, J., ŠUK, P. *Příplatky v akciové společnosti.* XXVI. Karlovarské právnické dny (Sborník příspěvků sestavil V. Zoufalý). Praha: Leges, 2018. s. 481-504. ISBN 978-80-7502-289-9.
 - DĚDIČ, J. *Aktuální výkladové problémy zákona o obchodních korporacích.* Právní prostor [online]. 2016 [cit. 20. 8. 2019]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/aktualni-vykladove-problemy-zakona-o-obchodnich-korporacich>
 - DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Vlastnictví více podílů a druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným.* Bulletin Komory daňových poradců České republiky. 2015, č. 3, s. 40-46. ISSN 1211-9946.
 - DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci.* Obchodněprávní revue [online]. 2014, č. 6, s. 167-172. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
 - EICHLEROVÁ, K. *Druhy a pluralita podílů – novinky v českém právu společnosti s ručením omezeným.* Rekodifikace & Praxe. 2015, č. 11. ISSN 1805-6822.
 - ELIÁŠ, K. *K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku.* in Sborník mezinárodní konference XXIII. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-078-9. Totéž in Bulletin advokacie [online]. 2015 [cit. 20. 8. 2019]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-pojeti-dispozitivniho-prava-v-obcanskem-zakoniku>

- HAMPEL, P. *NOZ v praxi: Podíl ve společnosti s ručením omezeným*. Bulletin advokacie [online]. 2014 [cit. 20. 8. 2019]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/noz-v-praxi-podil-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym>
- HURYCHOVÁ, K. *Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři – k významu ustanovení § 244 odst. 2 ZOK*. Obchodněprávní revue [online]. 2015, č. 10, s. 285-290. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- JOSKOVÁ, L. *Je ve společnosti s ručením omezeným možný podíl bez hlasovacího práva či práva na podíl na zisku?* Obchodněprávní revue [online]. 2015, č. 9, s. 253-260. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. Obchodněprávní revue [online]. 2011, č. 9, s. 259-267. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- KNAPP, V. *O právu kogentním a dispozitivním (a také o právu heteronomním a autonomním)*. Právník. 1995, č. 1, s. 1. ISSN 0231-6625.
- KRÍŽ, R. „*Tracking stock*“ aneb divizní akcie jako zvláštní druh akcií. Obchodněprávní revue [online]. 2019, č. 4, s. 90-95. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- KRÍŽ, R. *Úvaha na téma problematiky druhů akcií dle nové právní úpravy obsažené v zákoně o obchodních společnostech a družstvech*. Obchodněprávní revue [online]. 2013, č. 4, s. 110-117. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- LASÁK, J. *Aplikační problémy zákona o obchodních korporacích*. Právní prostor [online]. 2018 [cit. 20. 8. 2019]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/aplikacni-problemy-zakona-o-obchodnich-korporacich>
- LASÁK, J. *O limitech lidské představivosti: glosa k akciím bez hlasovacího práva (jiným než prioritním)*. Právní rozhledy [online]. 2017, č. 2, s. 58-62. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1210-6410.
- LASÁK, J. *Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky*. Obchodněprávní revue [online]. 2012, č. 2, s. 46-51. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- MELZER, F. *Dispozitivní a kogentní normy v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy [online]. 2013, č. 7, s. 253-260. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1210-6410.
- PELIKÁN, R. *Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích*. Obchodněprávní revue [online]. 2012, č. 9, s. 246-250. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.

- RONOVSÁ, K., HAVEL, B. *Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle, nebo vice versa?* Obchodněprávní revue [online]. 2016, č. 2, s. 33-39. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- ŠPAČKOVÁ, M. *Zásada rovného zacházení se všemi akcionáři.* Obchodněprávní revue [online]. 2016, č. 1, s. 1-10. In: Beck-online [právní informační systém] ISSN 1803-6554.
- ŠTENGLOVÁ, I. *Lze akcionářům odejmout zákonem přiznaná práva, aneb kdy přestává být akcie akcií?* XXV. Karlovarské právní dny (Sborník příspěvků sestavil V. Zoufalý), Leges: Karlovy Vary, 2017. s. 463-473. ISBN 978-80-7502-209-7. Totéž in Bulletin advokacie [online]. 2017 [cit. 20. 8. 2019]. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/lze-akcionarum-odejmout-zakonem-priznana-prava-aneb-kdy-prestava-byt-akcie-akcii>

Seznam použité judikatury:

- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. I. ÚS 557/05. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 167/04. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3885/2017. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1763/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5455/2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1441/2012. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4282/2008. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

- Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 20. března 1995, sp. zn. II ZR 205/94. Dostupné z: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/c5bdbed7-e1e5-4a33-a09a-c33376e05ebf>
- Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 1. února 1988, sp. zn. II ZR 75/87. Dostupné z: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/63c8d149-e964-4ded-8cb9-356c9913e347>
- Rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 14. července 1954, sp. zn. II ZR 342/53. Dostupné z: <https://research.wolterskluwer-online.de/document/80d2add8-3199-43d1-8799-312ecc5328ae>

Seznam použitých právních předpisů

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.
- Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.
- Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1991.
- Zákon č. 58/1906 Ř. z., o společnostech s omezeným ručením, ve znění účinném do 31. 12. 1950.
- Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, ve znění účinném do 31. 12. 1965.

- Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. VLÁDA. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, Sněmovní tisk č. 207/0, 8. volební období. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>
- Důvodová zpráva k vládnímu návrh zákona, kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony. VLÁDA. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2018, Sněmovní tisk č. 207/0, 8. volební období. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>

Seznam ostatních zdrojů

- Konzultace s vedoucím této práce JUDr. Petrem Čechem Ph.D., LL.M., dne 12. července 2019.

Druhy podílů, resp. akcií v kapitálové obchodní společnosti

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na druhy (druhovost) podílů, resp. akcií v kapitálových obchodních společnostech.

Možnost vytvářet různé druhy podílů (akcií) je jednou z mnoha změn, které s sebou přinesl zákon o obchodních korporacích. Přestože od nabytí jeho účinnosti uplynula již řada let, druhovost podílů (akcií) zůstává i nadále relativně novou záležitostí, což s sebou zákonitě nese mnoho nejasností a výkladových problémů. Ty se navíc netýkají pouze úzkého okruhu záležitostí, ale prostupují napříč celou problematikou. Z toho důvodu se tato práce nezabývá pouze omezeným okruhem souvisejících otázek, ale k problematice druhovosti podílů (akcií) přistupuje jako k celku. Smyslem této práce je poskytnout ucelený výklad druhovosti podílů (akcií) a nabídnout odpovědi na nejvýznamnější otázky, které v jejím rámci panují.

První část této práce se proto věnuje samotnému pojmu podíl v obchodní korporaci. Na vybraných otázkách týkajících se podílů (akcií) je následně objasňována podstata práv a povinností s nimi spojených. V závěru první části jsou demonstrovány výhody i nevýhody těchto práv a povinností jejich komparací s právy a povinnostmi vyplývajícími z vedlejších dohod společníků, resp. akcionářů (tzv. *sideletters*).

V úvodu druhé části této práce je představena problematika vymezení základního a zvláštního druhu podílu, resp. kmenové akcie a zvláštního druhu akcie. Následně se práce zaměřuje na zákonná východiska tvorby zvláštních druhů podílů (akcií) a v té souvislosti i na její limity. Značný prostor je proto věnován nejen zásadě specifické pro právní úpravu společností, kterou je zásada rovného zacházení se společníky (akcionáři), ale nevyhnutelně též obecným limitům autonomie vůle.

Ve třetí části jsou pak, na základě závěrů dosažených v obou předchozích částech této práce, podrobeny analýze jednotlivé způsoby tvorby zvláštních druhů podílů (akcií). Konkrétně se jedná o tvorbu druhů podílů (akcií) modifikací zákonem upravených práv a povinností, odebráním zákonem upravených práv a povinností, a konečně také přidáváním zákonem neupravených práv a povinností. Třetí část této práce tak dále rozvíjí dříve dosažené obecné závěry a znázorňuje jejich uplatnění zejména na případech modifikací těch nejvýznamnějších práv a povinností společníků (akcionářů). Smyslem třetí části není vyjádřit se k co nejvíce v teorii diskutovaným druhům podílů (akcií), ale poskytnout čtenáři v souvislostech této práce obecný návod, jak k modifikaci obsahu podílů (akcií) přistupovat a kde hledat její limity.

Types of shares in limited companies

Abstract

This thesis focuses on (variety of) types of shares in limited companies (limited-liability company and joint-stock company).

The possibility to create various types of shares (share classes) is one of the many changes brought by the Business Corporations Act. Even though many years have passed since its entry into force, the share classes remain relatively new matter which inevitably brings many uncertainties and interpretation problems. Those are not limited to a narrow range of issues but concern the whole subject matter. Therefore, this thesis does not focus only on a limited range of related issues but approaches the problematics of share classes as a whole. The purpose of this thesis is to provide a comprehensive interpretation of issues related to the formation (creation) of various types of shares and to offer answers to the most important questions concerning this subject.

Therefore, the first part of this thesis focuses on the concept of share in limited companies itself. On selected issues concerning shares, the nature of rights and duties attached to them is clarified. To demonstrate their advantages and disadvantages these rights and duties are compared with the ones arising from so-called *sideletters* at the end of the first part of this thesis.

At the beginning of the second part, the problematics regarding the definition of ordinary (basic) share and various (special) types of shares are introduced. Subsequently, this thesis focuses on the legal preconditions of the creation of various types of shares and its limitations. A significant part is therefore dedicated not only to the principle of equal treatment of shareholders, as a principle specific to the regulation of companies, but inevitably also to the general limits of the autonomy of will.

In the third part of this thesis, based on the conclusions reached in both previous parts, particular ways of creating various types of shares are analysed. Specifically, this includes modification of the rights and duties provided by the law, their removal and also imposition of the rights and duties not provided by the law. This part thus also further develops the previously reached general conclusions and demonstrates their application especially in cases of modifications of the most important rights and duties of shareholders. The purpose of the third part of this thesis is not to comment on all the types of shares that are discussed in theory but to provide the reader with general guidance on how to approach the modification of the content of shares and where to find its limits.

Klíčová slova:

- podíl, druhy podílů, druhy akcií, kapitálové obchodní společnosti, společnost s ručením omezeným, akciová společnost

Keywords:

- share, types of shares, limited companies, limited-liability company, joint-stock company

Název práce v anglickém jazyce:

- Types of shares in limited companies